

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

31. ISTUNGJÄRK

18.–21. veebruar 1991

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 31. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

18. veebruar 1991	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu esimene lugemine	5

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 31. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

19. veebruar 1991	32
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete töötasu korrigeerimisest.....	32
Parlamendivähemuse arvamuse arvestamise mehhanismist.....	51
Eesti Vabariigi seaduse eelnõu Lahemaa Rahvuspargi kohta esimene lugemine	54

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 31. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

20. veebruar 1991	61
Korterite erastamisega seotud probleemide kohta.....	61
Pensionäride ainelise olukorra parandamisega seotud küsimuste kohta	62
Majanduskomisjoni tööst seoses muudatuste tegemisega aktsiisimaksu seaduses	62
Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamise kohta	63
Eesti Vabariigi valijate registri koostamise seaduse eelnõu esimene lugemine	64

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 31. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

21. veebruar 1991	84
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu esimese lugemise jätkamine	84
Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise ja täiendamise kohta" eelnõu esimene lugemine	98
Ettepanekud pangaseaduse muutmiseks.....	115
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete töötasu korrigeerimisest.....	127

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

31. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

18. veebruar 1991

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere õhtust, lugupeetud Ülemnõukogu! Kontrollime kohalolekut. Kohal on 74 saadikut, puudub 50. Head kolleegid, alustame 31. istungjärgu töoga. Enne kui läheme päevakorra juurde, on ettepanek, et Ülemnõukogu võtaks seisukoha ühe otsuseprojekti suhtes. Lugupeetud Ülemnõukogu, rahvasaadik Peet Kask esitab reglemendi muudatuse projekti. Vastavalt reglemendile arutati seda küsimust Ülemnõukogu Presiidiumis. Presiidium teeb Ülemnõukogule ettepaneku esitada see projekt seisukoha võtmiseks Ülemnõukogu õiguskomisjonile. Kui otsus selle projekti arutamiseks vastu võetakse, esitab õiguskomisjon projekti 32. istungjärgule. Paneme hääletamisele. Nagu te mõistate, sel teemal läbirääkimisi ei peeta, kuid asjaolusid võidakse täpsustada. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Lugupeetud spiiker! Ma palun Peet Kase projekti paljundada nii, et ka fraktsioonid saaksid sellega tutvuda. Muidu ta jääb ainult õiguskomisjoni kätte, ka meie tahaksime oma sõna selle kohta öelda.

Juhataja

Selge. Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Meile jagatud materjalides on kirjas, et presiidiumi otsusega on see projekt antud läbivaatamiseks õiguskomisjonile. Kas meil sel juhul on vaja hääletada seda küsimust?

Juhataja

Presiidiumi ettepanek on anda. Kuid kas anda, seda otsustab Ülemnõukogu.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, ma näen nüüd kahe meie otsuse vahel tekkivat vastuolu. Tähendab, Ülemnõukogu menetluses on seaduse "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kohta" eelnõu, milles on sätestatud Eesti Vabariigi Valitsuse moodustamise ja laialisaatmise kord. Nüüd esitas härra Kask sama asja kohta veel teise projekti. Kui hakkame seda projekti arutama enne, kui oleme langetanud otsuse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu puudutava eelnõu kohta, siis läheme minu arvates omadega ummikusse. Mul on selle ettepaneku kohta parandus. Ülemnõukogu päevakorda tuleks muuta pärast seda, kui Ülemnõukogu on otsustanud, mida teha seadusega "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kohta". Sest praegu me tõstame ühe asja teisest ette, aga teises on samad momendid teistmoodi sees. Ma ei tea, mida härra Anton sellest arvab.

Juhataja

Suur tänu! Loomulikult on sellises lähenemises oma loogika. Nüüd oleks küll otstarbekas, kui Tõnu Anton oma arvamuse avaldaks. Tõnu Anton.

T. Anton

Õiguskomisjon pole loomulikult seda küsimust seni saanud arutada. Kui Ülemnõukogu selle võimaluse õiguskomisjonile annab, siis on mul võimalik teha teatavaks õiguskomisjoni arvamus. Seda, kas see küsimus õiguskomisjoni suunata või mitte, peaksime hääletamise teel välja ütleva. Ka mina teen seda hääletamise teel.

Juhataja

Suur tänu! Asume hääletama. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 75 saadikut, puudub 29. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et reglemendi muudatuse otsuse projekt anda seisukoha võtmiseks Ülemnõukogu õiguskomisjonile sellise arvestusega, et õiguskomisjon esitab arutamiseks 32. istungjärgule seaduseelnõu? Palun hääletada! Lihthäälteenus. Selle ettepaneku poolt on 50 saadikut, vastu 12 saadikut, erapooletuid on 9. Ettepanek on vastu võetud. Lugupeetud Ülemnõukogu, läheme nüüd päevakorra kinnitamise juurde.

Vastavalt kehtivale reglemendile on selles küsimuses Ülemnõukogu otsustamine väga lihtne. Sisuliselt tuleb meil vastu võtta ainult otsus esimese päevakorrapunkti kohta, mis on projektis, sest ülejäänud küsimused on juba otsustatud võtta päevakorda. Selle otsuse kaudu, kui me selle vastu võtame, me kinnitame ainult komplekti.

Uus küsimus on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus riigieelarve vahendite eraldamise kohta soojusenergia tariifide tõusu osaliseks kompenseerimiseks elanikkonnale. Teised on juba eelnevate otsustega selle istungjärgu päevakorda lülitatud. Kõik on selge.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada Eesti Vabariigi 31. istungjärgu päevakord? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Poolt on 72 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 2. Päevakord on kinnitatud.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Viimasel presiidiumi istungil esitas valitsus ühe seaduseelnõu, mida ta soovib lülitada päevakorda kiireloomulise küsimusena vastavalt reglemendi §-le 16, mis käsitleb kiireloomuliste seaduseelnõude arutamise korda. Teil kõigil on käes seaduseelnõu "Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse osalise muutmise kohta". On kõigil käes? Kui Ülemnõukogu soovib vastavalt §-le 16 lülitada seda päevakorda kiireloomulise küsimusena (selleks on vaja lihthäälteenamust), siis sellisel juhul me asume selle seaduseelnõu esimesele lugemisele ja sisuliselt kogu seadusloome toimub valdavalt esimese lugemise käigus. Panen hääletusele. Võtan maha. Mikk Titma.

M. Titma

Tahaks ikkagi saada mingit motivatsiooni, sest me alles võtsime aktsiisimaksu seaduse vastu. Kui me hakkame makse iga kuu tagant muutma, siis ma ei kujuta ette, kuidas ettevõtjad ja üldse tootjad hakkavad elama.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, võib-olla oleks otstarbekas kutsuda valitsuse esindaja kõnetooli. Härra Aron.

V. Aron

Selle küsimuse päevakorda võtmine on tingitud sellest, et kui aktsiisimaksu seadus kehtestati möödunud aasta 1. juulist, siis ei olnud veel ette näha käibemaksu maksustamise korra muutmist ja sel ajal asendas aktsiisimaks teatud kaupade puhul olemasolevat käibemaksu. Nüüd aga seoses käibemaksu uue korra rakendamisega siit lisandunud väärtusemaksu põhimõtetel aktsiisimaksu seadus ja käibemaksuga maksustamise kord teataval määral omavahel ei haaku ja sellepärast oleks vaja aktsiisimaksu seadusesse teha paar parandust.

Juhataja

Suur tänu, härra Aron! Lugupeetud kolleegid, tegemist ei ole mitte ettekandega, sellepärast reglement küsimuste esitamist praegu ette ei näe. Praegu on probleem selles, kas lülitada küsimus kiireloomulisena päevakorda või mitte. Selleks on vaja lihthäälteenamust. Kui Ülemnõukogu otsustab, siis tuleb ettekandja meie ette ja me esitame temale kõik vajalikud küsimused. Kas paneme hääletamisele? Kas Tiit Made tahab veel enne midagi küsida? Selge. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lülitada kiireloomulise küsimusena päevakorda (vastavalt §-le 16, mis puudutab seaduseelnõude arutamise korda) Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse osaline muutmine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 54, vabandust, 53 saadikut, vastu 20 saadikut, erapooletuid on 12. Päevakorda on täiendatud.

Ma värskendan, kolleegid, veel teie mälu. Antud juhul toimub selle seaduseelnõu sisuline arutamine esimesel lugemisel. Ja parandusettepanekud eelnõu teksti kohta tuleb esitada kirjalikult 24 tunni jooksul pärast eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Ja teine lugemine toimub esimesele lugemisele järgneval Ülemnõukogu istungjärgul. Kui sellisel juhul vajatakse ka kolmandat lugemist, siis viiakse see läbi samal istungjärgul. Kas Tiit Made tahab enne ettekannet küsida? Enne ettekannet, minu käest? Läheb kirja. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Suur tänu, et ma võin küsida või mõtet avaldada. Niisugune ülepeakaela küsimuse päevakorda võtmine on kohatu. Selleks et me saaksime seda siin arutada täna või homme või ülehomme, peaksime siiski kõigepealt süvenema sellesse, välja otsima aktsiisimaksu seaduse, mis me oleme vastu võtnud, ja siis võrdlema ja läbi mõtlema, mitte hakata seda otsekohe praegu kuumalt arutama. See käib üle jõu. Me ei ole siin mingisugune ma ei tea mis konveier. Palun siiski anda saadikutele natukene aega järelemõtlemiseks ja asjasse süvenemiseks. Suur tänu!

Juhataja

Suur tänu! Mitte ei mõista kommenteerida. Reglement sellise võimaluse annab ja valitsus seda kasutab. Palume ettekandeks kõnetooli härra Aroni.

V. Aron

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Nagu ma juba siin alustasin ...

Juhataja

Need, kes siin käe tõstsid, pidid täpselt teadma, mida see reglemendi järgi tähendab. Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud juhataja! Toetan Tiit Made sõnavõttu. Arvan samuti, et selle küsimuse kiireloomuliseks arutamiseks pidanuks valitsus meile esitama ka aktsiisimaksu seaduse teksti. Me tõepoolest ei mäleta, mida see endast kujutab, ning arutada seda küsimust praegu vaid ettekande alusel on küllalt raske.

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Ma rõhutan teile veel kord, et see päevakorrapunkt on ette valmistatud kõigi nõuete kohaselt, mida sisaldab reglemendi § 16, meeldib see meile või mitte. Härra Aron, jätkame ettekandega.

V. Aron

Aktsiisimaksu seaduse muutmiseks on tekkinud kaks põhjust. Esiteks on vaja muuta see kord, et aktsiisimaksuga maksustatud kaupadelt käibemaksu ei võeta. Seaduse tekstis p. 2 on kirjutatud niimoodi: "Aktsiisimaksuga maksustatakse Eestis toodetud ja Eestisse imporditud kaupade käivet. Aktsiisimaksuga maksustatavatelt kaupadelt ei võeta käibemaksu." Käibemaksuga maksustamise kord ei võimalda eraldada nende kaupade realiseerimise käivet, mis on maksustatud aktsiisimaksuga ja mida ei ole maksustatud. See nõuab eraldi arvestust ja ajab segamini kogu käibemaksuga maksustamise süsteemi. Seetõttu oleks otstarbekas see lause välja jätta, et käibemaksuga ei maksustata neid kaupu, mida on aktsiisimaksuga maksustatud. Ja teine põhjus. On otstarbekas anda aktsiisimaksu määrade kehtestamise õigus valitsusele. Põhjendus: seoses majandusliku situatsiooni muutumisega on tarvis operatiivselt teha täpsustusi maksumäärades, näiteks tooraine hinnatõus, jaehindade muutumine ja muud

sellised ettevõtete majandust mõjutavad tegurid. Teiseks, Ülemnõukogul on otstarbekohane kinnitada sellised maksumäärad, mis on ühesugused kõigile maksumaksjaile, näiteks tulumaksu määrad, nii üksikisiku kui ka ettevõtte tulumaksu määrad, samuti käibemaksu määrad. Paljude määrade olemasolul oleks see Ülemnõukogule liialt koormav töö. Nii juba näiteks otsustati, et riigilõivu määrad kehtestab valitsus. Aktsiisimaksu määrasid ei tule 5–6, isegi mitte 10, vaid ilmselt 30 ja rohkemgi, sest määr, mis sobib ühele toodanguliigile, ei pruugi sobida sama kaubagrupi teistele toodanguliikidele. Maksumäärasid on vaja muuta ka seetõttu, et hinnalisandid sotsiaalfondi, mis eelmisel aastal kehtestati alkohoolsetele jookidele, õllele ja tubakatoodetele, on otstarbekas lülitada aktsiisimaksu sisse. Täpsustusi on vaja teha ka seoses käibemaksu kehtestamisega ja vajadusega laiendada aktsiisimaksuga maksustatavate kaupade loetelu, lisada näiteks naftasaadused ja teised väga suure varem kehtinud käibemaksuga kaubad. Aktsiisimaksu uute määrade kehtestamine ei too endaga kaasa kaupade hindade tõusu, sest need kehtestatakse, lähtudes olemasolevast hinnatasemest, praegustest hindadest. Seejuures aga edaspidi, nagu juba ütlesin, võib tekkida vajadus maksumäära muutmiseks, nii suurendamiseks kui ka vähendamiseks, kui jaehinna muutus erineb kasutatava toorme, materjalide ja muude tootmiskulude muutusest. Meie poolt on kavandatud aktsiisimaksumäärad peasjalikult kindlates summades toodanguühikule. See peaks tagama nende suurema stabiilsuse, sest iga hinna muudatus ei pruugi kaasa tuua maksumäärade muutmise vajadust. Kui maksumäär on kehtestatud protsendiga müügihinnast, siis iga tooraine hinna muutus võib põhjustada väga suurt jaehinna muutmise vajadust. Seejuures pean vajalikuks selgitada, et kuigi aktsiisimaks on kauba müügihinna sees, ei tähenda see seda, et aktsiisimaksu suurus igal juhul otsustab hinna taseme. Näiteks on avaldatud arvamust, et naftasaadustelt, mida müüakse põllumajandusele, tuleks aktsiisimaksu võtta vähem, et majandid saaksid neid saadusi odavamalt. Tegelikult on olukord nii, et kui otsustatakse müüa naftasaadusi põllumajandusele odavamalt, tuleb aktsiisimaksu vähendada, arvestades müügihinda. Et müügihind sellisel juhul muutub ja et mitte aktsiisimaksust ei olene müügihind, siis oleks otstarbekohane need parandused viia olemasolevasse seadusesse. Tegelikult on parandus ainult kahes-kolmes punktis. Üks – et üheaegselt maksustatakse nii käibemaksuga kui ka aktsiisimaksuga. Teine – anda õigus maksumäärade kehtestamiseks valitsusele. See olekski muudatuste põhiline osa. Nende kaupade loetelu, mida võidakse aktsiisimaksuga maksustada, jääks seaduse lissasse, maksumäärad aga kehtestaks valitsus.

Juhataja

Suur tänu! Saadikutel on hulgaliselt küsimusi. Tiit Käbin.

T. Käbin

Lugupeetud härra eesistuja, mul on ettekandjale järgmine küsimus. Kui me arutasime ja võtsime vastu aktsiisimaksu seadust, siis ettekandes rõhutati korduvalt, et aktsiisimaksuga maksustatavate kaupadelt käibemaksu ei võeta. Et ma nendes lubadustes sugugi kindel ei olnud, tegin isiklikult ettepaneku see fikseerida ka seaduses. Nii ka tehti. Praegu saan ma aru, et küsimus on kiireloomuline, sest valitsus rikub teist kuud seadust ja võtab ebaseaduslikult käibemaksu nendelt kaupadelt, millelt käibemaksu võtta ei tohi. Küsimus oleks pidanud olema kiireloomuline nähtavasti eelmise aasta lõpus, nüüd on ta juba eriti kiireloomuline. Küsimus on: kuidas kompenseeritakse ostjatele see raha, mida nad on maksnud alusetult selletõttu, et valitsus on rikkunud aktsiisimaksu seadust? Tänan.

V. Aron

See projekt oli muidugi esitatud juba tükk aega tagasi, aga see oli kahel korral läbivaatamisel Ülemnõukogu Presiidiumis. Möödunud nädalal tehti otsus esitada see Ülemnõukogule läbivaatamiseks. Oleks pidanud olema muidugi juba varem otsustatud. Siis, kui aktsiisimaksu seadus vastu võeti, oli tõepoolest kindel seisukoht, et aktsiisimaksuga ei maksustata neid kaupu, mis on maksustatud käibemaksuga, kuna aktsiisimaks asendas sel ajal kehtinud käibemaksu. Nüüd on olukord muutunud, sest käibemaks kehtib kõikide kaupade realiseerimise käivetele ühesuguse määraga, vaatamata sellele kui suur on selle kauba tulukus, kui palju ta sisaldas varem käibemaksu. Juhul kui me aktsiisimaksu oleksime jätnud uuest aastast või 10. jaanuarist alates võtmata ja maksustanud ainult käibemaksuga, oleks jäänud laekumata eelarvesse kümneid miljoneid rublasid, mis oleksid jäänud ettevõtete kätte.

M. Laar

Austatud eesistuja, austatud ettekandja! Kõigepealt ma tahaksin ikkagi paluda, et vastataks eelmisele küsimusele. Ma tahaksin otsest vastust, kas valitsus on rikkunud viimase kahe kuu jooksul seadust või ei ole, otsest ei- või jaa-vastust. Jah, ma saan aru, et meil on raha vaja, aga küsimus on siiski seaduserikkumises. Teiseks tahaksin teada, kas see nimekiri, aktsiisimaksuga maksustatavate kaupade nimekiri, on veel pikenenud? Kas see on nii ja millised asjad on sinna juurde tulnud ning kui palju tulu siis valitsus arvab juurde saavat, kui Ülemnõukogu sellise aktsiisimaksu osalise muutmise vastu võtab? Aitäh.

V. Aron

See nimekiri on pikenenud jah, siia on tulnud juurde naftasaadused, närimiskumm, juveelitooted, taftingvaibad ja tafting-vaiptooted, elektrienergia, šokolaaditahvlid ja šokolaadiglasuuriga kompvekid. Nii et nimekiri on pikenenud ja sellega seoses ei suurene eelarve tulud, sest need kaubad sisaldasid varem väga suurtes summades käibemaksu. Need on kõik niisugused kaubad, mis on väga suure varasema käibemaksu sisaldusega. Sellepärast olid need eelarves arvestatud käibemaksuna. Nüüd läheksid need üle nii, nagu peaks õige olema (laekuma aktsiisimaksuna eelarvesse), sest aktsiisimaks on ühtne kõigile – 7% –, siin ei saa enam erinevusi teha olenevalt kauba tulukusest. Esimene küsimus oli, kas on rikutud seadust või ei ole. On küll, jah on küll.

J. Telgmaa

Lugupeetud ettekandja! Miks on olukord selline, et seda maksuasja kannab täna ette Maksuameti peadirektor, mitte aga valitsuse esindaja näiteks mõne rahandusministeeriumi kõrge ametniku näol? See on üks küsimus. Teiseks, vanasti olid aktsiisimaksuga maksustatavate kaupade nimekirjas luksuskaubad, n.-ö. luksuskaubad. Nüüd näeme nimekirjas äkki elektrit ja naftasaadusi. Mulle tundub, et see läheb lahku selle aktsiisimaksu põhiideoloogiast. Tänan.

V. Aron

Lihtsalt valitsus tegi ettekandmise mulle ülesandeks. Nii et mina omal vabal tahtel ei ole siia teie ette seda ette kandma tulnud. Teiseks, ega aktsiisimaksuga ei pruugi olla maksustatud ainult luksuskaubad. Enamikus riikides maksustatakse näiteks elektrit ja naftasaadusi aktsiisimaksuga.

P. Grigorjev

Lugupeetud ettekandja! Te deklareerisite, et aktsiisimaksu suurendamine ei mõjuta jaehindu. Kuid kui te maksustate selle maksuga naftasaadused ja elektrienergia, siis neid tarbivatele tootjatel ei jää muud üle kui tõsta hindu. Sest kuna tõuseb omahind, kerkivad ka nende poolt varem kehtestatud hinnad. Te ei suutnud sugugi veenda meid selles, et valitsus, võttes endale nende maksude juhtimisel kogu võimutäiuse, vabastab meid nüüd vajadusest mõjutada vabariigi majanduselu. Kas aktsiisimaksu suurendamisel naftasaaduste ja elektri jaehinnad siiski tõusevad või mitte?

V. Aron

Ma pean ütlema, et ega naftasaadustel ei suurene mingi maks. Vaid endine käibemaks, mis seal sees oli, asendub aktsiisimaksuga, lähtudes praegusest müügihinnast. Nii et sellel kaubagrupil ei ole siin mingit täiendavat maksukoormust. Elektri maksustamine ei ole veel päris kindel, sellepärast et ei ole päris kindlaid andmeid elektri omahinna kohta. Ja veel ei ole kindel, kas seda praegustes tingimustes üldse aktsiisimaksuga maksustada saab. Vähemasti meie poolt ettevalmistatud projektis pole elektrile praegu aktsiisimaksu määra ette nähtud. Nii kaua kuni lõplikult selguvad kõik asjaolud.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra Aron! Eelmine kord, kui me arutasime aktsiisimaksu, oli valitsuse poolt juurde antud majanduslik analüüs, kui palju ja mis summades toob ühe või teise maksu kehtestamine eelarvesse raha. Miks täna ei ole seaduseelnõuga kaasas majanduslikku analüüsi nende maksude täiendavate elementide kohta, mis siia juurde on lisatud? Tahaksime teada, kui palju valitsus saab. Teine küsimus: kuna nüüd on selgunud tõsine valitsusepoolne seaduserikkumine, tahaksin nimelt teada, kes on selle maksu autorid? Ma ei usu, et see on peaminister. Kuid kes on need autorid? Sest ees seisab nende kohtusse kaebamine. Kolmandaks: kas te olete minuga ühte meelt, et valitsus ja tema ümber seisvad inimesed on maksusüsteemi kavandamisega tugevasti nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt eksinud? Ja nüüd seisab ees pikaajaline etapiviisiline vigade parandamise protsess. Aitäh.

V. Aron

Majandusanalüüsi siin juures ei ole ja ei ole esitatud ka andmeid selle kohta, kui palju ühe või teise kaubagrupi pealt peaks aktsiisimaksu laekuma. Seda ei saagi teha. Eelmine kord, kui seadus vastu võeti, kehtestati seadusega ka maksumäärad, siis oli seda võimalik teha. Praegu maksumäärasid ju ei ole, järelikult on teie otsustada, kas te annate valitsusele õiguse maksumäär kehtestada või mitte. Kui ei anna, tuleb see uuesti esitada Ülemnõukogule koos maksumääradega, koos kõikide arvestustega, mis näitavad, kui palju ühe või teise kaubagrupi pealt laekub. Niikaua seda teha ju lihtsalt ei saa. Autor on praegusel juhul Maksuamet. Maksuamet esitas selle valitsusele muudatuse sisseviimiseks seadusesse. Ja mis puutub vigade parandusse, siis ma usun, et neid asju tuleb veelgi. Tuleb veel ka teiste maksude, mitte ainult aktsiisimaksu puhul. Aktsiisimaksu puhul ei olegi tegelikult tegemist mingisuguse veaga, vaid seoses teiste maksude vastuvõtmisega tekkis lihtsalt mittehaakumine.

J. Allik

Lugupeetud härra Aron! Mina olen see ainus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadik, kes hääletas aktsiisimaksu vastu, sest me teiega polemiseerisime teemal, kas see viib õlle või veini hindade tõusule või mitte. Mina arvasin, et viib, ja tundub, et viis. Ma hääletan ka uue paranduse vastu, sest ma arvan, et kõigele vaatamata tähendab see edasist hindade tõusu. Kuid see ei ole mitte see, mida ma küsida tahan. Ma tahan küsida kahte asja, jätkates kolleeg Kåbini küsimust. Poolteise kuu jooksul on rahvalt röövitud kümneid miljoneid rublasid, nagu te ütlesite. Eesti Vabariigi seaduse vastaselt. Kuidas valitsus kavatsseb seda rahvale kompenseerida? Teiseks. Kui me ei kinnita seda parandust, mis juhtub siis edasi? Kas jätkub seaduserikkumine või korrigeeritakse tubaka, alkoholi ja teiste kaupade hinnad ja hakatakse neid müüma siiski seadusliku hinnaga? Aitåh!

V. Aron

Aktiisimaksu kehtestamine 1. juulist möödunud aastal ei põhjustanud hindade tõusu. Hindade tõus oli tingitud muudest asjadest, mitte aktsiisimaksu kehtestamisest, sest aktsiisimaks kehtestati, lähtudes sellel ajal kehtinud hindadest. Teiseks. Inimestelt ei ole mitte midagi röövitud, sellepårast et hinnad on ikka täpselt samasugused. Kas aktsiisimaks on või ei ole, ei oma hinna suhtes mitte mingisugust tähtsust, nii et aktsiisimaks ei põhjusta ei hinna tõusu ega hinna alanemist. Kui seda praegu ei võetaks, jääks aktsiisimaks eelarvesse laekumata, ja seda on – ma ei mäleta täpselt – vist üle 500 miljoni.

I. Hallaste

Lugupeetud eesistuja, austatud ettekandja! Mul on mitu küsimust, mis on tekkinud teie ettekande jooksul. Te räägite, et aktsiisimaks ei muutnud hindasid. Jutt seaduserikkumisest käib hoopis sellel pinnal, et seaduse tekstis on öeldud, et käibemaksuga ei maksustata neid kaupu, millele on aktsiisimaks pandud, ja ometi on käibemaks pandud nendele kaupadele. Jårelikult on valitsus seadusevastaselt teeninud kümneid miljoneid rublasid, nii nagu te juba väitsite seda ka ise. Millisel viisil on võimalik maksta see tagasi valitsuse seadusevastaste tegude tõttu kannatanud inimestele, sest igasugune kuritegu nõuab heastamist ja seadusevastane tegevus on kuritegu. Ja teine küsimus, mis mul tekkis enne. Nimelt on valitsus esitanud kaks seaduseelnõu, mõlemad on praegu päevakorras: üks on aktsiisimaksu kohta ja teine Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise täiendamise kohta. Need seaduseelnõud on omavahel vastuolus. Nimelt praegu arutatava aktsiisimaksu seaduse eelnõu kohaselt kehtestab aktsiisimaksu määrad vabariigi valitsus, kuid see eelnõu, mis meil peaks tulema

päevakorda homme või ülehomme, selle järgi kehtestatakse aktsiisimaksud Eesti Vabariigi seadustega, see tähendab Ülemnõukogu poolt. Ja siit küsimus: kas on ette näha, et saabub kord aeg, kus valitsuse siseselt on võimalik omavahel kooskõlastada eelnõud, mis Ülemnõukogule esitatakse, et välistada nendevahelisi vastuolusid ja saada maksusüsteem lõpuks korda.

V. Aron

Ma ütlen veel kord, et aktsiisimaksu kehtestamine ei muutnud hindasid. Inimestele tagastada mitte midagi ei ole, sest aktsiisimaksu tagajärjel hinnad ei muutunud. Andke andeks, ma räägin aktsiisimaksust, mitte käibemaksust. Vaadake, me ei räägi üldse ühest ja samast maksust. Ma räägin, et aktsiisimaks ei muutnud hindasid ja inimestele tagastada midagi ei ole. Teiseks. Maksukorralduse seaduse muudatus, mis on ette valmistatud, pidavat ka arutusele tulema. Mina ei ole autor ja ma ei oska seda kommenteerida. Aga ma olen seda näinud ja tean, et seal vastuolu aktsiisimaksu seadusega ei ole. Seal on öeldud, et maksu kehtestab Ülemnõukogu, see ei tähenda veel maksumäärade kehtestamist. Nii nagu riigilõivu kehtestas Ülemnõukogu, aga riigilõivu määrad kehtestas valitsus. Nii et seaduses maksu kehtestamise kohta võidakse näha ette, et maksumäärad kehtestab valitsus, võidakse, kui te seda otsustate.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu arvates tänase päevakorra küsimuste käsitlemine näitab, millise suurepärase segaduse on Eesti valitsus maksude vallas korraldanud. Ja seaduserikkumised puudutavad kahjuks mitte ainult aktsiisimaksu, vaid ka üksikisiku tulumaksu ja teisi seadusi. Aga härra Hallaste küsis ju valitsusepoolse käibemaksu kehtestamisega seotud aktsiisimaksu seaduse rikkumise kohta. Tähendab, rikuti aktsiisimaksu seadust, mis keelas täiendavalt käibemaksu võtmise. Ja kui aktsiisimaks ei tõstnud hindu, siis ta vältis ju hindade langemist. Me panime ju aktsiisimaksu selle pärast peale. Kas valitsus ja Maksuamet on seisukohal, et Eesti rahvale koorimise kaela surumine on ainult valitsuse ja mitte Ülemnõukogu asi? Ja teiseks. Kas aktsiisimaksu määrade kehtestamise ja valitsuse kätte võtmisega tahab valitsus vältida võimalikke edasisi hinnalangusi? Tänan!

V. Aron

Praegustes majandustingimustes ei lähtuta meil hinna kehtestamisel mitte niivõrd aktsiisimaksu või mingi muu maksu määradest, kuivõrd paljudest muudest tingimustest. Ja kui me ikka tõepoolest tahame minna üle vabadele hindadele, siis hinnad kujunevad eelkõige

ikkagi turu järgi, tähendab nõudmise ja pakkumise järgi, mitte olenevalt sellest, kui palju ühe või teise kauba hinnas on näiteks aktsiisimaksu. Nii et see ei ole omavahel mitte päris otseselt seotud.

Teiseks. Mis puudutab seda, kas kõik muud maksud on seaduslikud või mitteseaduslikud, siis on see veel praegu täiesti küsitav. Ma saan aru, te räägite Ülemkohtu otsusest. Ma ei ole sugugi kindel, et see Ülemkohtu otsus muude maksude kohta oli just päris õigesti tehtud muude maksude suhtes. Nii et asjad tuleb enne päris selgeks rääkida ja siis saab anda hinnangu, kas ta on õige või vale.

Juhataja

Suur tänu! Küsimused ikka järjekorras. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu käes on vabariigi valitsuse kiri 1990. aasta 21. septembrist Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumile, kus on kirjas eelarvelised maksud, mida planeeriti 1991. aastaks. Selles oli planeeritud saada käibemaksu 550 milj. rubla ja aktsiisimaksu 412 milj. rubla. Sel ajal ei olnud juttugi täiendavate aktsiisimaksude kehtestamisest nendele kaupadele, mis siin uues projektis kirjas on, vaid oli arvestatud alkoholiga, tubakatoodetega, karusnahkadega ja nendega, millele me aktsiisimaksu kehtestasime. Praegu te aga räägite, et sellest täiendavat tulu vabariigi eelarvesse ei tule, kuna enne olid käibemaksud kõrgemad ja nõnda edasi. Uue käibemaksu kehtestamise uues projektis ja eelarves on juba arvestatud, et nendelt aktsiisimaksu ei võeta, järelkult peab vabariigil olema ja tulema täiendavaid tulusid seoses uutele toodetele aktsiisimaksu kehtestamisega. See ei saa olla õige. Ja teiseks, mul on täiesti meeles, kui me siin aktsiisimaksu üle vaidlesime, et Ülemnõukogu kinnitas aktsiisimaksu määrad ega andnud seda õigust valitsusele. Valitsusele jäi õigus anda ainult aktsiisimaksu määrade soodustusi, sealhulgas eriti põllumajandusettevõtetele. Nii et tegelikult tahaks teada (otsuseprojektis ei ole märgitud), millal see seadus kehtestatakse, millal see hakkab kehtima, kas 10. jaanuarist või siis, kui me ta vastu võtame.

Need andmed, mis olid, need olid vist eelarve kohta, need 550 milj. käibemaksu?

V. Aron

Seal on lihtsalt näiteks naftasaadused. Need olid sel ajal käibemaksu hulgas, sest nad ei olnud aktsiisimaksu hulgas, sest sel ajal ei olnud aktsiisimaksu määra ja ei olnud ka arvestatud, et

need kuuluvad aktsiisimaksuga maksustamisele. Seetõttu üldine summa sellest ei muutu; kas ta oleks laekunud varasema käibemaksu näol või praeguse aktsiisimaksuna, see asja ei mõjuta. Ega summa ei lähe sellest suuremaks ega vähemaks. Sest kaupade müügihinnad on samad. Seal ei saa olla ju sees rohkem mingisugust tulu, kui oli enne.

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja, lugupeetud ettekandja! Vahepeal kuulnud informatsioon on mind sellisesse segadusse viinud, et ma ei oska õieti alustadagi. Kui meile räägitakse meeletult, et käibemaksu kehtestamine ei muuda mingil moel hinda, siis minul tekib tahtmatult küsimus, kas härra Aron üldse kaupluses ei käi, näiteks kas või meie all kaupluses. Viinerile arvestatakse seal meie juuresolekul ilusasti endisele hinnale 5 rubla 50 kopikat käibemaksu juurde. Või ükskõik mis ostu puhul ikka talitatakse samamoodi. See oleks nagu vastastikuse informatsiooni vahetamise korras. Ja nüüd ma tahan küsida. Ülemnõukogu on eelarve kinnitanud, see baseerus maksuseadusele. Te ütlesite, et täiendavalt on laekunud kümneid miljardeid rublasid. Minu arvates on need eelarvevälised. Kas teie poolt pakutava seaduse vastuvõtmine viib eelarve tulud Ülemnõukogu kontrolli alt välja? Ma tahan küsida, kas seda taotletaksegi.

V. Aron

Ma pole siin kunagi ütelnud, et käibemaksu sisseviimine ei ole hindu muutnud, vaid et aktsiisimaks ei ole muutnud hindu, need on kaks ise asja. See, et käibemaks hindu tõstis, on päris selge, seda ma tean väga hästi, aga aktsiisimaksu tagajärjel ei ole hinnad tõusnud. Kas taotletakse kontrolli alt midagi välja viia? Ei taotleta, ei taotleta midagi. Ja need summad, mis on eelarves ette nähtud, laekuvad aktsiisimaksuna just niisuguses ulatuses, nagu nad eelarves on ette nähtud. Nii on näiteks naftasaadustelt ette nähtud eelarves tulu, ma ei mäleta peast, aga see on üle 170 miljoni rubla ja nii ta ka aktsiisimaksuna hakkaski laekuma. Ja teistel kaupadel, mis olid meil varem aktsiisimaksuga maksustatud, ei ole mitte ette nähtud aktsiisimaksu suurendamist, vaid hoopiski vähendamist seoses toormehinna kallinemisega, et mitte ettevõtteid aktsiisimaksuga pankrotti viia.

V. Malkovski

Lugupeetud ettekandja! Ma ei hakka teilt küsima, kuidas aktsiisimaks mõjutab hinnatõusu, see on mulle selge. Ma tahaksin teilt küsida, kas see § 3 sõnastus, kus on öeldud, et aktsiisimaksuga maksustatakse kaubakäive protsentides müügihinnast kindla summana

maksustatava kauba ühikult Eesti Vabariigi valitsuse poolt (ma juhin just sellele teie tähelepanu) kehtestatavate maksumäärade järgi, võimaldab vältida tulevikus valitsusepoolseid seaduserikkumisi. Minu kolleegid rääkisid siin küll kohtusse andmisest, küll etapiviisilisest vigade parandamisest. Kas teile ei tundu, et niisugune sõnastus annab valitsusele kõige laiemad õigused aktsiisimaksu osas? Kas see annab kindlust, et kunagi enam ei satuta sellisesse olukorda, milles praegu ollakse?

V. Aron

Põhimõtte ei ole hoopiski mitte selles. See aeg, mis Ülemnõukogul kulub vajaliku maksumäära muutmiseks, on ikka päris palju pikem, kui valitsusel kuluks läbivaatamiseks. Te mõtlete kogu aeg ainult ühes suunas, nagu oleks kogu aeg soov ilmtingimata maksumäärasid tõsta ja saada sealt täiendavat raha. Seda soovi ei ole. On hoopis soov, et need maksumäärad ei viiks ühtegi ettevõtet majanduslikesse raskustesse. Praeguses majandussituatsioonis, kus toorme hinnad pidevalt muutuvad ja mitte alanemise suunas, vaid tõusu suunas, on see oht pidevalt olemas. Eriti kui me võtame näiteks praegu kehtivad likööri-viinatoodete maksumäärad, mis ulatuvad üle 90% müügihinnast, s.t. kui toorme hind tõuseb kas või ainult 100 000 rubla, peab ettevõtte endise kasumi kättesaamiseks tõstma jaemüügihinda kümme korda, sest see protsent on niivõrd suur, et see kõik läheb sisuliselt maksuna eelarvesse. Nüüd, kui me kehtestame tooteühiku maksumäärad valdavalt kindlas summas, jääb maksusumma konstantseks: kui toorme hind tõuseb 100 000, võib ta jaehinna tõusuga selle kompenseerida, kui see vajadus tekib. Samal ajal võib ka viia tagasi, näiteks seda maksumäära vähendada, et ei oleks vaja jaehinda tõsta. Kõik need võimalused on valitsuse poolt kiiresti realiseeritavad. Läbi Ülemnõukogu võtab see küllalt palju aega, sest enne vaatab valitsus läbi ja alles siis läheb see Ülemnõukogusse esimesele, teisele lugemisele, kaks kuud võtab see ilmtingimata aega. Aga meil muutub majanduselu praegu niivõrd kiiresti, et me keegi ei oska ette näha, mis võib olla juba homme-ülehomme. Vaat selleks on seda vaja, mitte mingit muud vajadust selle järele ei ole.

N. Zahharov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja, austatud kolleegid! Need küsimused, mis me täna esitame, viitavad paljuski sellele, et meil käib siin jälle mäng terminite ja mõõtühikutega. Ettekandja väidab, et hinnad pole tõusnud. Jah, ilmselt tõepoolest pole hinnad suurenenud, ainult et igapäev, kes ostab viina, õlut, suitsu ja muid maksustatavaid kaupu, muutub rahakott üha kõhnemaks. Inimesed ei tea, et need vahendid laekuvad teatud sihitusega, mida just

aktsiisimaks ette näeb. Seoses sellega on mul küsimus. Millised on siiski praegu meie valijaskonnale antavad garantiid, et hinnad tõepoolest ei tõuse. Eeldab ju aktsiisimaks meile esitatud nimekirjas olevatelt kaupadelt teatud summade sihtülekandeid sellesse fondi. Pealegi ei taha valitsus teha meile teatavaks neid protsendimäärasid.

Ja teinegi küsimus. Kui me juba praegu otsustame maksustada aktsiisimaksuga naftasaadused ja elektrienergia, kas siis valitsus pole arutanud ja kas ta ei kavatse pakkuda meile ka gaasi, ahjukütuse, tikkude ja teiste rahvale vajalike esmatarbekaupade nagu sool vms. aktsiisimaksu sisseviimist?

V. Aron

Ma kordan veel üks kord: aktsiisimaksu tagajärjel ei ole hinnad muutunud ega muutu, vaid aktsiisimaksu määrad kehtestatakse lähtuvalt olemasolevatest hindadest. Maksumäärade projekt on olemas ja see on esitatud ka Ülemnõukogu majanduskomisjonile. Ma ei tea, kas seda on paljundatud, kas kõik on projekti näinud või mitte. Need on esitatud, mingit ohtu ei ole, et siia tuleks maksustatavaid kaupu juurde, sest on ette nähtud, et maksustatavate kaupade loetelu kinnitab Ülemnõukogu, mitte valitsus.

J. Allik

Väga lugupeetud härra Aron, kõigepealt üks täpsustus. See fakt, et aktsiisimaksuga maksustatud kaupadelt võeti ebaseaduslikult poolteise kuu jooksul käibemaksu, millega teeniti kümneid miljoneid, see fakt lähtus teie enda ettekande sõnadest. Meie tulime tund aega tagasi saali ja enamik tulijaid sellest faktist ju mitte midagi ei teadnud. Sellest lähtusid ka küsimused, kuidas vabariigi valitsus kavatseb ebaseaduslikult rahva taskust võetud tulu rahvale tagastada. Aga ma küsin uuesti seda, mida ma küsisin esimene kord. Kui me ei võta vastu seda seadust, mille te olete ette pannud, kuidas siis vabariigi valitsus talitab nende kaupadega? Te vastasite, et siis jääb eelarvesse 500 miljonit laekumata. Ei jää, sest me ei muuda ju aktsiisimaksu seadust. Aga mida kavatsetakse ette võtta nende aktsiisimaksuga maksustatud kaupadega, millelt poolteist kuud on ebaseaduslikult võetud käibemaksu? Kas see hind, mida me igäüks maksame kioskis ja poes, läheb siis 10% alla, nagu seadus ette näeb, või mitte? Aitäh!

V. Aron

Kui käibemaks tühistatakse, siis loomulikult kõik, mis on sellega seoses, muutub. Kui käibemaks tühistatakse, siis selle tagajärjeks on muidugi hindade muutus, kusjuures ta ei

pruugi tähendada jaehinna muudatust. Sest kui tootjaettevõtte müüb kaubandusele, siis ta ei pane käibemaksu sinna otsa, kuid see, et kauplus inimesele müüb, ei tähenda veel seda, et ta ilma käibemaksuta peaks minema.

P. Jermoškin

Lugupeetud härra Aron! Ma heitsin pilgu meie poolt 1990. aasta 26. juunil vastuvõetud aktsiisimaksu seadusesse ja märkasin siin väga olulist vahet. Asi on selles, et neis lisades 1 ja 2 oli täiendav tulp, kus olid märgitud aktsiisimaksu protsendimäärad või (jookide puhul) maksumäärad rublades dekaliitri kohta. Seepärast küsingi: kas peetakse silmas, et Ülemnõukogu kinnitab need vastuvõetava seaduse lisad tervikuna? Teiseks ma sooviksin, et te täpsustaksite oma vastust rahvasaadik Alliku küsimusele selle kohta, kas teie meelest võttis Eesti Vabariigi Valitsus poolteise kuu jooksul seda käibemaksu seaduslikult. Teie vastasite, et nende kaupade hinnad võivad muutuda ainult juhul, kui tühistatakse käibemaksu määrus. Kuid § 2 punkt 2 ütleb, et aktsiisimaksuga maksustatavatelt kaupadelt käibemaksu ei võeta. Tuleb välja, et seaduse lisades 1 ja 2 toodud kaupadelt käibemaksu võtmine oli Eesti Vabariigi Valitsuse poolt ebaseaduslik tegu. Tänan!

V. Aron

Selles seaduseelnõus on tõepoolest välja pakutud, et valitsus kinnitaks maksumäärad. Kui te leiate, et seda õigust valitsusele anda ei saa, siis loomulikult tuleb esitada uus seaduseelnõu maksumäärade kehtestamiseks Ülemnõukogu poolt. Praegusel juhul ei ole ju ebaseaduslik mitte aktsiisimaks, vaid ikkagi käibemaks. Käibemaks, mitte aktsiisimaks.

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja, lugupeetud ettekandja! Te ütlesite enne, et me väga kramplikult näeme maksustamist ainult maksude tõstmise suunas, et valitsus võttis need maksumäärad, nähes võimalust neid vähendada, kui ettevõtte satub liiga raske maksukoorma alla. Ma küsin, kas valitsus näeb ette ka näiteks kahe õlletootja erinevat maksustamist, kui üks neist on raskuse kätte sattunud, aga teine mitte.

V. Aron

Jah võib küll niimoodi. Sest praeguse seaduse järgi on ka valitsusel õigus anda aktsiisimaksusoodustusi. Kui see vajadus tekib, miks mitte. Aga ma võiksin teile ... noh, te ei usu mind, et maksumäärasid võidakse vähendada. Aga ma võin teile tuua ühe näite. Näiteks

etüülpriirituse maksumäär praegu kehtiva seaduse järgi on 420 rubla dekaliiter. Meil on praegu kavandatud 402 rubla ja 80 kopikat, kuna vahepeal on tõstetud piirituse hulgihinda. Nii et see on arvesse võetud. Ja nii ma võiksin neid teisi ka siin ette lugeda. Nii et see ei ole ju ainult ühes suunas töötamine.

P. Lutt

Lugupeetav härra Aron, mul on teile üks ja viimane küsimus. Kas on veel teisi maksuseadusi, mida on praegu rikutud? Aitäh!

V. Aron

Ei, mina ei tea.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma tajun kuklaga, et teie vastused on sünnitanud saalis üsna huvitava seisundi. Ma paluksin teid mõnda mõistet selgemaks kõnelda, sest muidu läheb asi käest ära. Kas niisugune seaduseelnõu saalitulek oli vajalik selleks, et selgitada välja seaduserikkumise aste kas aktsiisi või käibemaksu kohta? Teiseks paluksin, et te teeksite selle mehhanismi meile selgeks, millest see oli tingitud, sest praegu, nagu te ise küsimustest näete, vastused ei rahusta saali, vaid vastupidi.

V. Aron

Kui käibemaks kehtestati, ja kehtestati ta 10. jaanuarist s.a., siis oli juba ette teada, et tekib niisugune vastuolu aktsiisimaksuga. Sellepärast oligi eelnõu ette valmistatud juba enne seda, et seda vastuolu likvideerida, et ei käibemaks ega aktsiisimaks poleks kumbki ebaseaduslik. Aga kõik need asjad võtavad nii palju aega. Nüüd on juba veebruari teine pool ja ei ole veel suudetud või ei ole saadud sellele loole õieti punkti panna. Sellepärast ongi siamaani see vastuolu, kusjuures ma pean ütlema, et käibemaksu pole ju ükski tootja veel maksnud, vaid käibemaks makstakse alles veebruarikuu sees jaanuarikuu eest, nii et tegelikult polegi veel makstud, aga tegelikult peaksid nad maksma.

Juhataja

Suur tänu! Ülemnõukogul rohkem küsimusi ei ole. Lugupeetud kolleegid! Lood on sellised, et selle seaduseelnõuga tuleb meil põhiline töö ära teha esimesel lugemisel või võtta vastu otsus tema sobivuse kohta. Avan läbirääkimised. Enn Põldroos.

E. Põldroos

Mul oleks üks ettepanek. Ma hindan ettekandja esinemist lugupidamatusena Ülemnõukogu vastu, kuna ta ei vastanud ühelegi või vähemalt enamikule küsimustele otse, vaid püüdis nendest kõrvale hiilida. Ma teeksin ettepaneku, et me katkestaksime seaduseelnõu lugemise või viiksime selle tagasi nullseisu ja paluksime valitsusel välja pakkuda uus ettekandja, kes oleks võimeline vastama Ülemnõukogu küsimustele ja rääkima asjalikku juttu.

Juhataja

Me paneme selle hääletusele. Sellepärast ma paluksin kirjalikult. Mart Laar.

M. Laar

Austatud Ülemnõukogu! Mulle siiski tundub, et me oleme tänase ettekandja vastu natukene ülekohtused, sest minu küsilausele ta siiski vastas otseselt, et tegemist on valitsusepoolse seaduserikkumisega ja seda seadust ei riku ilmselt mitte käibemaks, mille valitsus kehtestas, vaid see käibemaksuga maksustamise kord, mis on kehtestatud 10. jaanuaril 1991. Mulle tundub, et seda mainitud, vähemalt sellisel kujul meile esitatud seadust on ka kellelgi teisel ettekandjal pea võimatu paremini kaitsta. Seetõttu teeksin ettepaneku see seadus tagasi lükata.

Juhataja

Suur tänu! Ma palun, Mart Laar, see ettepanek ka nõuetekohaselt esitada. Sergei Volkov.

S. Volkov

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Ma leian, et maksustamise küsimused kujutavad endast seadusloomet, on seadusandluse objektiks. Järelikult on siin tegemist Ülemnõukogu prioriteediga ning mingite täievoliliste õiguste andmine valitsusele oleks antud juhul kohatu. Me võime kõiki maksustamise muudatusi kehtestada vaid oma aktidega ning meie kui seadusandlik organ peame kehtestama fikseeritud maksud ning ei tohi loovutada seda prioriteeti valitsusele.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Me oleme sattunud väga omapärasesse seisusse. Me peame oma otsusega legaliseerima valitsuse seaduserikkumised, seda me ei taha aga teps mitte teha. Nüüd oleme jällegi dilemma ees. Kui me täna selle tagasi lükkame (aga ma loodan, et me lükkame selle seaduseelnõu tagasi, sest see ei ole arukas, see ei ole

põhjendatud, see on läbi mõtlemata, see seadus aktsiisimaksust ei sobi Eesti Vabariigi maksusüsteemi tervikuna), siis jätkub valitsusepoolne seaduserikkumine, rahva karistamine aktsiisimaksu võtmisega, ta peab selle ära lõpetama. Tõsi, kuid siis jääb eelarvesse laekumata teatud summa. Aga see näitab veel kord, täna selgus see täie tõsidusega, et valitsus on täielikult ebaõnnestunud nii maksu- kui ka hinnapoliitikas. Niisiis lükkame selle seaduseelnõu tagasi ja hakkame arutama valitsuse küsimust. Aitäh!

A. Novohatski

Ma tahtsin, lugupeetud juhataja, rääkida sellest, et kui Ülemnõukogus arutati valitsuse poolt esitatud maksuseaduste eelnõusid, oli Ülemnõukogu ühel korral tõele väga lähedal, praktiliselt keeldudes arutamast üksikuid, üldisest maksusüsteemist väljakistud seaduseelnõusid ja püüdes nõuda valitsuselt kogu maksuseaduste paketti tervikuna. Ma arvan, et täna olime aga selle tunnistajaks, et Ülemnõukogu ei suutnud seda joont lõpuni järgida ning sattus jälle valitsuse lõa otsa, arutades üksikuid, üldise süsteemi kontekstist välja kistud seadusi. Kui me Ülemnõukogus arutasime majanduspiiri seadust, siis üks valitsuse ametnikest tegi kord Ülemnõukogule etteheite, et te arutate siin liiga kaua seda seaduseelnõu, lõunas on majanduspiiri rajatiste väljaehitamine peaaegu lõpetatud, meil aga pole ikka veel seadust! Täna me puutume teistkordselt kokku sellega, et valitsus teeb, mida peab vajalikuks, arvestamata seadust. Pöördudes Ülemnõukogu Presiidiumi ja kogu Ülemnõukogu poole, tahaksin esitada (ei tea küll, kellele) küsimuse: millal see valitsusepoolne korralgedus ükskord lõpeb ja kes andis härra Savisaarele õiguse pöörata täna seadusi ümber oma vajaduste järgi, seletades seda vaid sellega, et tal on praegu õigus ja et Ülemnõukogu sätib need asjad korda *post factum*? Ajalugu, sealhulgas ka pikki aastaid Nõukogude Liidu koosseisus olnud ning seal ka veel praegu oleva Eesti ajalugu, on andnud palju näiteid selle kohta, millega selline omavolitsemine lõpeb. Veel kord tahan küsida: millal see lõpeb ja kas härra Savisaart on üldse võimalik korrale kutsuda? Tänan!

Ü. Uluots

Meil on päevakorras maksu raamseaduse muutmise eelnõu. Kes on seda hoolega vaadanud, siis aktsiisimaksu juures on valitsuse seaduserikkumine väga väike võrreldes sellega, mis ootab meid järgmises päevakorrapunktis, kus valitsus on rikkunud kõiki maksuseadusi, mis on kehtestatud Ülemnõukogu poolt. Valitsus palub meie käest nüüd seaduserikkumise aktsepteerimist ja indulgentsi väljaandmist. Ma tooksin praegu paralleeli sellega, mis Peet Kask esitas täna reglemendi paranduses, samal ajal ootab meid ees terve Ülemnõukogu

seaduse eelnõu. Need on umbes samasugused asjad ja minu ettepanek on ka praegu aktsiisimaksu asi tagasi lükata ja võtta see asi uuesti käsile, kui me vaatame päevakorras olevat maksuseaduse parandust.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Me ei saanud täna päris selget sotti sellest, kui kiire selle asjaga on. Kas sellega võib kannatada ühe nädala, kaks nädalat või kolm nädalat. Sellepärast ei oska ka praegu ütelda, kas vaadata teine päevakorrapunkt, mis hõlmab aktsiisimaksu küsimust, enne läbi, et siis on asi kompleksne ja kooskõlas teiste maksudega. Kui selle asjaga on väga kiire, siis võib-olla võiks äkki minna seda rada, et püüda veel üks kord elus maha suruda oma emotsioonid ja see rahutus, mida valitsus meis sellise teguviisiga tekitab. Teeksin ettepaneku tulla valitsusele vastu ja püüda ikkagi sisuliselt seda küsimust arutada, kuid sisuliselt saaks arutada ainult rahulikus õhkkonnas veidi kitsamas ringis. Seepärast ma teeksin ettepaneku võtta vastu otsus selle seaduseelnõu tagasilükkamise või edasise arutamise kohta veel käesoleval istungjärgul. Kuid paluksin homme kella 12.20-ks üht valitsuse esindajat, kes meile selle asja suudaks selgeks teha ja kõik asjad lahti rääkida, mida me küsime. Tänan!

I. Hallaste

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Siin on juba kõlanud kaks väga olulist ettepanekut seoses arutatava päevakorrapunktiga. Nimelt lükata see täna tagasi ja arutada neid küsimusi koos Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõuga, mille valitsus on esitanud ja mis on vastuolus praegu meile esitatud projektiga. Neid ettepanekuid ma toetan. Kuid ma tahaksin juhtida tähelepanu veel ühele väga kurjakuulutavale asjaolule. Nimelt on valitsus seadust rikkunud. Ja see ei ole asi, millele saab vaadata läbi sõrmede, öeldes, et valitsusel oli rohkem raha vaja ja sellepärast ta niimoodi tegi. Kõigepealt on seadusetus üksikute maksude osas, kus röövitakse inimestelt kümneid miljoneid, pärast hakatakse maha laskma ja vangid panema jne., jne. Me oleme näinud, kuhu seadusetus välja viib. Ja sellepärast ma teen Ülemnõukogu Presiidiumile ettepaneku järgmisel presiidiumi istungil mõtelda tõsiselt läbi võimalus moodustada Ülemnõukogu saadikutest erikomisjon valitsuse seadusevastase tegevuse uurimiseks. Aitäh!

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Mulle tundub, et me käitume valitsuse ja peaminister Savisaare suhtes ebakorrektselt. Veelgi enam, mulle tundub, et me absoluutselt ei

austa iseendid. Kui analüüsida Ülemnõukogu töö viimast poolteist-kahte kuud, siis me muud ei teegi, kui hurjutame härra peaministrit ja tema meeskonda. Mulle tundub, et peaks püstitama küsimuse: kas me usaldame valitsust, kes võib rikkuda seadusi, või me ei usalda teda? Ning mida me üldse kavatsime selle valitsusega ette võtta? Aga iga kord hurjutada peaministrit tema tegude eest ei ole parlamendi jaoks just eriti soliidne.

A. Paju

Austatud juhataja! Ma saan aru, et on avatud läbirääkimised. Ja seekord on läbirääkimised niimoodi, et rääkija ei ole näoga rahva poole ja sellepärast on tänagi kuulda siin jällegi palju üliluslikke väljaütlemisi. Ma tootsin kogemuse tollest päevast, kui meil tekkis siin saalis nn. patiseis, kui härra peaminister serveeris meile energeetikaministri lahkumisavalduse ja meie selle maha hääletasime. Ja kuidas me kolleeg siis järgmisel päeval või ülejärgmise päeva lehes nimetas, et siin tekkis justkui erakondade kaklus ja nad kasutasid selle hetke ära ja nõnda siis jäi asi lahendamata. Ma arvan, et selle küsimuse juures me ei tohiks asjaga nõnda kaugele minna, sest me peaksime arvestama ühega. Meid on siin saalis 105, meil on hammaste vahel 1, 2 või 10 konti. Aga see järamine või see häälitsemine selle järamise juures, selle võtab vastu ju lugeja. Seesama inimene, kelle hulgast me oleme, kes teadmata kõiki tagamaid võtab endale märksõna ja hakkab seda järama. Jälle on erakonnad häält tõstnud, mõistmata tegelikkust, ja enne, kui me viime iseenda või rahva sisu juurde, lööme selle vahufooni kõrgele. Täna jäi härra Hallaste suust kõlama, et valitsus on nii suure kuriteoga hakkama saanud, et tuleb järjest maha lasta. Või härra Põldroos, kes ütles, et Aron tuleb puldist maha võtta ja uus mees siia rääkima panna. Ma arvan, et niisuguste asjadega me ei jõua kuigi kaugele, olgugi et jäi kõlama ka kolleeg Made arvamus, et me ei olnud häälestunud selle küsimuse arutamiseks. Ja sellepärast tekkis niisugune reaktsioon. Sellepärast ma teen ettepaneku seda küsimust mitte eraldi arutamise alla praegu võtta, vaid juba komplekselt, kui tuleb laiem küsimuste ring. Ma arvan, et see hetk, kus tuleks kord valitsusega ja peaministriga asjad ühele poole rääkida, on käes, et me kogu aeg, iga päev, igal istungjärgul ei annaks rahvale põhjust arvata, et jälle erakonnad kaklevad. Sellest ollakse juba kõrini ja kõrgemal.

R. Järlik

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Meie ees on seaduseelnõu, mis puudutab inimeste taskut ja ettevõtete käekäiku, järelkult majandust. Mind huvitaks, mida arvab sellest paberist, mis meie ees laual on, majanduskomisjon. Kas komisjon on neid küsimusi arutanud ja kuidas

ta üldse sellesse seaduseelnõusse suhtub ning mida ta soovib sellega edasi teha? Paluksin anda võimaluse korral sõna Ants Veetõusmele. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Meil oli töö korras kokku lepitud, et majanduskomisjoni seisukoha ütleb välja Kalju Koha, kes ka on järjekorras.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Ma saan teile anda ainult informatsiooni majanduskomisjoni koosolekul toimunud arutelu kohta. Teile esitatud seaduseelnõu Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse osalise muutmise kohta oli arutusel Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse projektina, tähendab ta oli esitatud seadlusprojektina, kuid sama tekst, mis teil praegu laual on, oli ka seal, üks ühele.

Arutasime seda teemat ja võiks öelda, et vaidlused olid mitmesugused, kuid me nägime ühte kompromissi tänase situatsiooni pöörises. Majanduslikult tuleks see ettepanek, mille valitsus on teinud, vastu võtta, et anda valitsusele võimalus operatiivseks tegutsemiseks. Tuleb endale esitada küsimus, kas oleme suutelised täna Ülemnõukogus, kus me ei saa oma põhiliste poliitiliste küsimustegagi hakkama, tegelema üksikute maksunumbritega. Minul isiklikult on seisukoht, et me ei ole selleks suutelised, aga aeg jookseb, maksumaksjad maksavad ja neil on vaja täpselt teada, kui palju tuleb maksta. Täna süsteemis ei ole meie enda seadusandlikus tegevuses võimalik nii kiiresti toimida. Majanduskomisjon andis presiidiumile teada, et valitsus võiks esitada selle seadlusprojekti Ülemnõukogule arutamiseks. Mismoodi edasi käituda? Ma arvan, et majanduskomisjon peaks uuesti seaduseelnõu arutama oma koosolekul, kuna teha otsus saalis ei ole minu meelest korrektne. Aitäh!

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Täna seaduseelnõu arutamine näitab tegelikult jälle meie Ülemnõukogu tööstiili.

Kui kont visatakse ette, siis igal juhul haaratakse see lennult ja minnakse üle poliitilistele küsimustele. Seetõttu unustatakse tihtipeale majandus. Üks on see, et seaduse ees on valitsus eksinud. Kuid teine asi on see, millest rääkis härra Koha, et meie elu on niivõrd kiirelt muutuv, et ka pool aastat tagasi vastuvõetud seadus ei kajasta enam adekvaatselt tänast seisukorda või vastupidi. Ja seetõttu jääb Ülemnõukogu oma majandusotsustega tegelikule elule jalgu. Peale selle, keegi ei taha ju täna meie käest otsuse vastuvõtmist. Täna on kaks

võimalust: kas katkestada esimene lugemine või lõpetada, anda 24 tunni jooksul ettepanekud ja teisel lugemisel viia see lõpule. Selleks ajaks peaks meil olema läbi viidud ka teise päevakorrapunkti, s.o. maksuseaduste muudatuste eelnõu vastuvõtmine esimesel lugemisel või mittevastuvõtmine ja siis me saaksime juba järgmisel nädalal tõepoolest komplekselt neid küsimusi arutada, sest aktsiisimaksu muudatused on alles esimene osa sellest komplektist, milles meil tuleb muudatused teha. On muidugi võimalus moodustada härra Hallaste ettepaneku põhjal uurimiskomisjon. Ma arvan, et seda komisjoni saab moodustada paljudest tuntud-teatud ja tiitlitega saadikutest. Me peaksime täna natuke kainemalt asja võtma, võtma vastu otsuse lõpetada esimene lugemine ja minna järgmisel nädalal koos maksuseaduse eelnõu muudatustega üle juba teisele lugemisele. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Võib-olla te lubate, et ma annan veel mõne selgituse. See ehk aitab järgnevaid sõnavõtjaid. Esiteks, ma ei ole senini veel teinud ettepanekut läbirääkimiste lõpetamise kohta, lähtudes sellest, et tegemist on kiireloomulise seaduseelnõu arutamisega, mis eeldab põhjalikku arutelu. Kuid minule ei ole ametlikult tehtud ettepanekut ka katkestada. Sellepärast käitun praegu selliselt, et ei tee ise ettepanekut läbirääkimiste lõpetamiseks ja see katkeb kas 18.00 või 18.15, olenevalt sellest, kuidas parasjagu sellel hetkel arutelu käik on. Kuid ma tutvustan seni laekunud parandusettepanekuid. Ma usun, see tuleb kasuks. Ma tutvustan neid sellises järjekorras, kuidas vastavalt reglemendile tuleks neid hääletamisele panna. Kõige esimene ettepanek on Mart Laarilt ja ta teeb ettepaneku see eelnõu tagasi lükata ning teha valitsusele ülesandeks esitada Ülemnõukogule ettepanekud seaduserikkumise heastamiseks. Selles ettepanekus on kaks põhimõtet, tagasilükkamine eeldab otsust. Ja see otsuseprojekt on mul juba olemas, see on tehtud aparadi poolt, seaduseelnõu tagasilükkamiseks oleks vaja 53 häält. Enn Põldroos teeb ettepaneku asendada ettekandja. See saaks toimuda Ülemnõukogu otsusel siis, kui esimene lugemine täna katkestatakse ja jätkub uue ettekandjaga või teisel lugemisel. Juhan Telgmaa ettepanek toetab osaliselt esimest, Mart Laari oma: otsustada eelnõu tagasilükkamine või edasiarutamine veel käesoleval istungjärgul. Valitsusel suunata eelnevalt kõikidesse komisjonidesse oma esindajad eelnõu põhjalikuks kompetentseks läbiarutamiseks, mis algab homme kell 12.20. Näete, millised ettepanekud on seni laekunud, aga ma saan neid hääletamisele panna vastavalt reglemendile ainult pärast läbirääkimiste lõppemist. Veetõusme ettepanekut ei ole mulle laekunud. Nii et lugupeetud kolleegid, lähtudes sellest, mida mul teile teatada oli, ei tee ma ise praegu ettepanekut

läbirääkimiste lõpetamiseks. Samas ma vabandan ette hea kolleegi Tiit Made ees, tema on oma limiidi tänaseks ammendanud. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Ettepanekuid, kuidas selle küsimuse puhul toimida, on tõesti palju.

Ent ma arvan, et me oleme esitatud seaduseelnõu juba piisavalt arutanud. Ning kõik mõistame, et nende paranduste esitamine aktsiisimaksu seaduse juurde ei ole tingitud mitte millestki muust kui sellest, et valitsus aktsepteerib kõik need saadikute poolt praegu esitatud pretensioonid. Pealegi nähtub selle seaduseelnõu kohta esitatud parandustest, et nad muudavadki just neid seadusesätteid, mida valitsus on rikkunud. Seepärast oleks ilmselt otstarbekas mitte hoida kõrvale selle eelnõu üle otsustamast, jäädes neutraalsele seisukohale, vaid panna seaduseelnõu hääletamisele ning hääletada ta läbi. Arvan, et kolleegid mõistavad samuti nagu minagi, mis aktsiisimaksuga toimub, ning ehk oleks ainuõige panna küsimus hääletusele, et igauks väljendaks oma suhtumist. Viivitused ja edasilükkamised oleks jällegi valitsuse volituste laiendamine, s.t. et tema ebaseaduslikud teod jätkuksid ja säiliks ebaseaduslik olukord.

Juhataja

Suur tänu! Kui minu mälu ei peta, on ka Jaak Allik oma limiidi ammendanud, kui see just reglementi ei puuduta. Reglementi? Siis küll. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra eesistuja! Reglemendi § 11 lõikes 2 on fikseeritud: "Eelnõu tagasilükkamine esimesel lugemisel otsustatakse vastava nõudmise esitamisel lihthäälteenamusega." See ei nõua 53 häält, andke andeks.

Juhataja

Suur tänu! Mina ei vaidle sellele vastu. Sellisel juhul on mulle laekunud otsuseprojekt ennatlik. Jääme reglemendi juurde. Mikk Titma.

M. Titma

Kui võtta nüüd diskussioon kokku, siis mulle tundub, et sisulised probleemid on siin esiteks valitsusepoolne seaduserikkumine, mis on kindlasti väga oluline pretsedent. Teiseks (see

häirib mind märksa enam) teatud inimeste seisukoht, et makse tulebki muuta väga dünaamiliselt. Tundub, et niisugusele pinnale saab üles ehitada ainult jaotusmajandust, mitte tõsist tööstuslikku tootmistegevust. Sest minu teada on kõigis maades maksude stabiilsus kogu majandusliku tegevuse, ettevõtluse alus. Sellepärast ma põhimõtteliselt hääletan kõigi nende ettepanekute vastu, mis muudavad makse poole aasta jooksul.

Teine moment, mis mind väga häirib ja mis on praktikaks muutunud, on järgmine. Kui meile esitati aktsiisimaks, siis öeldi täie selgusega, see on alternatiivne käibemaksule. Kusjuures ma mäletan hästi, et Käbinit püüti teatud määral moraalselt mõjutada, et ta enda ettepaneku maha võtaks. Kusjuures sama ettekandja raius siis seda nagu rauda. Nüüd tuleb seesama ettekandja ja raiub teist rauda, et käibemaks peab olema aktsiisimaksuga paralleelne ja ainult nii on mõistlik maksupoliitikat teha. Ma ei tea, mida uskuda. Ei saa ju nii olla, et ükskord öeldakse ühte, teinekord teist. Vähemalt parlamendi tasemel peab asjasse tõsiselt suhtuma. Kui ükskord öeldi valesti, siis tuleb parlamendile ametlikult öelda, et valitsus eksis või mina eksisin, mitte lollitada meid siin üheskoos, nagu Põldroos õigesti ütles.

Juhataja

Suur tänu! Parandusettepanekud saan ma hääletusele panna pärast läbirääkimiste lõppemist. Ootan ettepanekuid. Tiit Käbin.

T. Käbin

Täna, härra eesistuja! Ma teeksingi siis ettepaneku lõpetada sõnavõttude pärast seda, kui tablool olnud nimedega saadikud on rääkinud. Aga veel selle seaduseelnõu toetuse juurde. Jah, nii ettekandja kui ka mõni saadik on püüdnud selgitada, et majanduselu kiiresti muutumise tõttu on vaja maksumäärasid operatiivselt muuta. Aga kehtiv aktsiisimaksu seadus ju näebki ette valitsuse õigust teha maksusoodustusi ja nagu ettekandja ütles, on kavas maksumäärasid vähendada, mitte suurendada. Täheleb, kehtiv seadus annab need võimalused, mida tahetakse saada seaduse muutmise, nii et ilmselt kõik jutud sel teemal on nüüd tühi ajaraiskamine. Pigem viitab see teisele mõttele, et nähtavasti on vaja vaadata üle ka nende maksumäärade kehtestamise kord, mis praegu on valitsuse käes, ma mõtlen riigilõivu ja võib-olla mõndagi muud, sest praegu juhtunud pretsedent on väga ohtlik.

Ja ma pean kurbusega nentima, et see küsimus, mida ma alguses esitasin ja mida kordas vähemalt iga teine küsimust esitav saadik – kuidas kompenseeritakse ostjatele alusetult sissenõutud käibemaks –, jäigi vastamata. Ma toetan Mart Laari esitatud ettepanekut, eriti teist

punkti, kus on ette nähtud, et valitsus peab esitama oma seisukoha, kuidas heastada õiguserikkumine. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Mul on ettepanek kuulata ära veel Pavel Jermoškini sõnavõtt. Loodame, et peale seda võime otsustada, kas läbirääkimised on lõppenud. Pavel Jermoškin.

P. Jermoškin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Mulle tundub, et lähtudes meie arvamustest ja väitluse käigust, võib järeldada, et aktsiisimaksu seaduse paranduste vastuvõtmine võib meil venida pikale. Arvestades seda, julgen ma teha ettepaneku võtta kohe vastu otsus jaehindade vastavusse viimisest aktsiisimaksu seadusega käibemaksu puudutavas osas. Palun Ülemnõukogu see otsus vastu võtta.

Juhataja

Kas võime lugeda läbirääkimised lõpenuks? Ma paluksin siis Tiit Made ka oma nimi maha võtta. Tiit Made on kaks korda saanud sõna vastavalt reglemendile. Jah, üks oli küsimus, üks oli sõnavõtt. Repliigi saab teha siis, kui parandusettepanekud tulevad täpsustuseks. Tiit Made repliigiks.

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Ma olen pisarateni liigutatud. Repliigi korras ma tahtsin ainult avaldada imestust majanduskomisjoni kahe liikme arvamuse üle, mis olid majandusest kaugel, kuid poliitikale väga lähedal. Majanduskomisjon ei suutnud sisusse tungida, mis on selle aktsiisimaksu majanduslikud ja isegi õiguslikud tagajärjed, ja esitas siin ainult mingisugust poliitilist seisukohta. Selle üle olen ma sügavalt nõrduinud ja loodan, et tulevikus arutab majanduskomisjon asju siiski majandusinimeste pilguga. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kohaloleku kontroll. Kohal on 78 saadikut, puudub 26. Mis on, Ignar Fjuk?

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Juhul kui läheb nüüd hääletamisele, siis rahva-keskfraktsioon palub 10–12 minutiks vaheaega.

Juhataja

Ma tahtsin praegu panna hääletamisele läbirääkimiste lõpetamise. Kas enne seda? Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised päevakorrapunkti teemal? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 73 saadikut, vastu on 1 saadik, erapooletuid on 3. Läbirääkimised lõpetatakse. Ega vast ei ole vaja parandusettepanekuid veel kord tutvustada, kõikidel on meeles, sellises järjekorras pannakse need nüüd hääletamisele. Kõigepealt tagasilükkamine, nagu protseduur ette näeb, lihthäälteenamusega, ja vastavalt siis Ülemnõukogu otsustele juba teised. Vaheaeg 10 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 78 saadikut, puudub 26. Lugupeetud kolleegid! Mulle on laekunud juba mitu parandusettepanekut, vastavalt reglemendile panen ma kõigepealt hääletamisele Mart Laari parandusettepaneku. Mart Laaril on kaks parandusettepanekut. Kõigepealt esimene: lükata esitatud seaduseelnõu tagasi. Vastavalt reglemendile lihthäälteenamus. Kas Ülemnõukogu mõistab? Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Mart Laari parandusettepaneku poolt, et lükata esitatud seaduseelnõu tagasi? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 33 saadikut, vastu on 39 saadikut, erapooletuid on 8. See ettepanek ei leidnud toetust.

Järgmisena panen hääletamisele Juhan Telgmaa parandusettepaneku. Ainult me peame nüüd Juhan Telgmaaga väikse dialoogi pidama. Otsustada eelnõu tagasilükkamine või edasiarutamine veel käesoleval istungjärgul. Valitsusel suunata eelnevalt kõikidesse komisjonidesse oma esindajad eelnõu põhjalikuks kompetentseks läbiarutamiseks, mis algab homme kell 12.20. Tähendab esimene osa on nüüd otsustatud – tagasilükkamine või edasiarutamine. Tagasilükkamine oli hääletamisel, see läbi ei läinud. Nüüd on järgmine loogiline osa sellest ettepanekust, mis puudutab eelnõu põhjalikku kompetentset läbiarutamist homme kell 12.20. Kuidas me, Juhan Telgmaa, selle niimoodi formuleerime? Ma ei tea, kas nüüd otsusesse niimoodi tasub, aga võib-olla võtab Juhan Telgmaa selle tagasi?

J. Telgmaa

Ma võin selle ettepaneku muidugi tagasi võtta, sisuliselt ta enam vajalik ei ole. Aga selleks, et sellel nädalal tõesti mingit otsust oleks võimalik vastu võtta, oleks vaja just homme kell 12.20 arutada.

Juhataja

Ülemnõukogu sellele vastu ei vaidle.

J. Telgmaa

Ta sellele vastu ei vaidle. Aga kas on kindlustatud, et maaelukomisjoni tuleb kompetentne inimene, et seda asja arutada?

Juhataja

Missugune oleks see formuleering, mis me hääletamisele paneme, et me homme kell 12.20 ...

J. Telgmaa

Ei, ei, ma võin selle ettepaneku tagasi võtta. Aga kuidas me saame selle asja niikaugale, et ikkagi tuleks keegi esindaja? Aga kell on niikaugel, et keda ma kutsun.

Juhataja

Kas Juhan Telgmaa on nõus ettekandjaga töö korras kokku leppima? Suur tänu! Nii, ma loen ette. Kas on uued parandusettepanekud tulemas? Ma palun mulle kirjalikult tuua, ma loen nad ise ette. Võib ka suuliselt, aga enne ma loeksin ette need, mis mul on. Kuigi ma ei ole veendunud, et järjekord on loogiline.

E. Leisson

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin ainult pisut aidata Telgmaa ettepanekut sõnastada. Võtta ta maha kiireloomuliselt küsimuselt ja viia ta tavalisele reglemendijärgsele arutelule. Niisugune olekski ettepanek.

Juhataja

Selle ettepaneku peakski siis valitsus tegema. Tema tegi ettepaneku kiireloomuliseks, Ülemnõukogu otsustas.

R. Veidemann

Härra juhataja! Enne järgmist hääletamisprotseduuri paluvad sotsiaaldemokraadid vaheaga 5 või 7 minutit.

Juhataja

Siis saab minu aeg otsa. Nüüd teen mina ettepaneku katkestada selle päevakorrapunkti arutamine. Kui me vaheaja teeme, siis peame tööpäeva pikendama. Tunnen vaistlikult, et Ülemnõukogu ei ole praegu sellega nõus. Ma teen ettepaneku praegu katkestada ja jätkata homme. Härra Aron, ma palun mitte ära minna.

J. Telgmaa

Ma paluksin siiski mitte homme jätkata. Sest homme on komisjonil ainus võimalus seda arutada. Aga komisjoni aeg on pärast tööaega, homme me ei saa enne plenaaristungit arutada, ülehomme.

Juhataja

Ei vaidle vastu, ei vaidle vastu. Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et katkestada selle päevakorrapunkti arutelu ja jätkata käesoleval istungjärgul? Palun hääletada! Lihthäälteenus. Selle ettepaneku poolt on 53 saadikut, vastu 11 saadikut, erapooletuid on 9. Ettepanek on vastu võetud.

Sellega on tänane istung lõppenud.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

31. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

19. veebruar 1991

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete töötasu korrigeerimisest

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu! Minu tervitus on teile juba pähe kulunud, nii et ei mingit fantaasiat, asugem töökohtadele! Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 saadikut, puudub 29.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Vastavalt reglemendile peaks täna olema vaba mikrofon, kuid väliskomisjon on päevakorda esitanud ühe kiireloomulise küsimuse. Ja vastavalt reglemendile tuleb kiireloomulist küsimust arutada ükskõik millises istungjärgu töö faasis. Kas kõik on leidnud projekti? See puudutab Ülemnõukogu liikmete töötasu korrigeerimist.

Lugupeetud kolleegid! Otsustagem, kas me lülitame selle otsuseprojekti kiireloomulise küsimusena vastavalt §-le 15 päevakorda! Kohaloleku kontroll. Kohal on 73 saadikut, puudub 31.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lülitada täiendavalt päevakorda kiireloomulise küsimusena otsuse eelnõu "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete töötasu korrigeerimisest"? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 41 saadikut, vastu 21, erapooletuid 11. Lülitatakse päevakorda. Kes teeb ettekande? Ettekande teeb Tiit Made. Palun kõnetooli!

T. Made

Lugupeetud eesistuja, kallid kolleegid! Meie ühiskonna majanduse areng on olnud nii tormiline, et Ülemnõukogu ei pea sellega sammu. Nii nagu kogu Eesti rahval, on meilgi viimasel ajal tekkinud juba teatud raskusi ots otsaga kokkutulemisel. Kuna Eesti rahvas on meie näol saanud siia kõige väarikamad, kõige paremad inimesed, siis kahtlemata Eesti rahvas ei taha meid näha näljarottidena, ei taha, et me käiksime Viru tänaval kitarrimängimas ja lisa teenimas. Valijad ei taha, et saalist pidevalt 25–30 inimest puudub, kes peavad arvatavasti endale kuskil mujal lisaelatist teenima. Kahtlemata Eesti rahvas ei soovi seda, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikud oleksid maailma mõnitada, kui nad peavad ütlema, et

meie kuupalk on 18 dollarit. Mulle tundub, et antud projekti on ajakohane arutada ka veel seetõttu, et meie palgad on määratud eelmine Ülemnõukogu, Eesti NSV Ülemnõukogu, lähtudes NSV Liidus kehtestatud rahvasaadikute töötasustamise printsiipidest. Meil ei ole õieti olnud mingit võimalust selle küsimusega tegelda. Oleme samal ajal lihtsalt tavalised inimesed. Meil on oma perekonnad. Seetõttu väliskomisjon, arutanud majanduskomisjoni poolt väljapakutud palkade muutmise, reguleerimise seaduseelnõu, leidis, et pakutu on kahjuks teilorismi järg Eesti Vabariigis. See on high väljapressimise süsteemi uus modifikatsioon. See on hierarhilise süsteemi paikapanemine. Aganatest eraldatakse ivad.

Väliskomisjon leidis, et me oleme siin kõik võrdsed. Meie hulgas on ainult 3 kõige võrdsemat. Need on Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu spiiker, peaminister. Neid peame me kätel kandma, nendele peame me eritingimused looma. Ülejäänud kõik on aga võrdsed. Olenemata sellest, mis ühiskondlik või ametialane positsioon kellelgi on, peame saama ühtemoodi tasustatud. Sellel lihtsal põhjusel pakub väliskomisjon teile välja seaduseelnõu, mis on teie laudadel, ja soovib tõsiselt mõelda oma prestiiži peale ja ka oma majandusliku olukorra peale. Ma arvan, kui rahvasaadikud on rahva poolt hästi makstud, kui nende töö on kenasti tasustatud, siis oleme me ka "heahtlikud" rahva tahtmiste täitmisel, oleme alati valmis jõu ja nõuga kogu rahvast majanduslikule õitsengule viima. Kutsun teid üles hääletama selle seaduseelnõu seaduseks! Ma tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! On küsimusi? Väikene täpsustus: Tiit Made ei pahanda selle peale, et täna me arutame otsust. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Härra juhataja, lugupeetud ettekandja! Saadikute palgad ja kogu meie siinolek finantseeritakse teatavasti riigieelarvest. Kas härra Made ja väliskomisjon on mõelnud ka selle peale, et meie palkade tõus viib riigi ühtlasi ka maksude suurendamise vajadusele, selleks et riigieelarvet vastaval viisil katta. Seda esiteks.

Ja teiseks. Meie palkade tõstmine rohkem kui senise täispalga ulatuses tundub siiski mitte arvestavat praegust elukalliduse tõusu, vaid peatab selle juba nii-öelda ennetavalt. Kas see ei ole liiga julm käik? Käe pistmine rahva taskusse? Tänan!

T. Made

Rein Veidemann, selle aktsiooniga me ei pista kätt rahva taskusse. Loomulikult väliskomisjon arutas ka konkreetselt raha saamise asju. Me teame, et valitsusel on 75 miljonit rubla reservis ja see ei ole õieti mingi probleem. Kui arvestada valitsuse ettevõtlikkust, siis me eile kuulsime, kui lihtviisil on valitsus kuu aja jooksul saanud üle 10 miljoni rubla täiendavat raha, nii et see ei peaks mingisugust peavalu tekitama. Ma kordan veel kord: meie palkade küsimus on Eesti rahva prestiiži küsimus.

Mis puudutab elukalliduse tõusu, siis see on alates 15. oktoobrist päris kindlasti tõusnud üle kolme korra, ja mis puutub ennetamisse, siis ei, me ei ennetata. Kui te loete seaduseelnõu, seal on öeldud, et kaks korda aastas vaadatakse automaatselt läbi meie palkade korrigeerimine vastavalt inflatsiooni ja elukalliduse indeksile. Ennetavat ei ole siin tõesti mitte midagi. Aga ma arvan ka seda, et need rahvasaadikud, kes ei soovi seda raha saada, nendel on alati võimalus osa palgast anda kas Rahufondi, Lastekaitsefondi, Sotsiaalfondi või ükskõik kuhu. Ja kahtlemata meie hulgas on niisuguseid inimesi, kes seda ilmtingimata teevad. Ma tänan!

E. Leisson

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid Tiit Made! Ma tahaksin teie käest küsida selle otsuse eelnõu eetilise külje kohta. Teatavasti kõikides riikides on kõik kodanikud võrdsed kandma riigi ees kohustusi ja koormisi. Kuidas on nüüd Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikute maksuvaba töötasuga puhteetilisest küljest? Ja ettepaneku korras tahaksin kuulda teie arvamust selles suhtes, et siiski eraldada töötasu ja maksuvaba lisatasu, mida meile makstakse, ja suurendada seda 200 rublani. Tänan!

T. Made

See on väga hea küsimus. Aitäh, Enn Leisson! Seda arutati ka väliskomisjonis. Minu meelest ja kolleegide meelest ei ole enam mõtet eraldada töötasu ja saadikukohustuste täitmiseks ette nähtud teatud maksuvaba summat. Ma kordan veel – see on nõukogulik lähenemisviis rahvasaadikute töö tasustamisele. Sellest tuleb meil lahti öelda. Mis puutub saadikute palkade maksust vabastamisse, siis maailmas on pretsedente nii- ja naamoodi. See küsimus on täiesti diskuteeritav. Juhul kui te otsustate, et saadikute kuupalk ei ole maksuvaba, siis lihtsalt tuleb maksu võrra seda summat, mis siin on, tõsta. Muud probleemi siin ei ole. Kui kerkib teravalt päevakorrale eetiline külg – mis võib olla tõesti tõsi –, siis arvestame 20% nendele summadele juurde või natukene rohkem peab arvestama, sest tagasiarvestusel on summa suurem. Ja ongi küsimus lahendatud. Aitäh!

A. Tähiste

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Teie ülihuvitava projekti punkt 5 teeb tõsiselt südame soojaks, meelde tuleb vana hea kooliaeg. Kas austatud väliskomisjon on mõelnud ka puudumistõendi vormi peale ja kelle poolt see võib olla kinnitatud? Kas naise või ema poolt ja kuhu seda esitama peaks? Aitäh!

T. Made

Jah, väliskomisjon loomulikult mõtles selle peale. Me isegi mõtlesime, et panna välja kell või see, kuhu saab kaardi sisse panna, et fikseerida. Kuna me lähtusime sellest teilorlikust highi väljapressimise palgasüsteemist, mida majanduskomisjon pakub. Aga meil on olemas siin vastastikune usaldus. Me ei ole tulnud kokku selleks, et teineteist petta. Kui on tõesti olemas põhjused, et inimene ei saa tulla või on komanderingus või täidab mingit ülesannet – see on endastmõistetav ja arusaadav. Aga kui mõni luuslanki kipub lööma ja nädalate viisi puudub, siis on väga lihtne seda presiidiumile ära tõestada, presiidium võtab vastu vastava otsuse. Kui meil tulevikus muidugi niisugust institutsiooni nagu presiidium üldse jääb, see on ka omaette küsimus. Võtab vastu otsuse, mille me ka Eesti rahvale teatame, et näiteks Ain Tähiste on käinud pikemat aega kalal, Atlandi ookeanil vaalasiid püüdnud ja ei ole saanud Ülemnõukogu tööst osa võtta. See ei ole põhjus ja nii arvatakse palgast maha. Või kui keegi on pikemaajalisel välisreisil enda initsiatiivil, siis ka loomulikult tuleb tal sellest töötasust siin loobuda. Me oleme mõelnud selle peale. Aitäh!

V. Malkovski

Lugupeetud Tiit Made! Mul on teile kaks küsimust. Esiteks, kas antud seaduseelnõu näeb ette palka või avanssi? Ning teine küsimus. Kui me samasuguse kiirusega jätkame hindade tõstmist, siis millal tuleb meil järgmist palgatõstmise eelnõu arutama hakata?

T. Made

Aitäh! Ilmselt see seadus hakkab meil kehtima teatud kuupäevast, ütleme näiteks 1. märtsist, kui me selle vastu võtame. Loomulikult märtsi esimese poole eest saate te avanssi. Pärast aga nii nagu ühiskonnas töötasustamine kombeks on. Ikka kaks korda kuus või, kes soovib, üks kord kuus, 5-ndal või 6-ndal kuupäeval. Ma arvan niimoodi. Aga see on juba meie presiidiumi raamatupidamise asi. Millal ümberarvestus teha? Ma loodan, meie valitsus jõuab nii kaugemale, et hakkab kord kvartalis avaldama inflatsiooni ja elukalliduse tõusu indekseid, siis arvatavasti. See on minu subjektiivne arvamus ja ettepanek. Enne seda, kui me läheme suvepuhkusele,

arutame me selle küsimuse läbi ja korrigeerime vastavalt oma töötasud. Ja teine kord, kui me läheme jõuluvaheajale. Kaks korda aastas. Aga see on nii, nagu saadikud otsustavad.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! Ma olen teiega täiesti nõus, et praegune saadikutasu ei vasta meie oludele. Kuid mind huvitab, millise metoodika alusel olete saanud just sellised numbrid. Meie saadikuseaduses on öeldud, et peab olema kaks korda keskmisest Eesti töötasust suurem. Pluss saadikutasu. Kas te prognoosite tõesti, näiteks, et praegu on keskmine palk sellisel juhul 600 rubla? 1200 rubla on siin näidatud. Või olete te niivõrd ettenägelik, et lähimal ajal on seda oodata ja et mitte mitu korda korrigeerida, siis teha niisugune hüpe. Palun sellele vastata.

T. Made

Kus on öeldud, et peab olema kaks korda keskmisest? Või kolm korda? Kes on selle paika pannud?

J. Kass

Jah, see on küll endisest Eesti NSV saadikuseadusest.

T. Made

Olgu kuidas on. Ma arvan, me loome oma pretsedendi. Jah, ettenägelikkus on siin kahtlemata olemas. Kahtlemata ma näen ette hindade tõusu veel mitu korda. Et mitte tulla selle küsimuse juurde uuesti, et kodus ei tekiks abikaasadega iga päev jagelemist raha pärast, et teil tekiks kodurahu, sisemine tasakaal teie hinges, on ettepanek näha ette meie ühiskonnas toimuvaid protsesse. Kui selgub, et inflatsiooni tase ei ole olnud niisugune, nagu me oleme prognoosinud, siis ma luban, et ma teen ettepaneku meie palkasid vähendada.

U. Ugandi

Austatud juhataja, lugupeetud kolleeg Made! Meil on praegu käes ka nn. pensioniseaduse eelnõu, mida me oleme lugenud. Seal on öeldud niimoodi, et pensioni saab arvutada ainult nendelt palkadelt või töötasudelt, mille pealt on makstud maksu. Kas meie ees oleva seaduseelnõu punkti 3 (Ülemnõukogu saadiku töötasu on maksuvaba) võiks täiendada teise lausepoolega: kuid on siiski aluseks pensioni arvutamisel. Muidu, kui on maksuvaba, ei saa me pensionile üldse minna, ei saa arvutada. See on üks. Siia tuleks siis teha parandus. Ja teine

küsimus. Majanduskomisjoni eelnõu liikus ka ringi. Kas see väliskomisjoni eelnõu on majanduskomisjoni eelnõuga kooskõlastatud või on see mingil määral etteruttamine? Tänan!

T. Made

Arvan, et see on väga hea mõte. Ilmselt me peame ka rahvasaadikute pensioni seadust arutama ja tingimusi paika panema. Kahtlemata see seaduseelnõu ei ole pensioniseaduse eelnõuga kooskõlastatud. Aga ta ei peagi seda olema. Ja kui te soovite minu subjektiivset arvamust, siis see pensioniseaduse eelnõu sellisel kujul vajab läbidiskuteerimist, kas ta üleüldse niimoodi kõlbab. See on päris hea mõte, selle juurde tasub tulla, milline siis on kõigi tasandite rahvasaadikute pensionile saatmise kord ja mis on nende elatustase või kuidas kujuneb välja nende elatustase pärast seda, kui nad on pensionile läinud. Kooskõlastatud ei ole. Me arutasime väliskomisjonis majanduskomisjoni poolt ette pandud seaduseelnõu palkade asjus. Väliskomisjoni arvamuse ma ütlesin siin välja, et see on highi väljapressimise teadusliku süsteemi üks kaasaegne modifitseeritud, Eesti Vabariigi jaoks konstrueeritud vorm. Seal oleks olnud vaja terve rida muid aspekte. Näiteks need rahvasaadikud, kes istuvad äärmistes ridades, peaksid saama 3 rubla selle eest, kui nad üks kord üles tõusevad ja lasevad kolleegi välja. Selle eest tuleks ka tasu sisse nõuda. Selles mõttes oli see seaduseelnõu mõneti poolik. Me esitasime oma ettepaneku ka majanduskomisjonile selles redaktsioonis, nii nagu ta teie laudadele on jõudnud. Väliskomisjon sai aru niimoodi, et siin erilist kooskõlastamist ei ole vaja. Me oleme tulnud välja seadusandliku initsiatiiviga, mis on iga komisjoni õigus. Aitäh!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleeg Tiit Made! Kui lubate, esitaksin teile neli küsimust järjest. Kas väliskomisjon on tutvunud Eesti NSV maksukorralduse seadusega, täpsemalt § 41 sisuga? Kuidas te seletate teie poolt välja pakutud otsuse punkti 3 vastuolu nimetatud paragrahviga? Teine küsimus. Kui me tõstame palkasid, tuleb koostada Ülemnõukogu Presiidiumi kululõik, kui suur on lisaelarve summa. Kas väliskomisjon tegi ka vastava arvestuse? Kui palju me peame täiendavalt eelarvesse raha juurde küsima? Kolmas küsimus. Kas väliskomisjon on tutvunud Eesti Vabariigi omaaegse saadikute töö tasustamise ja kompenseerimise süsteemiga? Ja neljandaks. Õelge palun, te märkisite, et 18 dollarit. Milline sisuline vahe on 18 dollaril ja praegu teie pakutaval 80 dollaril? Aitäh!

T. Made

Suur tänu väga heade küsimuste eest. Maksuvabaduse kohta ma kordan veel kord, see on meie otsustada. Seda võib nii ja naa. See võib olla maksuvaba, aga ei pruugi seda olla. Siis tuleb teha vastavalt uued arvestused. Mis puutub meie maksuseadusesse kui niisugusesse, siis nagu te teate, head kolleegid, on see meil praegu probleemiks ja diskuteeritavaks küsimuseks, maksuseaduses kui niisuguses valitseb praegu täielik kaos. Väliskomisjon ei orienteerunud kehtivale maksuseadusele, sest meie arvates me ehitame oma ühiskonna seadusandlikku baasi praegu täiesti uuesti. Ligikaudsete arvutuste järgi tuleb Ülemnõukogu Presiidiumile anda 1,2–1,3 miljonit rubla täiendavalt. Omaaegse saadikute töötasustamisega ei ole mingit vajadust tutvuda, elu on hoopis midagi muud kui 55 aastat tagasi. Ühiskonna ülesehitamise printsiibid hoopis midagi suud kui 55 aastat tagasi. Sealt ei ole õieti praegu otseselt ja vahetult midagi üle võtta. Nüüd sellest 18 dollarist. Millega seda võrrelda? Nii sain ma küsimusest aru. Jah loomulikult, ka see 80 dollarit on niru, aga kui meile hakatakse maksta dollarites, siis kahtlemata tahaks omalt poolt loota, et meie kuupalgaks saab olema vähemalt 2500 dollarit kuus.

T. Mets

Härra Made! Kuna siin on puudutatud elukalliduse tõusust tingitud saadikute palgatõusu, siis juba eelmisel aastal tõstatati küsimus elukalliduse indeksi sisseviimisest. Selle kehtestamine muutub aktuaalseks eriti praegusel kiirel hindade tõusu perioodil. Kuidas me saaksime seda protsessi kiirendada? Ja veel küsimus. Kuidas härra Made suhtuks ettepanekusse, et uute palkade kehtestamisel riigiteenistuses olevate kodanike palk ei ületaks riigi esimese kodaniku, praegusel juhul Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe või tulevase presidendi palka? See samm takistaks olulisel määral suvalist palgatõusu.

T. Made

Elukalliduse indeksi sisseviimine või väljatöötamine peaks olema valitsuse ja majandusministeeriumi asi, kuid mitte midagi ei ole selle vastu, kui oma mingisuguse panuse selleks anname ka meie – väliskomisjon, majanduskomisjon ja iga üksik saadik. See on problemaatiline, kuid niipalju kui ma "Äripäevast" lugesin ja aru sain, vabariigi valitsus tegeleb elukalliduse indeksi sisseviimisega, õieti selle väljaarvutamise printsiipide paikapanemisega, Nii et töö käib. Aga ma arvan, et kolleeg Mets saab omalt poolt ka kahtlemata sellele kaasa aidata, tehes konstruktiivseid ettepanekuid, kuidas seda teha. Küsimus on muidugi diskussioonialune, sellepärast et me peame kõigepealt selgeks tegema,

missugused kaubad ja teenused peaksid kuuluma sellesse korvi, mille järgi arvutada välja elukalliduse indeks. See on praegu ilmselt lahtine.

Riigi esimese kodaniku palk. Jah, tegelikult on see ju väga hea mõte. See on umbes nii, nagu arhitektuuri vallas on teatud hulk linnu, kus majad ei tohi olla kõrgemad kui üks teatud maja. Meil on arhitekte, kes võivad öelda, et see nii on. Ja ilmselt ega see ka paha ei ole, kui me paneme paika, et Ülemnõukogu esimees saab teatud summa raha ja mitte keegi meie ühiskonnas ei tohi saada rohkem kui tema. Riigiteenistujad ka kahtlemata ei tohiks saada mingil juhul rohkem palka kui peaminister. See asi on kõik diskuteeritav, see on selles ühiskonnas kõik paika pandav. Siis ei saa me ausalt öeldes praegu ilmselt palgaskaalasid paika paana, see ei kuulu Ülemnõukogu kompetentsi, vähemalt esialgu.

J. Telgmaa

Lugupeetav ettekandja! Ma pean ütleva, et see väliskomisjoni initsiatiiv on äärmiselt kiiduväärt. Ka minule on tundunud, et töö Ülemnõukogus nõuab täielikku pühendumist, ja see raha, mida teie välja pakute, nõuab ka inimese täielikku pühendumist Ülemnõukogu tööle. Kuid sel juhul peaks pühendumine tõepoolest olema täielik. Kas te arutasite asja ka sellest aspektist, et sel juhul ei peaks Ülemnõukogu maksma palka sel ajal, kui mõni Ülemnõukogu liige mingi partei või parteikese parteilise ülesandega mööda maailma ringi hulgub? Sel juhul ei peaks Ülemnõukogu liige võtma mingeid honorare, tal ei peaks olema mingeid lisatöid mingite konsultatsioonide või eksperteerimiste või auesimeeste või nõukogu liikmete ametite läbi mingites firmades. Sel juhul ka Liidu saadikud, kes on deklareerinud, et nad nii väga seal Liidu saadikud enam ei ole, peaks loobuma nendest rahadest ja priipiletitest, mis kõige muuga seal kaasas käib. Kas te olete ka sellest aspektist küsimust lahanud? Täna ette vastuse eest!

T. Made

Jah. Me oleme ka selles osas mõelnud. Põhiprobleem ongi just nimelt selles, miks osa neist siin puudub, miks mõned parteiliidrid kohal ei käi, miks üks meie kolleegidest loobus Ülemnõukogus töötamisest. Tähendab üks põhjus, miks kolleeg Kaljuvee loobus, on nimelt ka töö tasustamine, võib-olla ka reguleerimatus. Kahtlemata. Kui me saame majanduslikult nii kindlustatud, et me ei pea otsima mingit kõrvalteenistust, olema kuskil aupresiidiumis või juhatustes või ükskõik kus kohas, kus mingil määral kompenseeritakse, siis seda ei maksa enam lubada, kui meil on korralik sissetulek. Praegu ei ole ei presiidiumil ega meil siin saalis mingit õigust ühelegi saadikule mingisugust majanduslikku piirangut peale panna, sest see ei ole palk, mida me saame.

Edasi. Kahtlemata vähemalt need Liidu saadikud, kes siin saalis on (neid on 11, kui mu mälu ei peta) – ma ei tea küll teiste eest rääkida, räägin enda eest –, loomulikult loobuvad sellest tasust, mis meile Moskvast makstakse. See on päris selge. Aitäh! See on minu arvamus, see ei pruugi teiste arvamusena kokku minna.

Mis puutub parteide esindajate välismaasõitidesse, siis seda küsimust saab muidugi hakata käsitlema presiidiumi tasemel. Kas ta käib seal Ülemnõukogu või Eesti Vabariigi huvide eest võitlemas või on tal mingid muud ambitsioonid? Ja vastavalt sellele punktile, mis siin sees on, me saame palgast loomulikult maha võtta. Kuid ma tahaksin loota, et kui me kehtestame selle palga, mis siin on, siis ka need saadikud, kes ei ole veel tulnud Ülemnõukogusse tööle täiskohaga, teevad seda ometi. Aitäh!

R. Järlik

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Meil on siin ees väliskomisjoni esitatud seaduseelnõu. Kas oleks võimalik valgustada ka seda, kuidas üksteiselt väliskomisjon selle vormistas? Kas need summad olid kõigi üksmeelse heakskiidu saanud enne, kui nad paberile pandi, või oli ka vaidlusi, kuidas väliskomisjonis on esindatud ka erinevad saadikurühmad. Ja teine küsimus. On tõsi, et selle aja jooksul, mil meie palk on 9 kuud säilinud muutumatuna, on palgad enamasti tõusnud ja tõepoolest ületanud juba selle taseme, mis meile kunagi määrati. Aga samal ajal on rahva hulgas levinud ka selline arvamus, et Ülemnõukogu saab oma palka peaaegu mitte millegi eest, kuna Toompeal ainult istutakse ja vaieldakse ja mitte midagi ära ei tehta. Kui nüüd ilmuvad rahva ette sellised mammutsummad (mammutsummad võrreldes sellega, mis meil praegu on), kas siis arvamus ei muutu Ülemnõukogule kahjulikuks? Aitäh!

T. Made

Väliskomisjoni need liikmed, kes sel päeval, kui me seda arutasime, kohal olid, olid üksmeelselt selle projekti poolt. Õnneks või õnnetuseks ei olnud sel päeval kohal Rahvarindega seotud saadikuid. Reglemendi järgi on antud teatud arvud ette, kui mitme saadiku kohal olles saab ühte või teist küsimust arutada. Selle küsimuse arutamisel olime me üksmeelsed. Teatud läbirääkimisi või mõttevahetusi tekkis peaministri ja spiikeri palkade ümber, kuid kui otsustati, siis otsustati üksmeelselt. Mis saab nüüd Ülemnõukogu mainest? Ülemnõukogu maine on täpselt niisugune, nagu me oleme aidanud teda rahva silmis luua. See on meie viga, et me oleme näidanud rahvale välja, et me ei tee siin õieti mitte mingit tegu. Omavahelised nägelmised on võib-olla aidanud seda ka süvendada rahva silmis. Meie

ülesandeks on Eesti rahvale selgeks teha, nagu ma juba ütlesin, et meie oleme selle rahva esindus, tema peegel, tema väljendusvorm ja Eesti rahvas ei saa Ülemnõukogu arvel kokku hoida ja me ei saa popsimentaliteeti ega Mogri Märdi mentaliteeti oma rahvas edasi arendada.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma kõigepealt juhiksin tähelepanu ühele küsimusele, mis esitati härra Madele sotsiaalmaksu kohta: kas siis Ülemnõukogu liikmed ei saa pensioni? Sotsiaalmaksu ei maksa ükski töötaja oma taskust, sotsiaalmaksu maksab asutus, see läheb erifondi, tulumaks läheb riigieelarvesse, nii et pensioni saamisega ei tohiks küll selles osas probleeme tõusta.

Üldiselt oleks vaja palka tõsta, tõesti jääb juba natukene väheseks, aga minu arvates on see tõus liiga järsk ja liiga suur. Võib-olla tuleks kaaluda 50%-list palgatõstmist ja edaspidi, nagu on märgitud, vastavalt elukalliduse indeksile korrigeerida.

Nüüd üks niisugune probleem veel. Ülemnõukogu saadikud käivad tihti Ülemnõukogu ja Ülemnõukogu Presiidiumi ülesandel välismaal. Päevarahad on ääretult väikesed ja lihtsalt häbi on seal kõndida või seal kedagi vahest kaasa kutsuda. Mina läksin hotellist ära ja elan praegu korteris. Juba hakatakse küsima korteriüüri valuutas. Võib-olla oleks õigem praegust palka hoopis täiendada saja või paarisajaga välisvaluutas. Ehk tuleb see isegi valitsusele odavam, kuna valitsus saab odavamalt valuutat kätte kui osta praegu turult 8 ja 10 rubla mark. (Hääled saalis.)

T. Made

Head ettepanekud on alati teretulnud. Oma südames, lugupeetud kolleeg Arro, olen ma loomulikult teiega ühes paadis. Ma tänan ka selle eest, et te selgitasite, kes maksab sotsiaalmaksu, aga lisan omalt poolt: mida kõrgemad on meie palgad ja kui me otsustame panna peale mingid maksud, siis seda kõrgemad on ka need summad, mida me riigieelarvesse omalt poolt anname. Kokkuhoidlikkus on loomulikult voorus. Me võime hakata meie palka tõstma iga kuu 10 rubla võrra või iga kuu 50 rubla võrra, aga ma ütlesin, et see on popslus. Me peame näitama oma rahvale, kuidas tulevikus tuleb elada.

N. Zahharov

Lugupeetud härra Made! Ma tahan avaldada arvamust ja küsida. Minu meelest ei määra saadikute kohalolekut mitte üksi palk, vaid ka see, et saadikutel jääb tööks valimisringkonnas liiga vähe aega. Ja ikkagi teeb mulle muret 5. punkt.

Kas komisjon on arutanud saadikute arvestuse korda ning kuidas hinnata lauset, et puudunud päevade eest võidakse palgast maha arvata. See sõnastus võimaldab ju avaldada teatud survet teisiti mõtlevalte saadikutele, kuna selles küsimuses kuulub initsiatiiv täielikult juhatajale või mõnele teisele. Mulle tundub, et sellise tõlgenduse korral võib see punkt põhjustada tõsisid häireid meie parlamendi töös. Mida te sellest arvate?

T. Made

Ma saan muidugi kolleeg Zahharovi murest aru, aga see punkt on hädavajalik. Midagi ei ole parata, distsipliiniga meil Ülemnõukogus ei ole asjad kõige paremini. Paljudel meil on olnud põhuseeta puudumisi ja kahtlemata me peame töödistsipliini kuidagimoodi nõudma. Mäletate, teie suur juht ja õpetaja Lenin on öelnud: kontrolli rublaga. Ma räägin kolleeg Zahharoviga. Tuleb viia sisse kontroll rublaga või hiljem krooniga. Nii et ma arvan, see ei ole spiikeri otsustada, kas teie puudumine on põhjusega või mitte, see on presiidiumi otsustada, selle komisjoni otsustada, kuhu te kuulute. Komisjon teeb arvatavasti ettepaneku presiidiumile, mulle tundub vähemalt nii. Seda võib diskuteerida, kuid ma arvan, et see punkt peab sees olema.

N. Zahharov

Ma palun vabandust, sest te vist mõistsite mu küsimust valesti. Mind ei pane muretsema kontrolli vajalikkus, ma olen kontrolli, ka rublakontrolli poolt, kuid ma seisan selle eest, et saadikute tegevuse hindamisel poleks subjektiivsust. See säte aga võimaldab survet avaldada. Nii et ma tahtsingi küsida: kas te ei ole arutanud sellist võimalust juhul, kui jääb see määramatu sõnastus "võidakse maha arvata"?

T. Made

Sain küsimusest küll aru, aga ma ei tahtnud päris otse vastata, nii nagu te sunnite mind nüüd vastama. Ma arvan, et kolleegide vahel ei saa mingisugust survet tekkida. Me teeme siin ühist tööd ja meil kehtivad, nagu te väga õigesti ütlete, võrdsed õigused. Nii nagu minul on õigus ja kohustus viibida plenaaristungite ajal siin saalis ja võtta osa komisjonidest, niisamasugune võrdne õigus ja kohustus on ka teil seda teha. Te peate oma muu töö allutama sellele tööle, mis teil on siin parlamendis, kuhu rahvas on teid valinud. Kui teil jääb sellest tööst aega üle muu töö jaoks, siis ei ole mingeid pretensioone.

S. Volkov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleeg Made! Ma mõistan, et praegune saadikupalk on madalam näiteks vedurijuhi abi palgast. Komisjonis me rääkisime sellest, et demokraatlikes maades on olemas kaks äraostmatut kategooriat: need on õiguskaitse ja parlament. Ent seejuures tekkis meil seal küsimus: kas te olete võrdlevalt analüüsinud, kuidas näevad praegu välja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikute palgad, võrreldes näiteks Poola Seimi või Ungari parlamendi, ka meie põhjamaade parlamentide saadikute palkadega? Me sellest küll rääkisime, ent mingit konkreetset vastust ei saanud.

T. Made

Lugupeetud härra Volkov! Ei, ma ei võrrelnud, kuidas meie palk näeb välja Poola, Ungari ja teiste maade rahvasaadikute palkadega võrreldes. Kuid ma võrdlesin küll Soome, Rootsi ja ka Ameerika Kongressi omaga. Ja lubage, et me ei tee seda võrdlust praegu, sest see on äärmiselt piinlik.

U. Anton

Lugupeetud ettekandja! Olen siin väliskomisjoni initsiatiiviga täielikult nõus ja ühtlasi aitaks teil veel vastata ka härra Veidemannile. See raha on valitsusel olemas, kas või reservi näol. Teiselt poolt saadikute palkade tõstmisest. Siiani on tööstuses palgad nii mõnelgi pool ligi kaks korda suurenenud, järelikult on ka eelarve täienenud samavõrra või isegi rohkem maksude kaudu. Seda probleemi ehk ei ole siin Ülemnõukogus väga sügavalt praegu vaja arutada, aga ma ikkagi toetaks härra Arro ettepanekut ja paluksin teie kommentaari sellise seisukoha suhtes, kui me need toodud arvud korrutaks 0,75-ga ja sellisel juhul tuleks see arvude rida ülevalt alla 1500, 1275, 1125 ja 900. Eraldi tuleb muidugi otsustada selle eelnõu punkti 3, sest et sellest me vist ei saa siiski nii kergekäeliselt üle minna. Paluks teie kommentaari. Ühtlasi teen ettepaneku spiikerile paranduskoefitsiendiga see läbi korrutada ja panna summa täiskogule hääletamise teel otsustamiseks. Tänan!

T. Made

Ma olen seda küsimust juba paar korda kommenteerinud. Ma arvan, et me mitte mingil juhul ei peaks neid palgasummasid vähendama. Meie palgad ei ole võrreldavad ettevõtete direktorite omadega. Kuna tegemist on siiski riigi kõrgeima võimuorganiga, siis meil ei ole Eesti rahva ees mitte midagi häbeneda.

Omaette küsimus on muidugi 3. punkt või maksuvaba palga probleem. Kergekäeliselt me midagi tegema ei hakka. Ma kordan veel, asi on diskuteeritav ja lahendatav nii- ja naapidi. Kui kolleegidele tõesti praegu tundub, et maksuvaba palkade kehtestamine võib-olla ei ole taktikaliselt kõige õigem – majanduslikus mõttes ei ole siin mingit probleemi –, siis teeme maksustatud palgad, kuid korrigeerime neid palgasummasid, palgamäärasid mitte allapoole, sest väiksemad palgad kahjuks juba ei käi enam meie prestiižiga kokku.

Juhataja

Suur tänu, Tiit Made! Ülemnõukogul praegu rohkem küsimusi ei ole. Kas Uno Anton kirjutab oma parandusettepanekut?

Avan läbirääkimised. Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Härra eesistuja ja head kolleegid! See nädal on Ülemnõukogus alanud ülihuvitavalt. Ma mõtlen nii eilset õhtupoolikut siin kui ka tänast hommikupoolikut. Pean väliskomisjoni ja temapoolse ettekandja tehtud ettepanekuid põhimõtteliselt väga aktuaalseteks ja olulisteks. Üks suurmees on öelnud, et pole midagi huvitavamamat, kui tegelda iseenda hingeeluga. Ma väidan, et on küll, pole tegelikult midagi huvitavamamat, kui tegelda ise oma rahaga. Üldse võiks sellega tegelda väga kiiresti, järsult ja otsustavalt. Vastavalt siin nimetatud arvudele tuleks dollari ja rubla suhet arvestades võtta vastu üherealine otsus: tõsta Ülemnõukogu saadikute palka 15 000 rublani. Ja kõik muu sõltub edaspidi ainult sellest ja suhestub sellega. Siiski, auväärt saadikud, ma tuletan teile meelde, et paljud meie hulgast on andnud oma ettepanekud majanduskomisjonile. Selle komisjoni projekti meil laua peal ei ole, sinna on laekunud mõndagi resümeerimist väärivat.

Ja sellepärast teen ma väga kaine ettepaneku, võib-olla see 15 000 rublani on vähe. Järelikult tuleks meil küsimuse arutelu katkestada, kuni majanduskomisjon oma projekti esitab. Selle annan ma ka kirjalikult spiikeri kätte.

Kuna asi on inspireerinud mind märksa rohkem, siis kavatsen ma teha ka järelejäänud kaheks tööpäevaks sel nädalal veel rida täiendavaid kiireloomulisi seaduseelnõude ettepanekuid. Ma ei saa neid veel praegu kirjalikult teha, nad on lõplikult viimistlemata, aga ma tahaksin teid informeerida nendest põhimõtteliselt. Nimelt on meie pävakord koosnenud algselt 13 punktist, eilse ja tänasega on 2 punkti juurde tulnud, seega siis 15 pävakorrapunkti.

Kuid selles presiidiumi poolt esitatud kinnitatud pävakorras kavatsen ma teha järgmised muudatused. Kolmanda punkti "Pensioniseadus" asemel esitan ma seaduseelnõu

"Ülemnõukogu saadikute kingamajanduse aktuaalseid probleeme". Neljanda punkti "Lahemaa Rahvuspark" asemel esitan ma seaduseelnõu "Lipsude valimine hommikusteks ja õhtusteks istungiteks". Kuuenda punkti "Erastamine ja korterite müük" asemel, arvan ma, sobiks seaduseelnõu pealkirjaga "Sobiv ülikond, sobiv kleit – saadiku edu pandid". Kümnenda punkti asemel, s.o. "Valijate register", oleks kohane käsitleda seaduseelnõu "Portfellid ja ridikülid eduka majanduspoliitika lähtealustena". Ja viimane, "Eesti kaitseseadus" on täiesti mõttetu, selle asemel tuleks käsitleda seaduseelnõu "Hubane korter – rahvasaadiku kui riigi alustala turvalisuse kants". Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Sõnavõtjale küsimusi ei esitata, esitatakse ettekandjale.

Lugupeetud kolleegid! Mulle on laekunud paar parandusettepanekut. Vastavalt reglemendile saan need hääletusele panna siis, kui läbirääkimised on lõpetatud. Kas me võiksime juba hakata kujundama seisukohta, millal me soovime läbirääkimised lõpetada? Kas võtame otsustamisele sellise ettepaneku, et sõna võtavad need, kes on esitanud tellimuse? Antud päevakorrapunktis me oleme juba kohaloleku kontrolli teinud, nii et ma teen ettepaneku asuda kohe otsustamisele.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised sellise arvestusega, et viimane kõnepidaja oleks Ülle Aaskivi ja viimane sõnavõtja kohapealt Andrus Ristkok? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 65 saadikut, vastu 2, erapooletuid 6. Läbirääkimised lõpetatakse eespool öeldud tingimustel. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Viimasel paaril nädalal on Tiit Made meile jälle äratuntav. Teda on väga mõnus kuulata, hoolimata sellest, mida ta räägib. Ja on hea, et Ülemnõukogu on jõudnud suitsust, joobumustest ja minevikust kaasaja turumajanduse probleemideni, esialgu küll ainult Ülemnõukogu enda raamides. Ja ei ole ka ime, et mitte kõik saadikud ei ole nõus töötama nii, et higi välja tuleb, ja vastavalt sellele ka palka saama. Ma ei tahaks Ülemnõukogu kallist aega siin absurdiga viita, vaid tahaksin üle anda väliskomisjonile need ettepanekud, mida on teinud mitmed fraktsioonid ja komisjonid, et ta võib-olla ka neid vajaduse korral siiski arvestaks. Kuigi väliskomisjon on muidugi kompetentne neid iseseisvalt lahendama. Aitäh!

P. Priks

Austatud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Põhimõtteliselt ma pean härra Made poolt püstitatud küsimust põhjendatuks. Miks? Minu endisel, energeetiku ametikohal "Estonia" kaevanduses on täna tõesti palk tunduvalt suurem kui minul siin. Kui aluseks võtta tänaseks tuntud kahekordset töötasu, siis mina võiksin pretendeerida Ülemnõukogu esimehe või äärmisel juhul valitsuse esimehe uuele tariifile. Ja ikkagi ma ei pea õigeks lahendada seda küsimust emotsioonide tasemel. Ja selleks ma teen järgmise ettepaneku. Anda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete töötasude korrigeerimisest majanduskomisjonile analüüsimiseks ja arvutuste tegemiseks seoses inflatsiooniga. Majanduskomisjonil esitada ettepanekud ja otsuseprojekt antud küsimuses Ülemnõukogule 18. märtsil 1991, s.o. kuupäeval, millal möödub aasta meie valimisest. Tänan tähelepanu eest!

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu maine on just selline, nagu me oleme selle loonud, ütles väga lugupeetud härra Made natuke aega tagasi siitsamast kõnetoolist. Härra Made on muidugi seda Ülemnõukogu mainet väga usinalt nii ajakirjanduses, televisioonis kui ka täna oma näo järgi püüdnud luua ja näidata. Ma ei hinda praegu rääkides selle arutatava küsimuse sisu, ma hindan seda viisi, kuidas see küsimus Ülemnõukogu ette toodi. Kõigile saadikutele oli ju väga hästi teada, et majanduskomisjon ootab kõigi saadikurühmade, kõigi komisjonide ettepanekuid, mis puudutavad tõepoolest just nimelt seda arutatavat küsimust. Majanduskomisjon tegeles selle asjaga väga tõsiselt. Niipalju kui minul teada on, arutas ka väliskomisjon vist eelmisel nädalal seda küsimust ja ka seda, millised omapoolsed ettepanekud majanduskomisjonile anda. Et nüüd osa väliskomisjoni liikmetest reglemendivälisel ajal (see võib olla ainult komisjonisisene kokkulepe) otsustasid, et just nimelt nii, avatud mikrofoni päeval toome selle küsimuse kiireloomulisena siia saali, siis mina hindaksin seda saadikueetika seisukohast lähtudes. Kui me ikka teame, et üks meie oma Ülemnõukogu komisjon küsimusega tegeleb ja valmistab oma projekti, siis taolist asja nimetan mina saadikueetika rikkumiseks. Muidugi on väga tore, kui grupp saadikuid leiab, et Ülemnõukogu on vaja mõnitada, on vaja mõnitada rahvast, kes selle Ülemnõukogu valinud on, las need saadikud siis arvavad nõnda. Aga mina hindan kogu läinud tunni jooksul toimunut just nimelt nõnda.

A. Ristkok

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Ka mind valdab umbes samalaadne tunne kui proua Aaskivi. Tõepoolest arutatakse siin saalis ainult tähtsaid küsimusi ja ka see on tähtis. Paraku on tähtsate hulgas vähem- ja enamtähtsaid. Ja kuna meie aeg on väga piiratud, siis me peame tegelema kindlasti ennekõike enamtähtsatega. See on küsimus, mille lahendamise viis saab olla üsna delikaatne ja tõenäoliselt praegu siin ei ole sugugi kohane arutada seda küsimust kogu meie rahva ees. Paraku aga see, et selline asi päevakorda sattus, et see teema nii hästi n.-ö. peale läheb siin saalis, see on meie seltskonna kvaliteedinäitaja, ning on ütlemata kurb, et see paraku jälle kipub nii trehvama. Teine moment puudutab selle küsimuse esitamise vormi. Ma usun, et ka lugupeetud ettekandja taipab väga hästi, et tegemist ei saa olla ühekordse aktiga Ülemnõukogu ees, see on ahelreaktsiooni algus. See tähendab pikka nihet kogu riigiametnike palgaskaalades ja see tuleks tervikuna läbi töötada. See tähendab eelarves olulisi muutusi. Küsimus pole pelgalt mingis miljonis Ülemnõukogu heaks, vaid palju enamas. Me peaksime ikkagi mõtlema riigimeheliikult, aga mitte endakeskselt, see on paraku meie kohus siin. Tahtsingi seda meelde tuletada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Sellega on läbirääkimised lõppenud. Ma tutvustan teile laekunud parandusettepanekuid. Palun, lõppsõna Tiit Madele.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Suur tänu nende mõtete eest. Kahjuks ei olnud nendes sisulist asjale lähenemist. Oli rohkem isiklikku, ettekandja ründamist. Midagi ei ole parata. Niisugused me juba kord oleme. Me tuleme ajast, kus isik võeti alati siis ette, kui probleemi kohta midagi öelda ei olnud. Mul on heameel härra Jõerüüdi arvamuse pärast, et me peaksime pöörama tähelepanu ka oma välimusele – lipsule, kleidile, ülikonnale. See on tõesti üks suur probleem, mille kallal me peame edaspidi töötama ja mõtteid vahetama. Aga ma saan aru ka härra Jõerüüdist, sest kirjanike palgad on kõrged. Kui omal on elatustase enam-vähem korras, siis teiste häda on võõras häda.

Härra Veetõusme andis hetk tagasi üle majanduskomisjonile laekunud ettepanekud meie töötasustamise korra muutmise kohta. Ma käsitlen seda kui majanduskomisjoni pöördumist Ülemnõukogu poole, et ta ei tule selle ülesandega toime ja usaldab selle asja väliskomisjonile. Oleme äärmiselt tänulikud ja kahtlemata püüame anda oma parima. Majanduse palkade küsimuse lahendamine ei ole majanduskomisjoni asi rohkem, kui ta on ükskõik missuguse

komisjoni – maaelukomisjoni, riigikaitsekomisjoni, väliskomisjoni asi. Ei ole majanduskomisjoni prioriteet seda küsimust arutada. Tõesti võib vallanduda ahelreaktsioon meie palgamajanduses. Aga see on juba vallandunud kogu ühiskonnas. Kordan veel kord: meie asi ei ole kirjutada ette riigiametnike palku. See on valitsuse kompetentsis ja kahtlemata ta seda ka teeb.

Ma olen alati nautinud kolleeg Aaskivi esinemisi. Nii ka täna. Ütleksin ainult niipalju, et ei väliskomisjon, ei Made ega keegi teine kavatsegi mõnitada Ülemnõukogu, kaugeltki mitte Eesti rahvast. Seda eesmärki ei olnud ja ei saagi tulema. Sellepärast ma muidugi vaidlen vastu ja vaidlen ka selle vastu, et siin on rikutud saadikueetikat. Küsimus ei tulnud päevakorda sugugi mitte avatud tribüüni, avatud mikrofon käigus, vaid võeti lihtsalt kiireloomulise küsimusena päevakorda. Et see sattus tänase päeva peale, oli juhus, sest tänaseks olid valmis tõlge ja koopiad. Arutelu oleks võinud tulla samamoodi ka homme päevakorda. Läbirääkimistel härra Nugisega tegin ettepaneku, et avatud mikrofon võiks olla enne ja pärast võiksime seda asja arutada. Jumal hoidku, mitte nii pikalt, nagu me seda siin praegu teeme. Siin ei ole pikalt midagi arutada. Mulle jäi nüüd küll niisugune mulje, et palju olulisem on saalile see, kes selle ettepaneku teeb, kui see, missugune ettepanek on tehtud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ma tutvustan parandusettepanekuid ja just sellises järjekorras, nagu nad pannakse hääletamisele. Kõigepealt Jaak Jõerüüdi ettepanek. Katkestada küsimuse arutelu, kuni majanduskomisjon oma projekti esitab. See on esimene. Ma vahepeal küsin, mis Jüri Korgil on?

J. Kork

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Tahaks juhtida tähelepanu sellele, et meie reglemendis on selline punkt – § 9 punkt 11 –, kus eelarve korrigeerimist nõudvad muudatusettepanekud võib juhataja hääletamisele panna ainult pärast eelarve-majanduskomisjoni seisukoha ärakuulamist. Seega ma leian, et tuleb anda materjal eelarve-majanduskomisjonile ja alles pärast seda me saame hakata midagi otsustama.

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Lähtume tõepoolest reglemendist, kuid praegu ei ole küsimus eelarve muudatuses.

Esimeseks ma tutvustaksin teile Jaak Jõerüüdi ettepanekut. Kalju Koha.

K. Koha

Austatud juhataja! Ma tuletaksin teile meelde, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumil on oma eelarve, see rida on Eesti Vabariigi 1991. aasta eelarve reas sees. Kui me teeme praegu siin ühes-teises suunas muudatusi, siis muutub Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi eelarve, nii et see on eelarveline muudatus. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid, ma ei lasku teiega vaidlusesse, kas on eelarve muudatus või mitte. Kui teil on parandusettepanekud, esitage need minule kirjalikult ja seal olgu öeldud selgelt, mida te nõuate. Läbirääkimised on lõppenud.

Teisena tutvustan teile Priidu Priksi parandusettepanekut. Mis see siis on täna? Praegu on läbirääkimised lõppenud. Mulle saab praegu esitada ainult küsimusi või parandusettepaneku sisu. Ainult seda saab praegu teha. Ja seda ka ainult Jaak Jõerüüdi parandusettepaneku kohta. Rohkem ma ei ole neid veel suutnud teile tutvustada.

Priidu Priks teeb ettepaneku anda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete töötasude korrigeerimisest majanduskomisjonile analüüsimiseks ja arvutuste tegemiseks seoses inflatsiooniga. Majanduskomisjonil esitada ettepanekud ja otsuseprojekt antud küsimuses Ülemnõukogule 18. märtsil 1991, s.o. kuupäeval, millal möödub üks aasta meie valimisest.

Nagu te tähele panite, lugupeetud kolleegid, Priidu Priksi ja Jaak Jõerüüdi ettepanekud langevad kokku esimeses osas ja nad pannakse koos hääletusele. Sisuliselt on Priidu Priksi ettepanekul kaks osa: teine näeb ette juba kindlat daatumit, mis päevaks oodatakse majanduskomisjoni seisukohta.

Kui need ettepanekud ei leia Ülemnõukogu poolt toetust, pannakse järgmisena hääletusele Johannes Kassi parandusettepanek. Johannes Kass teeb ettepaneku täiendada punkti 2 selliselt: Ülemnõukogu esimehe palk võiks olla 2000 rubla, valitsuse esimehe palk 1800 rubla. Ülemnõukogu juhataja palk võiks olla 1400 rubla ja saadiku palk 1000 rubla. Ka tema ettepanekut võib lugeda kaheosaliseks, ta teeb ettepaneku punkt 3 välja jätta, sest sellega seame endid väljapoole seadust. Kui see ei leia toetust, siis tuleb järgmisena Uno Antoni parandusettepanek punkti 2 kohta. Töötasukaala on järgmine: Ülemnõukogu esimees võiks saada 1500 rubla, valitsuse esimees 1275 rubla, Ülemnõukogu juhataja 1125 rubla, Ülemnõukogu saadik 900 rubla.

Ja punkti 3 kohta samamoodi on ettepanek kaheosaline. Ülemnõukogu saadikute töötasu maksustatakse kehtiva seadusandluse alusel. See langeb kokku ka Johannes Kassi

parandusettepanekuga.

Nüüd võime täpsustada asjaolusid. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Nii palju asjalikke ettepanekuid, et mul on niisugune palve: võib-olla me katkestame selle küsimuse arutamise, väliskomisjon võtab tehtud ettepanekud, vaatab läbi, kasutab neid ja pakub teile välja redaktsiooni. Tõesti asjalikud ettepanekud, ei ole mõtet hääletamise peale aega raisata. Aitäh!

Juhataja

Kas see on ettekandja või väliskomisjoni ettepanek? Sel juhul pole midagi arutada. Siis katkestame. Täpsustame ainult selle aja, millal me naaseme selle teema juurde.

(Hääled saalist.)

T. Made

Majanduskomisjon andis siia üle.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Ükskõik kuidas need lood ei ole, praegu minul ei jää üle muud kui käituda reglemendi järgi. Me ise hääletasime selle täna päevakorda ja tänane ettekanne oli tehtud väliskomisjoni nimel. Ja ettekandjal on õigus vastavalt tehtud ettepanekutele nõustuda enne hääletamist, sel juhul hääletamist ei toimu. Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja! Ma siiski tuletaksin meelde, et ka härrad Jüri Kork ja Kalju Koha palusid täita reglementi selle küsimuse lahendamisel. Nii et minu arvates, kui saadikud ikka tahavad reglemendi järgi asja arutada ja lahendada, siis nagu võiks seda arvestada. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Ei saa mulle siiski ette heita erapooletuse või objektiivsuse puudumist. Ja palun mitte esitada selliseid süüdistusi, mis ei vasta tegelikkusele. Antud teema ei ole seotud praegu eelarve muudatusega. See võib kaasa tuua eelarve muudatuse, kuid täna ta ei ole seotud. Ka mina ei ole majandusküsimustes mitte võhik. Ma ootan ettekandjalt ettepanekut, millal me jätkame seda teemat. Tiit Made.

T. Made

Neljapäeval. Majanduskomisjoni ettepanekud, mis härra Veetõusme andis ka minu kätte, ja need ettepanekud, mis on härra spiikeri käes, arutatakse läbi väliskomisjonis täna ja homme ning neljapäeval me esitame täiskogule uue eelnõu. Aitäh!

Juhataja

See tähendab käesoleval istungjärgul?

T. Made

Käesoleval istungjärgul.

Juhataja

Palun Tiit Madet tulla minu laua juurde. Ma annan üle parandusettepanekud. Lugupeetud kolleegid! Vastavalt meie reglemendile tõepoolest täna sel päeval on n.-õ. vaba mikrofon, iga saadik võib esineda sõnavõttega kuni 5 minutit päevakorraliselt. Ei soovita? Suur tänu! Sellega on ka see reglemendijärgne kohustus meie poolt täidetud ning läheme päevakorraga edasi.

Parlamendivähemuse arvamuse arvestamise mehhanismist

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meil on kohustus arutada kõigepealt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Parlamendivähemuse arvamuse arvestamise mehhanismist" projekti. Ma palun kõnetooli Ülemnõukogu õiguskomisjoni esimehe Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! 22. jaanuaril otsustas Ülemnõukogu, et otsuseprojekt "Parlamendivähemuse arvamuse arvestamise mehhanismist" tuleb saata seisukoha võtmiseks õiguskomisjonile ja seda tähtajaga 28. jaanuar 1991. Tutvustan teile kõigepealt õiguskomisjoni otsust 12. veebruarist k.a. Selles otsuses konstateeritakse, et projekti läbiarutamine komisjonis venis seetõttu, et vaatamata sellekohasele kokkuleppele ei võtnud projekti autorid õigeaegselt komisjoni tööst osa. Projekti arutamisel 12. veebruaril projekti ühe autori härra Lebedevi osavõtul selgus, et projekti autorid ei taotle esitatud projekti

arutamisele võtmist Ülemnõukogu istungil selle teksti praeguses redaktsioonis, vaid projekti sisust lähtuvate paremini läbimõeldud abinõude väljatöötamist ja seejärel nende arutamist ja vastuvõtmist Ülemnõukogus. Arvestades projekti praegust ebarahuldavat redaktsiooni ja härra Lebedevi ülalesitatud seisukohta, teeb õiguskomisjon järgmised ettepanekud. Paluda Ülemnõukogu Presiidiumi ja reglemendi töögruppi tagada kord, et kõik seaduseelnõud läbiksid õigusliku ekspertiisi Ülemnõukogu Presiidiumi õigusliku analüüsi ja ekspertiisi osakonna kaudu. Kusjuures vastav ekspertarvamus lisatakse iga Ülemnõukogule esitatava seaduseelnõu juurde.

Paluda Ülemnõukogu Presiidiumi selgitada Eesti Vabariigi Valitsuse kaudu võimalused korraldada vajaduse korral mõnedele seaduseelnõudele erapooletu, soovitatavalt välisriikide spetsialistide poolne ekspertiis. Sellise ekspertiisi nõudmise võiks esitada saadikurühm, kelle kriitilised märkused projekti vastuolude kohta rahvusvahelise õigusega eelneval arutamisel nimetatud komisjoni istungil on jäänud arvestamata.

Nimetatud otsus väljendabki õiguskomisjoni seisukohta esitatud projekti läbivaatamisel.

Õiguskomisjon peab seega ebaotstarbekaks projekti "Parlamendivähemuse arvamuse arvestamise mehhanismist" arutamist Ülemnõukogu praeguses redaktsioonis. Küll on aga õiguskomisjoni arvates vajalik väga tõsiselt suhtuda nendesse mõtetesse, mis on ajendanud projekti autoreid esitama nimetatud seaduseelnõu.

Õiguskomisjon teeb ettepaneku anda täna hinnang nendele ettepanekutele, mille on esitanud õiguskomisjon. Kui need ettepanekud leiavad toetamist, siis on õiguskomisjon võimeline esitama otsuseprojekti neljapäevaks.

Juhataja

Suur tänu! Kas küsimusi ettekandjale ei ole? Ei ole.

Avan läbirääkimised. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon arutas meie eelnõu ja nagu komisjoni esimees ette kandis, meil mingi seisukoht kujunes, me oleme nõus. Ma ainult ei tahaks, et rõhutataks seda, et tegu on saadikute Lebedevi ja Petinovi algatusega. Igas tsiviliseeritud parlamendis arvestatakse vähemuse arvamust. Meie parlamendi 11 kuud kestnud töö aga näitab, et meie seadusloome õiguslik alus on siiski küllalt nõrk. On tarvis välja töötada mingi juriidiline kaitse eksliku ja juriidiliselt ebatäpsete, nõrkade seaduste eest, mida me kahjuks ise oleme jõudnud vastu võtta. Tõnu Antoni poolt esitatud õiguskomisjoni

ettepanekud on õiged, need on tarvis hästi läbi mõelda, selleks et Ülemnõukogu ei teeks edaspidi õiguslikke vigu, mistõttu mõned võivad pärast rääkida Ülemnõukogu ebakompetentsusest, ning teiselt poolt, et parlamendis võetaks arvesse ka vähemuse arvamust. Pakkudes välja seda seaduseelnõu, pidasime me silmas, et igal saadikurühmal oleks vastavalt huvidele, mille alusel ta on moodustunud, tema arvamuse arvessevõtmise ja kaitsemehhanism. Tervikuna aga võib õiguskomisjoni ettepanekuga nõustuda. Tänan!

Juhataja

Rohkem sõnasoovijaid ei ole. Kas me võime otsuse panna hääletamisele?

Kohaloleku kontroll. Kohal on 66 saadikut, puudub 38.

Kas Tõnu Anton soovib lõppsõna? Milline on õiguskomisjoni ettepanek?

T. Anton

Õiguskomisjonil on ettepanek anda arvamus õiguskomisjoni töö kohta seoses härrade Lebedevi ja Petinovi projektiga. Kui kiidetakse heaks õiguskomisjoni ettepanekud, siis nendele ettepanekutele toetudes valmistab õiguskomisjon neljapäevaks ette Ülemnõukogu otsuse projekti.

Juhataja

Suur tänu! Kas ma võin otsuse eelnõu panna hääletamisele? Tõnu Anton, et asi oleks korrektne, paluksin õiguskomisjoni ettepanek esitada kirjalikult.

Lugupeetud kolleegid! Võtame vastu otsuse õiguskomisjoni ettepaneku kohta. Kui Ülemnõukogu selle otsuse vastu võtab, siis tänaseks on see päevakorrapunkt katkestatud. Ja sellega jätkatakse neljapäeval.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on selle poolt, et kiita heaks õiguskomisjoni ettepanekud otsuse "Parlamendivähemuse ..." vastavalt pealkirjale projekti kohta ja kohustada õiguskomisjoni esitama Ülemnõukogule otsuse projekt nimetatud päevakorraküsimuse ammendamiseks veel käesoleval istungjärgul? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 61 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 5. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi seaduse eelnõu Lahemaa Rahvuspargi kohta esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Jätkame päevakorraga. Meil on kohustus hakata arutama Lahemaa Rahvuspargiga seonduvat. Ja me palume kõnetooli keskkonnaministri asetäitja proua Eva Kraavi.

E. Kraav

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Mulle on tehtud ülesandeks esitada esimesele lugemisele seaduseelnõu Lahemaa Rahvuspargi kohta. Eesti ainuke rahvuspark Lahemaal moodustati Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega nr. 300 1. juunist 1971. Rahvuspargi esimene põhimäärus, milles fikseeriti tema õigused, kohustused ja ülesanded, kinnitati Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega 1972. aasta jaanuaris. Uus, siiani kehtiv põhimäärus kinnitati Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega 1975. aasta 31. detsembril. Uutes poliitilistes ja majanduslikes tingimustes ei suuda 1975. aasta põhimäärus enam anda Lahemaa Rahvuspargi funktsioneerimiseks vajalikku seadusandlikku tagatist. Et taoline olukord tekib, oli ette näha juba IME programmi koostamise ajal, mil rahvuspargi seaduse idee ka esimest korda päevakorda kerkis.

1989. aasta oktoobris tegi Lahemaa Rahvuspargi juhtkond tollaegsele plaanikomitee esimehele Savisaarele taotluse sellise seaduse väljatöötamiseks. Seda ajendas eriti kohaliku omavalitsuse aluste ja taluseaduse vastuvõtmine, aga samuti ka tollaegne looduskasutuse lubade väljaandmise ja lepingute sõlmimise kord, kus ei arvestatud piisavalt looduskaitse põhimõtete ja vajadustega. Seaduseelnõu hakkas välja töötama töögrupp majandusministeeriumi juures. Töögrupis osalesid looduskaitsealade spetsialistid, keskkonnaministeeriumi looduskaitse spetsialistid, juristid ja haldusspetsialistid. Seaduseelnõu algvariant sai valmis maikuu 1990. Edasi toimusid kooskõlastamised ja ümbertegemised. Kooskõlastatud on Harju ja Lääne-Viru Maavalitsusega, kõigi rahvuspargi territooriumil olevate külanõukogudega, põllumajandus-, justiits- ja rahandusministeeriumiga, Maa-ameti, Veeameti ja Metsaameti ning Looduskaitse Seltsi ja Teaduste Akadeemia looduskaitse komisjoniga. Põhimõttelised märkused on arvesse võetud ja samuti on arvestatud redaktsiooniliste märkustega, nii et vastuolusid ei ole. Seadus koos valitsuse poolt kinnitatava Lahemaa Rahvuspargi põhimäärusega, mis fikseerib ära rahvuspargi piirid ja staatuse Eestimaa muutavas ühiskonnas, arvestades seda, et Lahemaa Rahvuspark on rahva

ühisomand, samuti arvestades rahvusvahelist praktikat, kus rahvusparkidel ja ka suurematel looduskaitsealadel on oma seadused olemas. Tavaliselt on need lühikesed seadused, koosnevad 5–6 paragrahvist ja nendes fikseeritakse rahvuspargi staatus, piirid ja tema eripära. Lahemaa Rahvuspargi seaduses on defineeritud rahvuspargi mõiste, toodud välja tema koht Eesti looduskaitse süsteemis, määratud rahvuspargi piirid vabariigi seaduse tasemel, fikseeritud rahvuspargi põhiülesanded, õigused ja kohustused. Nende detailsem väljatoomine on juba alama astme dokumentide, s.o. põhimääruse ja eeskirjade ülesanne.

Tegemist on teatud määral raamseadusega, kuna ei lahendata kõiki küsimusi. Ja ongi arvestatud, et kõik maaküsimused lahendatakse maaseadusega. Praegu ettevalmistatava maaseaduse arutus osaleb keskkonnaministeerium ja me oleme suutnud peaaegu kõikides looduskaitsealade ja looduskaitse maaga seotud küsimustes maaseaduse väljatöötajatega kokkuleppele jõuda. Vastuolu ei peaks tekkima ka erastamisega. Talud tekivad Lahemaal nii nagu kogu Eestis, aga see on väiketootmine, mis ei ohusta Lahemaa maastikke ja režiimi. Reservaatides muidugi talusid ei saa tekkida.

Praegu on ettevalmistamisel ka seaduseelnõu kaitstavate territooriumide kohta. Kuna see võtab aega, siis on arvatavasti põhjendatud nüüd nagu osaseaduse vastuvõtmine, enne kui üldseadus saab esitatud ja vastu voetud. Peab veel märkima seda, et see on esimene seadus keskkonna ja looduskaitse valdkonnas, kus on esmainitsiatiiv ja organiseerimine tulnud altpoolt, Lahemaa Rahvuspargi enda juhtkonna poolt. Täna!

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi ettekandjale? Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud ettekandja! Mul oleks küsimus. Ma ütlen paar sõna, miks mul selline küsimus tekib. Mul on kergelt hirm selle ees, et me praegu tekitame endale meeletult kirju õigusliku aparatuuri. Me teeme väga palju seadusi. On see nüüd õige, et iga selline individuaalne nähtus, nagu Lahemaa Rahvuspark paraku on, nõuab just nimelt seaduse vormis tema kasutamiseviiside reguleerimist ja tema koha määratlemist? Neid looduskaitsealasid on ju rohkem, nagu te ka nimetasite. Meil on suuri alasid, mitte küll veel rahvuspargiainelisi, neid võib ka juurde tekkida. Võib-olla peaks olema siin üldisem seadus, seda enam, et te ütlesite ka, et siin on tegemist ennekõike raamseadusega. Iseasi oleks võib-olla üks lühem otsus selle kohta, et Lahemaa Rahvuspargil on oma eristaatus, nagu me anname valdadele oma staatused. Kas see on parim viis lahendada Lahemaa Rahvuspargi küsimus?

E. Kraav

Nagu ma siin juba märkisin, on meil praegu ettevalmistamisel üldine kaitstavate territooriumide seadus. See võtab paratamatult aega. Praegustes majandusliku arengu tingimustes ja erastamise olukorras on looduskaitse sattunud teatud määral rataste vahele. Võib-olla sellega võib seda põhjendada. Rahvuspark on meil ikkagi ainuke ja tema on teiste looduskaitsealade seas erilisel kohal, samuti arvestades seda, et ka naabermaades on ikkagi kõikide suuremate looduskaitsealade kohta seadused olemas. See võib teatud määral tekitada segadust küll, aga ma arvan, et see jääb, lugupeetud rahvasaadikud, teie otsustada, kas see muudab liiga kirjuks meie seadusandliku pildi või mitte.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus selle kaitseala põhjapiiri kohta. Kas see ala on põhja suunas suurenenud ka? Siin on öeldud, et piir läheb üle Mohni saare põhjatipu. Kas nende saarekeste kontroll ei ole seal raskendatud? Seoses sellega, et ta on ikka praeguse Nõukogude Liidu riigipiiri tsoonis. Ja kas on seal ka mõned sellised saared, kuhu võib tulla mõni asustatud punkt või talukene? Kuidas seal on, kas on teada?

E. Kraav

On nihutatud jah. Ja ainult põhja osas mere poole, kuna meri kuulub üldisesse ökosüsteemi, mida nüüd rahvuspargi seadusega tahetakse kaitsta. Sellepärast on paratamatult vaja ka sellel pilk peal hoida. Kahtlemata muutub raskemaks, kui piirid laienevad ja ülesandeid tuleb rohkem. Aga Lahemaa Rahvuspargi juhtkond on nende saarte kontrollimiseks valmis ja see on ilmselt praegu vajalik. Nii seoses sõjaväega kui ka erastamisega ja suvitamise laienemisega. Nii et erilisi vastuolusid ei tohiks kellegagi olla.

T. Mets

Proua aseminister! Olen tutvunud esitatud seaduseelnõuga. Mis puutub Lahemaa maismaa osasse, siis siin mul pretensioone ei ole, kuna olulised küsimused lahendab vastuvõetav maaseadus. Küll aga tekib küsimus Lahemaa akvatooriumist, mis hõlmab 41 000 ha. See on 41 ruutkilomeetrit. Siin võib tekkida olukord, mis piirab kohalike elanike huve kalapüügil. Nii näiteks maksab Matsalu märgalal kalapüügituusik 70 rubla, mis on täiesti ebanormaalne nendele elanikele, kes omavad alalist sissekirjutust. Ettepanek: praegu jätta välja Lahemaa kaitseala merepind, mis saab lahendatud varsti vastuvõtmisele tuleva kalastusseadusega. Põhimõtteliselt peaks kaitseala akvatooriumil olema lubatud käsitöenduslik kalapüük.

E. Kraav

Võib-olla teil on õigus. Kui te lubate, me arutame seda veel maakondadega, ka kalastusseaduse väljatöötajatega, rahvuspargi inimestega.

R. Veidemann

Lugupeetud proua Kraav! Ülemnõukogu Presiidiumis, kui asja arutati, esitasin ma küsimuse Lahemaa Rahvuspargi piiri kirjelduses oleva Pavlovi metsamajandi Primorski metskonna kohta. Kas te peaksite vajalikuks või võimalikuks selle venekeelse määratluse kõrvale vähemasti sulgudes anda selle lokaalse piirkonna eestikeelsed vasted?

E. Kraav

Paraku on tegemist sellega, et Eesti ajal Pavlovski metskonda kui metskonda üldse ei olnud olemas. Nii et võib-olla saame selle fikseerida lihtsalt kohalike geograafiliste punktide eestiaegsete nimedega.

J. Liim

Austatud ettekandja! Lahemaa Rahvuspark soovib võtta enda piiridesse alasid praeguselt Tapa-Aegviidu polügoonilt, mis lähitulevikus sõjaväest vabaneb. Teatavasti oli sellel territooriumil kunagi arvukalt talusid ja inimesed mõistetavalt hakkavad talusid tagasi soovima. Mulle on selliseid avaldusi muide esitatud juba 2 aastat tagasi. Olen kuulnud, et selliseid maheda põllumajandusega talusid Lahemaa sinna tagasi ei soovi. Kuidas on sellega ja millises polügooni piirkonnas te maid juurde soovite? Tänan!

E. Kraav

Väiketalude taastamisele Lahemaa Rahvuspargi juhtkond vastu ei ole, kusjuures nad tuleks rajada endistele vundamentidele ja endistes piirides.

Millises osas täpselt on toimunud piiride muutus, mina paraku ei tea. Järgmiseks korraks saab selle täpsustada.

J. Reinson

Lugupeetud ettekandja! Seaduse § 6 sätestab Lahemaa Rahvuspargi põhiülesanded ja § 7 meetmed, mis on vajalikud nende põhiülesannete täitmiseks. Selle 4. punkt kõlab: kooskõlastab lepingud kinnisvarade, hoonete, rajatiste jne. võõrandamisel, kusjuures Lahemaa Rahvuspargil on ostueesõigus. Mul tekitab küsimuse tohutul territooriumil paiknevate

kinnisvarade lähitulevik sellisel moel, kui me hakkame privatiseerima, ükskõik mida tegema, ja siis rahvusparigi direksioon tahab kõike seda kontrollida. Kas see on ikka vajalik?

E. Kraav

Tundub, et on vajalik. Aga niikuinii käib see asjaajamine maakondade kaudu, praegu külanõukogude kaudu ja see on lihtsalt loomuliku koostöö tulemus.

J. Põld

Austatud ettekandja! Mul on säärane küsimus: kas seaduseelnõu on arutatud ka Ülemnõukogu keskkonnakaitsekomisjonis ja kas täna on siin kavas ka kaasettekanded kohalikest omavalitsustelt? Aitäh!

E. Kraav

See seaduseelnõu on läbi arutatud Ülemnõukogu keskkonnakomisjonis. Põhimõttelisi vastuolusid arutelul ei olnud. Oli 5 märkust, mis ei olnud põhimõttelist, vaid rohkem redaktsioonilist laadi ja mis võetakse teiseks lugemiseks arvesse, kuna nad parandavad ja täpsustavad seaduseelnõu sisu.

Juhataja

Suur tänu, proua Kraav! Ülemnõukogul ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Täname, proua Kraav!

Lugupeetud kolleegid! Täna ei viibi istungil meie kolleeg Ants Paju seoses sellega, et on Kirde-Eestis. Kas me võime avada läbirääkimised ilma Ants Paju kaasettekannet kuulamata? Ma vabandan, tegemist on esimese lugemisega. Sellisel juhul mul on ettepanek: katkestame antud päevakorraküsimuse.

(Hääled saalist.)

Palun, Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Väike segadus tekib nimelt sellest, millest Eestis viimasel ajal üldse segadusi tekib. Nagu te kõik olete ilmselt märganud, meie Eesti Vabariigi ehitamise entusiastlik periood on läbi ja nüüd oleks tarvis hoopis paremat organiseerimist. Keskkonnakomisjon on üritanud seda saavutada teatud tööjaotusega. Ja selles mõttes usaldati see konkreetne küsimus Ants Pajule, aga elu näeb meil teisiti välja. Sellepärast on minu

lühike tutvustus ehk pisut improvisatsiooniline. Nagu siin juba küsimustest selgus, on selle Lahemaa seaduse juures tegelikult lahtine üks küsimustering. Siiski on keskkonnakomisjon arvamusel, et kuna ettevõtlus (mis on tavaliselt looduskaitse põhivastane, ilma milleta me hakkama ei saa) hakkab toetuma järjest enam seadustele, siis ka looduskaitse süsteem Eestis peab toetuma seadustele. See on nagu prestiiži küsimus ehk umbes samaväärne, miks me võtsime siin vastu Eesti Rahvusraamatukogu seaduse. Need on rahvuslikud sümbolid ja põhiväärtused, ja sellepärast arvati, et on täiesti õige viia need samale tasemele, seaduse tasemele. Põhiline lahtiste küsimuste ring siin seaduses algab §-st 7. Millised õigused annab seadus Lahemaa administratsioonile sekkuda ettevõtlusse, sest maa-ala on tohutult suur ja ettevõtlust on seal praegu juba igasugust ja tahetakse kindlasti juurde teha. Siin on näidatud küll, et see toimub kooskõlastamisega. Aga praegu, kui meil on veel välja kujunemata maa- ja omandiseadus, siis ei ole lõplikult selge, millega selline kooskõlastus igal konkreetsel juhul lõpeb. Nii et selle koha pealt ootaksin ettepanekuid ja tõsist arutlust teiseks lugemiseks. Samuti on pisut segane §-s 11 märgitud maakasutuse õiguse küsimused, mis on seotud muidugi omandiga. Kuivõrd nüüd ikkagi looduskaitseorganid kontrollivad konkreetseid maakasutusi? Ja samavõrra tuleb siia juurde ilmselt otsesed täiendused teha, mida siin ka puudutati: kuidas oleks reguleeritud põllumajanduslik, metsamajanduslik ja kalamajanduslik tegevus? Välja suretada neid nii suurelt territooriumilt keegi ei kavatse. Aga teatud piiranguid siiski selline asi nagu rahvuspark esile kutsub. Kui nüüd tehakse igal juhul ja alati erilepingutega, sattume me küllaltki suurde seaduste džunglisse. Nii et seda keskkonnakomisjon oma arutlusel pidas nagu põhiliseks puuduseks. Samuti on üks küsimus, nn. Kama kaasus, mis tuli jutuks heausksete omandajate puhul 1940. aasta omandi tagastamisel. Lahemaal on ilmselt selliseid küll ja küll. Aga kõiki juhtumeid ilmselt ei ole võimalik lahendada niimoodi, et kõik saavad aga tagasi, mis neil iganes seal on olnud ja kui palju sellest järel on. Mõelgem, seal on praegu näiteks küllalt kenasti restaureeritud Palmse mõis, Sagadi mõis ja restaureerimisel on Vihula mõis. Omanike küsimus on küll praegu nagu võõrriigi kodanike küsimus, rääkimata siis taludest, mida siin juba puudutati, mida tagasi võiks tahta. Nii et neid asju peaks selles seaduses üsna selgelt reguleerima. Väikesed puudused, mis siin veel silma torkasid, olid arutluse all. Peale otsese looduskaitse on Lahemaa Rahvuspargis küllalt oluline osa arhitektuurimälestistel. Just nimetasin Palmset ja teisi mõisu, samuti on seal restaureeritud Altja küla jne. Siin puudub põhiülesannete hulgas arhitektuurilise kaitse rõhutamine. Ja lõpuks torkab silma (mis on meie kultuurile iseloomulik), et on tehtud poolteist lehekülge piiri kirjeldust, aga juba n.-ö. Rootsi ajal tehti kaardid. Selle asemel et pika kirjeldusega saadikuid vaevata, loodame, et vähemalt teiseks

lugemiseks on meil Lahemaa piiride skeem nina ees. Siis ei teki nii palju muresid. Milline maa sinna liidetakse, milline lahutatakse, on kohe näha. Võib-olla Ants Paju oleks esitanud märksa poeetilisema ja läbimõelduma ettekande, aga nagu ma siin vabandasin, meie tööjaotus läks nurja. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, Andres Tarand! Me võime seda lugeda ikkagi kaasettekandeks, eks ole? Jah. Kas on Andres Tarandile küsimusi? Ei ole. Suur tänu, Andres Tarand! Tegemist on esimese lugemisega, nagu mulle õieti ka meelde tuletati, meil on ära kuulatud ettekanne ja kaasettekanne. Kaasettekanne on ka alatise komisjoni seisukoht. Kas me võime lugeda esimese lugemise lõppenuks? Võib lugeda. Vastavalt reglemendile me ei pea seda hääletama. Suur tänu! Esimene lugemine on lõpetatud.

Lugupeetud kolleegid! Meil on jäänud meie ametliku tööaja lõpuni mõni minut. Kas me alustame uut päevakorrapunkti või ei alusta? Ei alusta. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Ma paluksin väliskomisjoni liikmeid kell 12.00 väliskomisjoni tuppa.

Juhataja

Suur tänu! Ka mul on teadaanded. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Mul on teatada, et maaelukomisjon arutab eile üleskerkinud aktsiisimaksu küsimust kell 12.20 oma istungil ja sinna on kõigil huvilistel pääs vaba. Tänan! Osa võtab ka härra Aron.

J. Reinson

Lugupeetud saadikud! Ma tahan teile teatada, et ma ei ole saanud fraktsioonidelt ühtegi parandusettepanekut seoses elamute privatiseerimisega.

Juhataja

Suur tänu! Palun arvestage seda. Plenaaristung homme kell 16.00. Seniks nägemist!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

31. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

20. veebruar 1991

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere õhtust, lugupeetud Ülemnõukogu! Alustame istungjärgu tööd. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 75 saadikut, puudub 29.

Lugupeetud kolleegid! Juhatusel oli plaanis täna arutada kolme väga tähtsat teemat. Nendest kaks oli jätkata katkestusi. Üks puudutas aktsiisimaksuga seonduvat. Meil oli kokkulepe, et jätkame täna. Üks neist puudutas korterite erastamist. Plaanis oli täna arutada ka pensionäride ainelise olukorra parandamise eelnõu. Mitmesugustel objektiivsetel põhjustel ei ole ükski nendest kolmest väga tähtsast teemast nii ette valmistatud, et neid võiks täna Ülemnõukogus arutada. Kas Ülemnõukogu vajab asjaosalistelt selgitust? Või jätkame päevakorda nende küsimustega, mis on ette valmistatud, kuid ei ole nii tähtsad nagu eespool nimetatud teemad. Oleks vaja selgitust?

Korterite erastamisega seotud probleemide kohta

Juhataja

Mul on selline palve, et korterite erastamisega seotud probleemidest räägib meile Jüri Reinson. Palun kõnetooli!

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma pean kurvastusega teatama, et majanduskomisjon ei ole täna veel valmis teisel lugemisel jätkama elamute ja korterite privatiseerimise seaduse eelnõu arutamist. Komisjon on küll selleks valmis, kuid meie ei jõudnud seda nõuetekohaselt tõlkida ja kahes keeles parandusettepanekuid saadikutele laiali jagada. Sellel on üks objektiivne põhjus. Meile esitatud parandusettepanekud eeldavad osaliselt juriidilist ekspertiisi. Me ei taha enam tulla saali teie ette dokumentidega, mis pärast osutuvad kõlbmatuks. Samal ajal on mul erastamisega seoses palve Ülemnõukogule, et me

hakkaksime kiiresti arutama privatiseerimise üldaluseid paralleelselt korterite erastamise seadusega. Vastasel juhul me edasi ei jõua. Aitäh!

Pensionäride ainelise olukorra parandamisega seotud küsimuste kohta

Juhataja

Mul on selline palve, et proua Oviir tuleks ja annaks Ülemnõukogule seletusi, kuidas on lood pensionäride ainelise olukorra parandamisega.

S. Oviir

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Me oleme sotsiaalkomisjonis pikalt ja pidevalt pensionäride ainelise olukorra parandamise seaduse eelnõu arutanud. See on väga komplitseeritud seaduseelnõu. Ma arvan, et selles suhtes on kõik minuga ühel meelel. Väga palju tekib erinevaid lähenemisnurki. Ka elanikkonnalt on tulnud rohkesti ettepanekuid, neid tuli veel täna hommikul, ja komisjoni liikmed peavad need süvenenult läbi vaatama. Aeg on olnud selleks lühike. Seetõttu otsustasimegi sotsiaalkomisjoni esinaise proua Söödiga esitada teile palve anda meile veel veidi aega ja lükata arutelu edasi tänaselt istungjärgult 33.-le.

Majanduskomisjoni tööst seoses muudatuste tegemisega aktsiisimaksu seaduses

Juhataja

Võib-olla on vaja, et ka majanduskomisjonist annaks keegi selgituse, kuidas on lood aktsiisimaksu seaduse muudatusega. Ka seda oli kavandatud täna arutada. Võib-olla tuleb kõnetooli Ants Veetõusme? Või Kalju Koha? Kumb? Kalju Koha, palun!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Aktsiisimaksuga oli mul au tegelda siis, kui selle seaduse vastu võtsime. Mulle jäi kohustus majanduskomisjonis seda asja vedada. Pean teid informeerima, et juurdlus n.-ö. käib, kuid komisjoni lõppseisukohta antud küsimuses ei ole. Seda ei saa täna päevakorda panna, sest me ei ole võimelised kaasettekandega esinema, kuna asi ei ole lõplikult selge. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, ma ei pidanud silmas seda, et me peaksime kohut mõistma, kuid Ülemnõukogu peab olema informeeritud, kuidas on asjade seis.

Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamise kohta

Juhataja

Mul on ettepanek, et me alustaksime tänast istungit Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamise aruteluga. Sellele järgneb valijate registri arutamine. Palun kõnetooli eelarve-majanduskomisjoni esimehe Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Täna peab eelarve-majanduskomisjon võtma seisukoha Eesti Vabariigi väärismetallide ja vääriskivide fondi moodustamise eelnõu arutamisele võtmise kohta. Eesti Vabariigi Valitsus esitas Ülemnõukogule otsuseprojekti "Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamise kohta". Eelarve-majanduskomisjon palus 5. detsembril eelmisel aastal valitsust ja Eesti Panka vaadata ühiselt läbi seaduseelnõu ja esitada kooskõlastatud ühisprojekt Ülemnõukogule. Valitsus oma kirjas 11. jaanuarist 1991 nentis, et otsuseprojekti arutati küll koos Eesti Pangaga, kuid ühisele seisukohale ei jõutud, mistõttu kumbki pool esitas oma projekti. Eesti Pank esitas pangapoolse otsuseprojekti, mille eelarve-majanduskomisjon sai kätte 2. jaanuaril. Nüüd peab Ülemnõukogu otsustama, kas hakkame arbiteriks kahe meie poolt loodud organi vahel ja võtame vastu vajaliku otsuse või saadame otsuseprojektid Ülemnõukogu otsusega tagasi, et valitsus ja Eesti Pank esitaksid ühise otsuseprojekti. Viimane variant, ma arvan, ei ole vist reaalne, sest mõlemapoolne haiglane arvamus, et teda pidevalt ahistatakse, ei lase loota ühisotsust. Seetõttu võiks eelarve-majanduskomisjoni arvates nimetatud seaduseelnõusid arutada juba järgmisel istungil, et võtta see 32. istungjärgu päevakorda.

Juhataja

Suur tänu! Millised on küsimused ettekandjale? Ei ole? Küsimusi ei ole. Kas kõigil on otsuseprojekt "Eesti Vabariigi Väärismetallide ja Vääriskivide Fondi moodustamise kohta"? Avan läbirääkimised. Palun, Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, ma täpsustaksin. Täna pidime võtma seisukoha selle fondi moodustamise päevakorda võtmise kohta. Ja seepärast minu teada eelnõusid saadikutel ei ole. Meie ettepanek on võtta see päevakorda järgmisel istungjärgul.

Juhataja

Ma ei pidanudki silmas seda, et hakkame otsust vastu võtma. Ma pidasin silmas asjaolu, et võib-olla on keegi teema unustanud. Niisugusel juhtumil värskendab otsuseprojekti lugemine mälu ning keegi soovib sõna võtta. Kui sõna võtta soovijaid ei ole, võtame selle teadmiseks. Suur tänu!

Eesti Vabariigi valijate registri koostamise seaduse eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkakem päevakorda! On ettepanek arutada Eesti Vabariigi valijate registri koostamise seaduse eelnõu. Alustame esimest lugemist. Palun ettekande tegemiseks kõnetooli Marju Lauristini!

M. Lauristin

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Ma pean sissejuhatavalt ütleva, et seoses meie tänase istungjärgu sisu mõningase muutusega on praegune esinemine mulle hetkel ootamatu. Kuna meie komisjon on neid asju kaua arutanud ja teil on juba kaua aega käes see eelnõu ja seletuskiri, mis on lisatud komisjoni poolt, siis ma arvan, et olete jõudnud küsimused läbi mõelda. Lubage mul alustada lähtekohtadest, milles selle eelnõu valmistamise käigus jõuti konsensuseni. Loomulikult tekitab valijate registri arutamine otsekohe esimese küsimuse: kas meil on põhjust teha valijate registrit ja kas meil on praegu vaja valmistada valimisteks? Teiseks. Kas meil on tarvis, kui mõtleme valimistele, luua eraldi valijate registrit? Samuti tekib ka seoses valimisseadusega küsimusi. Kas meil on tarvis uut valimisseadust või on kõlblik see, mille järgi oleme siiani tegutsenud? Mis puutub viimasesse küsimusse, siis on selge, et mis tahes valimiste puhul see valimisseadus, mille alusel meid teiega siia valiti ja mille alusel toimusid valimised Eesti NSV-s, ei sobi seoses muutunud poliitiliste olude ja õigusliku staatusega. Kui me muutunud oludes asume valmistuma mis tahes valimisteks – kas kohalikeks või, mis võib ju ka juhtuda, Ülemnõukogu erakorralisteks või asendusvalimisteks,

Riigivolikogu või Taastava Kogu valimisteks, mille kohta on praegu käimas diskussioonid –, kerkib kohe põhiküsimus, kes on valijad. Sellele küsimusele on mitmesugustes poliitilistes diskussioonides, ajaleheartiklites jne. antud erinevaid vastuseid. Seejuures on kõlanud kahtlus, kas on üldse võimalik määratleda valijaskonda olukorras, kus puudub sisuliselt kodanikkond. Tõesti, see ongi põhiküsimus, see on põhiparadoks. Meie komisjon, arutades seda paradoksi, jõudis arusaamisele, mis ei ole sugugi meeldiv ja mis on seotud paljude probleemidega, et üleminekuperioodil ei ole me poliitiliselt valmis määratlema valijaskonda kodakondsuse kaudu selles mõttes, et enne määratlemise kodanikkonna ja pärast seda valijaskonna. See on tõepoolest väga raske situatsioon, sest poliitilist konsensust kodakondsuse küsimuses ei ole Eestis veel saavutatud. Pärast väga pikki ja vastutustundlikke arutlusi jõudis meie komisjon seisukohale, et ainus konsensus, mis praegu on võimalik, on konsensus selle kohta, et üleminekuperioodil ei saa Ülemnõukogu kodakondsust lõplikult määratleda. Ta saab määratleda küll kodakondsusega seotud probleemid, võttes aluseks rahvusvahelise õiguse, saab võtta aluseks selle, mis on n.-õ. rahvusvaheliselt üldtunnustatud kodakondsusstandard, kuid lõplikku kodakondsusseadust Ülemnõukogu üleminekuperioodil kehtestada ja realiseerida ei saa.

Teie asi, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed, on esitada oma otsustus selle konsensusse kohta. Samal ajal on selge, et valijaskonna määratlemine iseendast on tihedalt seotud kodakondsusega ja õigus valida on sisuliselt iga inimese suhte realiseerimine riigiga, kus ta elab. See on igal juhul samm kodakondsuse suunas, mis peab toimima samas suunas, kuhu meid juhivad kodakondsuse ülddemokraatlikud, rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtted. See on samuti konsensus, tõdemus, milleni meie komisjon jõudis, heites sellega kõrvale niisugused arusaamad, et meie üleminekuperiood ja kõik, mis me siin teeme, on ajutine, et seda võib suvaliselt kõrvale heita. Me arvame, et kodakondsus ja valimised on riiklikkusega seotud küsimused. Kõike tuleb teha pigem aeglasemalt, ettevaatlikumalt, väiksemate sammudega, kuid kindlalt. Kõik peab olema nii paika pandud, et aluskivid oleksid õiged, et müür, mida ehitatakse, ei pudeneks iga tuulepuhangu järel. Sellest lähtudes me vaatasimegi valijate registrit kui spetsiifilist üleminekuaja nähtust. Valijate register määratleb valijaskonna üleminekuajal, kusjuures, nagu ma ütlesin, määratleb kõigiks võimalikeks valimisteks, mis üleminekuajal võivad toimuda.

Kõige olulisem on sel puhul küsimus üleminekuaja lõpus või ka varem toimuvast Riigivolikogu, Riigikogu või Taastava Kogu valimistest.

Just siin tekib probleem, mis on kodakondsuse küsimusele kõige lähemal, just siin pörkasime kokku kõige raskemate probleemidega.

Sellest lähtudes lahutasime valijate registri mõtteliselt eri osadeks. Me näeme seda ette, kujutades arvutis olevat registrit, kus lihtsalt eritunnuste abil on eristatavad eriallosad. Kõige laiemana osana kujutame ette kohalike, munitsipaalvalimiste registrit, kusjuures munitsipaalvalimiste puhul pidasime võimalikuks kodakondsuse küsimust praegusel üleminekuajal hoopiski mitte puudutada. Siin lähtusime mitme naabermaa kogemustest, kus kohalike valimiste puhul on püsielanik see, kes teatud piirkonnas, linnas või maakonnas valib, sõltumata tema riiklikust või kodakondsuslikust määratlusest.

Sellega on tagatud, et püsielanikud igas Eestimaa nurgas kujundavad ise kohalikud omavalitsusorganid. Välistatud on võimalus, et ühe või teise piirkonna omavalitsusorganid moodustab väga väike osa selle maanurga või linna elanikkonnast.

Järgnevalt peame teoreetilisest ja praktilisest aspektist mõtlema ka Ülemnõukogule, kus põhimõtteliselt tekib probleem Eesti Vabariigi võimalikust kodanikust. Kõige teravamini on see probleem, nagu ma ütlesin, seotud Riigivolikogu ja Taastava Koguga. Siin lähtusime vaba valiku põhimõttest. Nimetatud põhimõte eeldab, et register on potentsiaalsete kodanike jaoks avatud, et nad saavad osaleda Riigivolikogu või Taastava Kogu valimistel. Inimesed, kes seni ei olnud end määratlenud või kelle puhul ei olnud määratletud nende suhe kodakondsusega, saavad astuda esimese sammu. See tähendab teha valik, teadvustada see ja vormistada avaldus oma nime valijate registrisse kandmise kohta.

Niisugune praktika on Eestis juba läbi proovitud. Meenutaksin siin positiivse kogemusena seda, mis toimus Eesti Kongressi valimiste ajal, kui oli avatud kodakondsuse taotlejate register ja kus kodakondsuse taotlejad võtsid osa Eesti Kongressi valimistest võrdsetel alustel n.-õ. õigusjärgsete kodanikena. Kuid me teame, et Eesti Kongress on teistsugune kogu, tal oli teine külgetõmbejõud ja kodakondsustaotlejate jaoks hoopis teine valikusituatsioon. Ülemnõukogu ja Riigikogu on riiklikud organid. Oma suhte määratlemine on nende puhul ilmselt psühholoogiliselt kergem, see mahub tavapärasematesse inimese ja riigi vahekorra raamidesse. Kuid samal ajal on valik fundamentaalsem.

Valijate registri koostamise aeg on pikk. Me eeldame, et valijate register on n.-õ. isetäienev, et sinna võib ennast sisestada iga inimene. Valijate register fikseeritakse kaks korda aastas. Vahepealne aeg kulub inimesel otsustamiseks ja valiku tegemiseks. Sõltuvalt sündmuste arengust ja ühiskonna poliitilise küpsuse astmest, jõuab valijate register teatud aja jooksul niisuguse täiuslikkuse ja sellise stabiilsuseni, mis sisuliselt hõlmab Eesti Vabariigi tulevase kodanikkonna. Muidugi ei saa valijate registrisse kandmist võrdsustada kodakondsuse probleemi lahendamise, kodanikuks saamisega. See on, nagu ma eespool ütlesin, inimese enda puhul esimene samm, valiku tegemine. Seejuures näeme ette, et valik tuleb teha samadel

alustel mis kodakondsuse puhul, nimelt tuleb fikseerida loobumine mis tahes teise maa kodakondsusest. Registri puhul ei tähenda see tegelikku loobumist ja väljaastumist, vaid valmisolekut teha seda siis, kui kodakondsus realselt kehtestatakse.

See on mõeldav siis, kui on tehtud isiklik valik. Valijate register on üpris keerukas tehniline protseduur. On püstitatud küsimus, kas selle koostamise keerukus ja kulukus tasub ennast ära, kas ei oleks lihtsam kasutada neid valimiste nimekirju, mis meil praegu on olemas. Siin peame täiesti selgesti tegema vahet nende tingimuste vahel, mis on senistes valijate nimekirjades, ja tingimuste vahel, mis on sätestatavad valijate registri puhul. Nagu me teame, ei erista senised valijate nimekirjad püsielanikkonda, Eestis elavaid tsiviilisikuid ja sõjaväelasi. Meie üksmeelne seisukoht oli, et valijaskonnas ei ole kohta armee tegevteenistuses olevatele isikutele, et meie valimiste ja valijate registri printsiip peab vastama arusaamale, et armee, mis viibib Eestis, ei tohi sekkuda Eesti sisepoliitilisse ellu. Toimunud arutlustes on paljud ohvitserid väljendanud oma isiklikku positiivset suhtumist Eesti iseseisvusse, öeldes, et nad on valmis olema Eesti Vabariigi kodanikud. On tulnud selgitada, et n.-ö. isiklikult võttes on see väga sümpaatne, kuid seadus ei saa lähtuda kriteeriumidest, kas üks või teine isik on sümpaatne. Seadus peab lähtuma riiklikust staatusest ja üldistest printsiipidest. Seega on selle n.-ö. protseduuri aluseks isiklik avaldus. Komisjonis toimus üpris põhjalik vaidlus kõigi registrisse kantavate inimeste isikliku avalduse vajaduse üle. Just eeldusena on selge, et lähtepositsioonid on erinevad, kui me räägime Riigivolikogu valimisest. Need lähtepositsioonid väljenduvad Eestis praegu elavate inimeste erinevas suhtes selle riigiga. See erinev suhe väljendub Eesti Vabariigi kodakondsuse institutsioonis. Pärast pikki vaidlusi tuli meie komisjon üksmeelselt põhimõttelisele järeldusele: me peame võtma arvesse, et praegu elab Eestis ja ka väljaspool Eestit nelja erinevat suhet omavaid inimesi. On vaieldamatu tõsiasi, et Eesti Vabariigis kehtiv kodakondsus on inimestel, kellel on kehtiv Eesti Vabariigi isikutunnistus. Näiteks, kui siia tuleb inimene, kellel on Eesti Vabariigis kehtiv isikutunnistus, siis on tal kehtiv kodakondsus, mida tunnustavad kõik maailma riigid. Teiseks on inimesi, kes elavad Eesti Vabariigi territooriumil, kellel on ka teine kodanikutunnistus, Nõukogude Liidu kodaniku pass, kuid kes samal ajal on Eesti Vabariigi õigusjärgsed kodanikud, sest nad on olnud Eesti Vabariigi kodanikud *de facto* kuni 1940-nda aastani või on nende õigusjärglased. Nende inimeste isiklik valik ei pruugi olla ühene. On inimesi, kes on Nõukogude Liidu kodanikud ja kellel siamaani on puudunud riiklik suhe Eesti Vabariigiga, kuid kes tahavad kodakondsust omandada tulevikus. Ja on ka inimesi, kes elavad küll Eesti Vabariigi territooriumil, kuid tegevsojaväelastena on neil praegu suhe Eesti riikluse, mis on määratletud Nõukogude armee ja Eesti Vabariigi vahekorraga. Niisugune on

alus, millelt edaspidi läheksime edasi kodakondsusprobleemide lahendamisele. Kuid me leidsime, et juba valijate registri puhul on kolmelt esimeselt kategoorialt, jättes välja tegevsvõjaväelased, seaduse ühtluse printsiibist lähtudes vajalik nõuda isiklikku valikut ja avaldust. See samm oleks nende vahekorra ühtlane määraja valimissituatsioonis. Meile tundub, et selline avatud võimaluse demokraatlik printsiip, mis realiseerub ühe teatud vormi kaudu, võib kaasa aidata paljude vastuolude ja pingete ületamisele nende inimeste puhul, kes ei ole veel teadvustanud oma suhet Eesti Vabariigiga. Valikuvõimalusest ja avaldusest on olnud juttu psühholoogilise probleemina väga paljudel kohtumistel.

Komisjoni töös oleme jõudnud teie ees oleva eelnõuni. Selle eelnõu arutus toob kindlasti välja neid momente, mida me võib-olla liiga optimistlikult pidasime konsensusele lähedaseks. Kindlasti tuleb arutluses esile ka neid aspekte, mida tuleb edasi arendada.

Tahaksin oma sissejuhatava ettekande lõpetada veendumusega, et me peame reaalselt valmistuma valimisteks üleminekuperioodil, see tähendab meie puhul täiesti unikaalses ning ka rahvusvaheliselt üpris pretsedenditus situatsioonis. Me peame selle ülesande lahendama niiviisi, et lahendus viiks meid edasi, ei tekitaks edaspidi tõrkeid, ei jõuaks mingitele kõrval- ja ummikteedele meie riikluse arengus.

Ma paluksin, et protseduuride kohta annaks kaasettekandes ülevaate Peet Kask. Kui teil on küsimusi üldpõhimõtete kohta, olen valmis nendele vastama.

Juhataja

Suur tänu, Marju Lauristin! Saadikutel on palju küsimusi. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Minul on küsimus ettekandjale proua Lauristinile. Ma tahaksin kõigepealt öelda, et see, praegu meie laudadel olev eelnõu on eelmisest palju parem, palju korrektsem. On näha, et komisjon on tõepoolest selle kallal töötanud, see on tõesti nii, ilma irooniata. Nüüd mõned konkreetsed küsimused. Ma arvan, et kõik teavad süütuse presumptsiooni põhimõtet, see meenub mulle seoses § 7 punktide 6 ja 7-ga, kus räägitakse, et inimesed peavad esitama tunnistuse tõestamiseks, et nad ei ole sõjaväelased. Ma tean, et inimene võib tõestada, et ta on sõjaväelane, kuid kuidas pean ma tõestama, et ma ei ole sõjaväelane? Nüüd punktis 7 selle kohta, et avaldaja ei kannu karistust. Süütuse presumptsioon nõuab, et oleks tõestatud, kui inimene kannab karistust, kuid nõuda inimeselt tõestust, et ta pole kurjategija, on ilmselt siiski ebakorrektn. See on esimene küsimus.

Teine küsimus puudutab § 4 punkti 6 alapunkti c, kus on kirjas, et peab esitama vastava vormikohase avalduse enda vastuvõtmiseks kodakondsusesse. Kuid samas on § 7 punktis 2 öeldud, et soovi korral võib lisada taotluse Eesti Vabariigi kodakondsuse saamiseks. Kas siin pole vastuolu? §-s 4 on sätestatud, et peab taotluse esitama, kuid §-s 7 sätestatakse, et selle võib soovi korral lisada?

Ja viimane küsimus. Mulle jääb arusaamatuks, millist sisulist või juriidilist mõtet kannab teie ütlus: "Valmisolek loobuda teisest kodakondsusest"? Mulle tundub, et seaduses on niisugune lause ebakorrektna, ta ei sisalda mingit vastutust, selles puudub nii sisuline kui õiguslik tuum. Kas on ikka mõtet rõhutada seda "valmisolekut loobuda"? Aga kui ta pärast ei ole enam valmis loobuma? Kui võite, vastake palun neile küsimustele!

M. Lauristin

Mis puutub § 7, siis võib-olla aitavad mind saalis istuvad juristid, sest ma ei ole jurist. Minu meelest kasutas härra Lebedev oma küsimuses süütuse presumptsiooni mõistet metafoorilises tähenduses, sest süütuse presumptsioon on väga selge mõiste, mis puudutab kuriteos kahtlustatavat isikut ja eeldab, et iga isik, kuni ta pole kohtu poolt süüdi mõistetud, on vastavalt süütuse presumptsioonile süütu. Ei saa inimest näiteks ajakirjanduses või kuskil mujal kirjeldada kui varast või mõrtsukat, kui kohus ei ole kindlaks teinud, et ta seda tõesti on. Mis puutub sellesse, kas isik on sõjaväelane või mitte, ei ole see kuidagi seotud kuriteo mõistega. Me ei pea inimest, kes on kohustusliku sõjaväeteenistuse objektiks, kurjategijaks ja süütuse presumptsiooni mõistet ei saa sel juhul kohaldada. Mis puutub sellesse, kas ta ise peab selle kohta esitama andmed või tuleb seda komisjonil tuvastada, siis on väga paljude seaduste, ka näiteks maksuseaduse puhul nii, et isik teeb ise enda kohta avalduse. Alles siis, kui tekib kahtlus, et ta on avaldanud enda kohta valet, on vaja tõestada, et ta avaldas enda kohta valet. Aga meie lähtume mitte süütuse, vaid aususe presumptsioonist, et enamik inimesi esitab enda kohta tõeseid andmeid. Valeandmete esitamine on kuritegu, aga see on erand. Sel puhul lähtume süütuse presumptsioonist. See puudutab ka järgmist alapunkti.

Teie mulje näiva vastuolu kohta §-des 4 ja 7 on tekkinud n.-õ. ülelugemisel, sest §-s 4 on käsitletud eraldi kolme registrit, aga §-s 7 avaldust tervikuna. Väljend "soovi korral" tähendab järgmist: kui inimene tahab ennast kanda Riigivolikogu valijate registrisse, siis esitab ta ka nõutavad andmed. Kuid mis puutub sellesse, ka n.-õ. loobumisel teise riigi kodakondsusest on juriidiline jõud, siis on sellel juriidiline jõud niivõrd, kuivõrd see fikseerib valijate registris inimese suhte sellesse riiki ja sellesse kogusse, mida ta valib, et see on tema jaoks see riik,

mille kodanik ta on või mille kodanikuks tahab saada, kusjuures ta võtab omaks põhimõtte, et tegemist on riigiga, kus maksab või hakkab maksma ühekordne kodakondsus.

Juhataja

Kuna tegemist on tõesti nii tähtsa asjaga, lubame küsimust täpsustada. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Ma tänan teid, lugupeetud juhataja! Ma lihtsalt tahaksin saada oma küsimusele veelgi täpsemat vastust. Mis on proua Lauristini arvates tunnistus selle kohta, et isik ei ole sõjaväelane?

M. Lauristin

Tema enda isiklik avaldus, tema enda isiklik tunnistus. Mitte tunnistus kui paber, vaid see, et ma tunnistan enda kohta, et ma pole jne.

V. Lebedev

Свидетельство vene keeles, see on tõend. Aitäh!

M. Lauristin

See on keele küsimus.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja! §-s 4 on kolmes esimeses punktis ära toodud need väited, mille puhul ei saa ennast valijaks registreerida. Kuid siin on välja jäänud minu meelest vastutusvõimetud. Samal ajal on viide sellele § 12 punktis 6 ära näidatud.

M. Lauristin

Jah, teil on õigus, siin on ilmselt tekkinud eksitus.

J. Kass

§ 4 punktis 4 on ära näidatud 3 aasta ajatsensus. Millistel asjaoludel on see sätestatud? Sotsioloogid väidavad, et inimese paikseks muutumise aeg siinses regioonis on 10 aastat. Ja nüüd minu kolmas küsimus. Leidlapsed ja lastekodu lapsed on Eesti Vabariigi

kodakondsusseaduse järgi ka automaatselt Eesti Vabariigi kodanikud. Nende kohta ei leidnud ma siin mingit viidet.

M. Lauristin

Jah, see juhtum on siin fikseerimata ja see on ilmne lünk. Aitäh sellele viitamise eest!

Mis puudutab 3-aastast püsielaniku tsensust, siis võin öelda järgmist: esialgses variandis oli meil 5 või 3 aastat. Sotsioloogid on tõepoolest määratlenud 5 või 3 aastat. 5 aastat on rohkem leidnud poolehoidu, sest on see minimaalne aeg, kui inimene võtab omaks ümbruse elulaadi, arusaamad jne., siis muutub ta psühholoogiliselt püsielanikuks. 5 või 3 aasta tsensuse vaidlus lahenes meie dialoogis hoopis teistel alustel, sest edaspidi rakendame Eesti Vabariigi põhiseaduse printsiipi.

M. Madisson

Proua Lauristin, mul on kaks küsimust. Esiteks. Narva taga ja Petserimaal elab hulk selliseid kodanikke, kes tõestavad, et nad 16. juunil 1940 elasid Eestis ja esitavad end valijate registrisse võtmiseks kui välismaalased. Kas nad võetakse registrisse nagu välismaalased ja millistel alustel nad võtavad osa valimistest?

Teiseks. Kas ma saan õigesti aru, et valijate registri koostavad praegu alalised valimiskomisjonid, Eesti Vabariigi valimiskomisjon ning regionaalsed ja jaoskonnakomisjonid? Kui tulevad uued valimised, siis on nende alused erinevad. Kuidas need komisjonid siis toimivad?

M. Lauristin

Vastates esimesele küsimusele, pean ütleva, et praeguses tekstis on fikseeritud ainult üldprintsiip. Seda saab rakendada nii, et kõik need, kellel on õigusjärgne suhe Eesti Vabariigi kodakondsusse – elagu nad kas Ameerikas või Venemaal –, on võrdses olukorras. Mis puutub valimiskomisjonidesse, siis määratletakse need valimisseaduses. Seal on eraldi suur peatükk valimiskomisjonide moodustamise kohta. Selle juurde tuleme hiljem tagasi.

J. Põld

Austatud ettekandja, ma palun selgitust § 4 punkti 4 kohta. Johannes Kass palus täpsustada paiksustsensuse kehtivuse aega, mina tahaksin teada, kas tegemist on ajutise või alalise elamisega Eesti Vabariigis viimase 3 aasta jooksul.

Praegu võib sätestatud tõlgendada ka nii, et isikul, kes näiteks elas 3 aastat tagasi Eestis ajutiselt, on ka praegu siin elamise õigus. Ja palun veel kord täpsustada: kas 3 või 5 viimast aastat? Aitäh!

M. Lauristin

Siin on mõeldud ikka 3 viimast aastat.

J. Põld

Seda oleks vaja täpsustada.

M. Lauristin

Jah, kindlasti tuleb täpsustada. Peame selgeks vaidlema mõisted ajutine ja alaline. Komisjonis jäi domineerima seisukoht, et tsiviliseeritud maades ei ole mingisugust ajutist ega alalist sissekirjutust. See on nõukogude süsteemi iseärasus. Aluseks võetakse faktiline elamine. Niisugust seisukohta pooldas komisjon. Üleminekuperioodil muidugi kehtib veel sissekirjutuste süsteem, seepärast peame selle küsimuse veel kord läbi arutama.

H. Kostabi

Austatud härra spiiker, austatud proua Lauristin, lugupeetud kolleegid! § 4 punkti 5 alapunktis a on öeldud: ta on Eesti Vabariigi kehtiva isikutunnistusega kodanik. Teatavasti on meil momendil taskus passid, mitte isikutunnistused. Kuid osal meie inimestel on käes ka Eesti Vabariigi isikutunnistused, mis teatavasti anti välja tähtajata. Need on näiteks meie perekonnal, sinna on löödud tempel: Выдан паспорт. Kas see isikutunnistus on kehtiv, kas on mõeldud seda isikutunnistust või mõnda teist, mida hakatakse välja andma? Aitäh!

M. Lauristin

Ei. On mõeldud ikkagi Eesti Vabariigi isikutunnistust. Aga küsimus on selles, kas just seda isikutunnistust, millel on sisse löödud venekeelne tempel. Küsimus on selles, kui palju on neid inimesi, kes tulevad väljast ja kellel on kehtiv Eesti Vabariigi isikutunnistus, kes tahavad asuda elama Eestisse ning soovivad saada Eesti Vabariigi tegelikuks, n.-ö. tegevkodanikuks. Ilmselt peame tegema selle kohta mingisuguse spetsiifilise otsustuse.

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Marju Lauristin, austatud kolleegid! Mul on küsimus ettekandjale. Mõni nädal tagasi jagati Ülemnõukogus välja kaks Ülemnõukogu Presiidiumi ametlikku dokumenti, nimelt olid need (ma ei nimeta neid päris täpselt) juristide-ekspertide nõupidamisest osavõtjate pöördumine ja Ülemnõukogu Presiidiumi ekspertkomisjoni arvamus rea seaduseelnõude kohta. Muu hulgas oli seal nimetatud ka täna arutusel olevat seaduseelnõu. Öelge, palun, kas seaduseelnõu selles variandis on arvestatud neis dokumentides sisalduvaid mõtteid nende seaduseelnõude, sh. ka valijate registri seaduse puudusi? Kas need lahkkelid Ülemnõukogu Presiidiumi ekspertide ja teie komisjoni vahel on jäänud lahendamata või ei pidanud te vajalikuks neid märkusi arvestada? Tahan selles selgust saada.

M. Lauristin

Levitatud ekspertarvamus oli kahjuks liiga lühike ja üldine. Seal ei olnud nende projektide, samuti valijate registri kohta konkreetset ekspertanalüüsi, välja arvatud üks artikkel "Postimehes", mis teadupärast oli ühe eksperdi arvamuse refereering. Seal avaldatud kriitilisi märkusi on arvestatud. Viimases projektis neid näpuvigu või ilmseid vasturääkivusi, millele tähelepanu juhiti, enam ei ole. Arvestasime eksperdi konkreetset kriitikat. Mis puutub üldse ekspertide hinnangusse, siis just nende üldise hinnangu tõttu alustasimegi seda diskussiooni, mis meil siin toimus. Ekspertide arvamuse globaalne negativism kogu selle problemaatika suhtes sundis meid andma otsustusõiguse meie saadikutele. Sellest poliitilisest diskussioonist tegime järelduse, et Ülemnõukogu tahab neid probleeme ise siin arutada, sest ta ei pea küllaldaseks ajalehes avaldatud väga üldsõnalist seisukohta.

V. Jermolajev

Lugupeetud juhataja! Ma esitan niisuguse küsimuse: kas teile ei tundu, et asjale tuleks rohkem kasuks, kui arutatakse mitte ainult valijate registri seaduse eelnõu, vaid ka seaduseelnõusid Ülemnõukogust ja Riigikogu valimistest, sest dokumendid kuuluvad ühte kompleksi ja nõuavad koos arutamist. Tänan!

M. Lauristin

Ma arvan, et me peame paratamatult eelnõud ühekaupa läbi võtma. Kõik need on meil päevakorras ja siis saame kindlasti tervikliku pildi.

A. Paju

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Kui mu küsimus on kohatu, siis öelge mulle seda. Me loome kogu aeg unikaalsust unikaalses olukorras. Missugune on teie arvamus, kas me loome sellega soodumuse kuhjunud probleemide lahendamiseks või vastupidi. Aitäh!

M. Lauristin

Meie oleksime kõik väga rõõmsad, kui me ei oleks nii unikaalses, vaid normaalse demokraatliku iseseisva riigi olukorras, kus me ei peaks probleeme lahendama. Kahjuks ei ole ajalugu meile sellist võimalust andnud. Me peame lahendama just nimelt neid probleeme, mis on omased selles Euroopa nurgas, kus pärast Teist maailmasõda, pärast Jalta kokkulepet ei ole taastatud iseseisvaid riike. See olukord on unikaalne. Niisuguses unikaalses olukorras peame oma probleeme lahendama nii, et jõuaksime sellest unikaalsusest normaalsesse olukorda. Seda eelnõu teile pakkudes olime arvamusel, et me jõuame väiksemate sammudega kiiremini normaalsemasse olukorda. Tehes näiliselt väga suure ja julge sammu, mis formaalselt vastaks mingitele välistele, meile mitteomastele oludele, võime sattuda uutesse vastuoludesse ja segadustesse. See on minu ja samuti komisjoni veendumus.

A. Gussev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja, austatud saadikud! Mul on ettekandjale ainult üks küsimus. Palun, kas te ei saaks öelda, millises riigis kasutatakse praegu valijate registri seadust?

M. Lauristin

Seda konkreetset seadust ei saa konkreetselt ükski teine riik kasutada. Me teeme seadust praegustes oludes enda jaoks. Põhimõtteliselt on ka teisi selliseid riike, kus valijate register koostatakse n.-ö. isikliku tahteavalduse alusel. Ma usun, et minu kaasettekandja annab teile põhjalikuma vastuse. Seda printsiipi ei ole meie välja mõelnud.

V. Kuznetsov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud, lugupeetud ettekandja! Minul on kolm väikest küsimust, kuid nad kõik on omavahel seotud. Seepärast ma need ettekandjale järgemööda esitangi.

Esiteks. Kujutage ette niisugust olukorda: sõjaväelane on Eesti territooriumil sündinud, Eestist sõjaväkke kutsutud ja Eestis teenib aega. Kas tal on õigus saada valijate registrisse

lülitatud?

Teiseks. Kui tal seda õigust pole, kas ta saab selle õiguse pärast naasmist Nõukogude armeest? Kas tal seoses kolmeaastase teenimisega sõjaväes see staaž ei katke?

Ja viimane küsimus. Kas register on alalise toimega dokument või koostatakse see ainult ühe valimiskampaania perioodiks? Tänan!

M. Lauristin

Vastus esimesele küsimusele. Me vaidlesime jällegi väga palju ja võib-olla me tuleme siin saalis selle vaidluse juurde uuesti tagasi. Meie komisjon lähtus sellest, et seadus peab olema kõikidele ühtne. Kui ütleme, et tegevteenistuses olev inimene ei osale valimistel registri aktiivse liikmena, siis puudutab see kõiki. Tähendab, tegevsojaväelane põhimõtteliselt valimistest osa ei võta. Tekib küsimus, kas inimene, kes on Eesti Vabariigi kodanik ja on Eestist läinud tegevteenistusse, võetakse tagasi tulles registrisse. Loomulikult võetakse, sest ta on tsiviilelanik. Me teame, et sõjaväkke kutsututel säilib korter ja kõik muu. Vastuseks kolmandale küsimusele täpsustan, et register on avatud ja täieneb pidevalt, kuid see suletakse kaks korda aastas. Näiteks kui me sulgeme registri 1. jaanuaril, siis kõik valimised, kohalikud ja muud valimised, toimuvad 1. jaanuarist kuni 31. juunini selle registri järgi. Vahepeal esitavad inimesed avaldusi, register täieneb, kuid täiendusi arvestatakse alles järgmistel valimistel. Ühe sõnaga, kaks korda aastas registrit uuendatakse, kuid avaldusi võetakse vastu pidevalt.

Ü. Uluots

Lugupeetud proua Lauristin! Oma ettekandes te ütlesite, et valijate registri koostamine on esimene samm kodakondsuse poole. Ma tahaksin teada, kas te arutasite komisjonis võimalust, et ilma avalduseta kantakse isik registrisse sünnitunnistuse alusel, kui ta on sündinud Eestis enne 16. juunit 1940. Te ütlesite, et kõik peavad andma avalduse, sest selles väljendub inimese tahteavaldus. Kuid seda tahteavaldust võib hääletamisel ka eitada. Kas mu küsimus oli arusaadav?

M. Lauristin

Täiesti arusaadav. Me lähtusime printsiipest, et registri koostamise protseduur peab olema selles mõttes demokraatlik, et kogu protseduur peab olema ühtlane kõigile, nii nagu valimisõigus ja valimised on ühtlased. Me eeldame, et võib esineda inimesi, kes on Eestis sündinud ja olnud Eesti Vabariigi kodanikud enne 1940. aastat, kuid kes tunnevad, et nad ei

taha valimistest osa võtta ja suhtuvad negatiivselt kõigesse sellesse. Kõik küsitlused on näidanud, et 2–3% inimestest, kellel oli Eesti Vabariigi kodakondsus või kes on Eesti Vabariigi kodanike järglased, suhtuvad negatiivselt sellesse, mida me siin teeme ja mida kogu Eesti rahvas praegu teeb. Me eeldame, et ka nendel peab olema võimalus valida. Isikliku valiku põhimõtte peab olema ka kodakondsuse aluseks. Tuleb taastada isikliku valiku võimalus. Isiklik valik on üldinimlik põhimõtte.

Ü. Uluots

Kodakondsus saadakse sündimisel.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Lugenud läbi selle seaduse ja kuulnud Jermolajevi poolt tehtud ettepanekuid, tahaksin ma avaldada oma arvamuse ja esitada seoses sellega ka küsimuse. Tekib selline mulje, et on käimas mingi üsna arusaamatu poliitiline mäng selles mõttes, et ei ole näiteks selgust, kas valijad on kodanikud või ei ole. Kas Ülemnõukogust kujuneb paralleelne organ või ei? Seaduses sellest ei räägita. Kavandatav seadus on üldse väga segane. Seepärast esitas Jermolajev teile õige küsimuse, millele te pole veel vastust andnud. Niisiis: kas poleks mõttekam välja töötada Eesti Vabariigi konstitutsioon ning sätestada selles kõik need momendid? Kõigi kõnealuste küsimuste lahendus tuleneb siis põhiseadusest. Nüüd on nii, et konstitutsiooni ei ole, miski on kuskilt välja kistud ja sellesse seaduseelnõusse pandud. Ei ole selge, millistest põhimõtetest on lähtunud. Tekib küsimus, kas praegune Ülemnõukogu on pädev seda konstitutsiooni looma. Võib juhtuda, et vastus on eitav. Kui ta pole pädev looma konstitutsiooni, siis kuidas võib ta olla pädev koostama seda seadust? Teisisõnu, minu arvates peaks siin lähtuma põhiseadusest, konstitutsioonist. Siis oleks inimestel kõik selge, kõik asetuks oma kohale, poleks vaja ka kõrgemaid organeid. Sellest seadusest ei nähtu, kas need hakkavad eksisteerima paralleelselt. Öelge palun, miks teie meelest me ei alusta tööd põhiseaduse kallal, vaid püüame täna mingite üksikseadustega poliitilist elu kujundada.

M. Lauristin

Härra Zõbin väljendas kindlasti paljude inimeste raskusi selle keeruka olukorra mõistmisel, kus me praegu viibime. Seepärast ei ole sugugi liiast neid põhimõtteid uuesti selgitada. Tõepoolest, kui me võtsime 30. märtsil siinsamas saalis vastu otsuse üleminekuperioodi kohta, sisaldus selles otsuses arusaam, et üleminekuperiood on ajutine, et see lõpeb, kui meil põhiseaduslik kriis on lahendatud ning põhiseaduslikud riigivõimuorganid formeeritud.

Ülemnõukogu on tõepoolest üleminekuaja organ. Kui me valime kas Taastava Kogu või Riigivolikogu, niisugune ebamäärane olukord lõpeb. Siis ei ole meil enam paralleelseid organeid, ei Ülemnõukogu ega ka Eesti Kongressi, on üks ja ainus. Sellel ainsal organil on siis ka täielik õigus vastu võtta konstitutsioon ja kõiki seadusi. Ka Eesti ajaloost on teada niisuguseid olukordi, kus spetsiaalselt valiti organ, millele anti õigus põhiseaduse koostamiseks. Meie praegune olukord on tõepoolest ebameeldiv, ebameeldivalt ebatäiuslik, ja just nimelt valimiste teel saame sellest ebatäiuslikkusest vabaneda, mitte mingil teisel moel. Sellest ebatäiuslikust olukorrast väljumiseks ongi mõeldud see tõepoolest komplitseeritud seadus.

V. Menšikov

Härra juhataja, härrased saadikud, proua Lauristin! Tuginedes seaduseelnõu seletuskirjale, konstateerin, et eri rahvuskogukondi esindavate poliitiliste jõudude seisukohad kodakondsuse põhimõtete küsimuses on vastuolulised. Kuni Eesti riikliku iseseisvuse taastamiseni on selles küsimuses poliitilise konsensuse saavutamine võimatu. Seda võib kinnitada ka teie ettekande alguse põhjal, kus te rääkisite, et me pole poliitiliselt valmis koostama valijate nimekirju kodakondsuse alusel. Imetlen, kui elegantselt komisjon ning teie kui selle esimees suutsite sellest küsimusest mööda minna referendumioatsuse väljatöötamisel. Ühtaegu püüdsite te lahendada ja peaaegu lahendasitegi siiani veel lahendamata igavese küsimuse: mis oli varem, kas muna või kana? See tähendab, et me ei saa anda kodakondsust, sest meil ei ole riiki, aga riigi peavad taastama kodanikud. Ning vastavalt sellele määrab valijate register kindlaks need, kes hakkavad otsustama selle riigi ülesehitamist või ülesehitamise võimalust. Ilmselt ma mõistan teid õigesti. Kuid sel juhul tekib mul küsimus, mil viisil saavad need, kes viimased viiskümmend aastat on elanud Eesti Vabariigi territooriumil ja kes pole siin elanud enne 1940. aastat, teha oma vaba valiku – kas võtta kodakondsust või seda mitte võtta.

Selgub, et vaba valiku võimalust selle seaduse kohaselt ei ole. Võib avaldada soovi saada valijaks, võib deklareerida loobumist teise riigi kodakondsusest, kuid valikut ei ole. Kõik jääb selle organi otsustada, mille needsamad avaldajad ja loobujad valivad. Ent seda, kas neist saavad kodanikud ja mis tingimustel neist kodanikud saavad, seda ei ole seaduses sätestatud. Kuidas toimida, kuidas seda küsimust lahendada? Kuidas aidata neil inimestel teha valikut nii, et nad ei osutuks hiljem petetuks? Tänan!

M. Lauristin

Ma saan aru nii, et küsimus on jälle garantiidest. See on küsimus, mida on väga palju esitatud. Valitseb lausa müstiline lootus, et meie siin, vajutades 105 nupule, saame anda mingi garantii. Sedasama seaduseelnõu ette valmistades, vähemasti meie komisjonis arutades andsime endale täielikult aru, et meie siin, ükskõik kui heatahtlikud, enesekindlad me iganes ei ole, ei saa anda mingeid garantiisid. Garantiisid saab anda ajalooline protsess ja see poliitiline tahe, mis selles realiseerub. Poliitiline tahe realiseerub valimiste kaudu. Kui valijate register kujuneb n.-ö. hea tahte alusel, koostöö alusel kõigi nende vahel, kes näevad ennast Eesti Vabariigi kodanikena, Eesti rahvana, või nagu on sätestatud Eesti Vabariigi konstitutsioonis – riigivõimu kandjana, ainult see tahe saab anda garantiisid ning see tahe väljendub tulevase valitud organi otsustes. Kana ja muna probleem on müstiline ainult siis, kui meil on üks kana ja üks muna. Kui me jälgime elu, tajume end ajaloolise protsessi osalistena, siis müstika kaob. Register ongi mõeldud just nendele, kes tahavad end tunda ajaloolise protsessi osalistena.

J. Kotšegarov

Mul on palju küsimusi, kuid praegu tahaksin esitada ainult kaks.

Kõigepealt laskugem taevast maa peale tagasi. On loogiline, et praegu armees teeniv noormees tuleb kunagi koju tagasi ja ta lülitatakse seejärel valijate registrisse. Ent lähtudes tänastest sündmustest, tahan ma hoopiski küsida, kuhu te kavatsete panna Rein Põdra või vabariigi tsiviilkaitsestaabi ülema Harri Heina. Nad ei kuulu selle kategooria sõjaväelaste hulka, keda peab homme või ülehommene erru laskma. Sellest tuleneb ka minu küsimuse olemus: kas te ei võta neilt õigusi, mis neil kui eestlastel on olemas, kuigi arvan, et rahvus pole siin peamine? Minu teine küsimus on pisut naljakas: kas on õiglane, et minu abikaasa võidakse mingil viisil valijate registrisse lülitada, kuid mind mitte? Täna teid!

M. Lauristin

Ma tulen tagasi sõjaväelaste probleemi juurde, sest meie arusaamad garanteeritud õigustest, eriti rahvusvaheliselt garanteeritud õigustest on paljuski üsna ähmased. Tegeldes meie komisjonis registri ja kodakondsuse probleemidega, oleme püüdnud end viia kurssi rahvusvahelise õiguse aluste ja vastavate põhimõtetega. Kas näiteks Euroopa Inimõiguste Harta annab igale riigile õiguse otsustada sõjaväelaste ja riigiteenistujate poliitiliste õiguste üle? Selles märgitakse eraldi, et riigiteenistujate ja sõjaväelaste poliitilised õigused seisavad väljaspool inimõiguste ja kodanikuõiguste probleeme. Meil näiteks tunnustatakse politsei ja kohtu neutraliteeti poliitilistes protsessides kui universaalset printsiipi.

Nüüd demobiliseerunud noormeeste probleemist. Pärast demobiliseerumist on iga noormees tsiviilelanikkonna liige, kuulub ühte, teise või kolmandasse nendest kategooriatest, kelle kohta on sätestatud kord, kuidas ka registrisse kantakse. Kui ta enne sõjaväkke minekut oli teise vabariigi kodanik, siis kehtivad omad reeglid.

Kui ta on võetud armeesse Eestist ja ta on Eesti Vabariigi kodaniku järeltulija, siis tegemist täiesti selge suhtega. Nii et siin ei ole mingit probleemi, mida on vaja eraldi seletada.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Mul on proua Lauristinile üks pikk küsimus. Ilmselt on meil kõigil olnud olukordi, kus igaüks meist on analüüsinud oma tööd Ülemnõukogus ning Ülemnõukogu tööd tervikuna ja arvatavasti on siis igahel meist tekkinud tunne, nagu puuduks meil toetuspind ja me ripume õhus. Selline olukord tekkis meie eelarve-majanduskomisjonis elamispinna müümise küsimiste arutamise ajal. Jõudsim eelarupeeni, et seda küsimust ei saa lahendada erastamiseseadusega. Erastamist omakorda pole võimalik lahendada ilma põhiseaduslike alusteta. Ja üks täna teile esitatud küsimusedki viidavad sellele. Küsimuste kompleks (register, valijad, kodanikkond, riik, põhiseadus) jäi nagu õhku rippuma. Kas teile ei tundu, et ka edaspidi hakkame komistama just selle kivi otsa? Otsustades kodakondsuse probleeme ja valijate registri vaidlusaluste küsimuste järgi, peaksime hakkama otseselt tegelema põhiseaduse loomisega. Tänan!

M. Lauristin

Loomulikult võime tegelda kõigega, mida me tahame, võime tegelda mitte ainult Eesti konstitutsiooni, vaid ka näiteks ÜRO põhikirjaga. Kindlasti meil on palju kasulikku soovitada, kuidas ÜRO saaks oma põhikirja parandada. Kõik, mis võetakse vastu rahvusvahelisel tasandil, puudutab ka meid. Küsimus on muus, küsimus on selles, kui suur on meie pädevus vastu võtta neid seadusi ja otsuseid, mida me välja töötame. Ma olen kindel, et oleme pädevad valijate registrit vastu võtma. Ka olen kindel, et selle sammuga läheneme niisugusele valitud kogule, kes on pädev vastu võtma ka konstitutsiooni. Kõik sammud on tõepoolest omavahel seotud. Te ütlete, et me tunneme pidevalt puudust seaduste seaduse, põhiseaduse järele. Just nimelt selleks, et põhiseaduse küsimus laheneks, on meil endal vaja selgelt vastata küsimustele, mis puudutavad valimiste vajalikkust.

Meil on vastus olemas. Me vajame valimisi sellistel alustel, mis lahendaks kodakondsuse seaduse puudumise tõttu tekkinud vastuolud ning ennetaks pädevust, mis on konstitutsioonilisel kogul. Me pakume teed jõudmaks olukorda, kus saaksime kiiresti

lahendada põhiseaduslikke küsimusi. Teist järjekorda ei saanud meie komisjon välja pakkuda. Saadikutel on sõltuvalt maailmavaatest, arusaamadest ja riigiõiguslikest seisukohtadest ka teisi arusaamu, need selguvad diskussioonis. Komisjonis, kus on erinevate vaadete ja gruppide esindajaid, jõudsime neis asjades peaaegu absoluutse konsensuseni.

P. Priks

Proua Lauristin! Kas sõjaväelaste valijaks registreerimise avalduse küsimust ei saa lahendada valimisseadusega? Ma kujutan ette, et sõjaväelane on üleajateenija. Las ta annab avalduse. Valimisseaduses on öeldud, et tegevteenistuses olevad sõjaväelased valimistest osa ei võta, ja kõik küsimused on lahendatud.

M. Lauristin

Vaat siin tekib üks teistpidi probleem. Kui registris olev inimene on kutsutud sõjaväeteenistusse, siis peatatakse selleks ajaks tema valimisõigus. Asja võib vaadata ka nii: kui sõjaväeteenistuja annab avalduse, peatatakse tema avalduse rahuldamine seniks, kuni ta pole sõjaväeteenistusest väljunud.

Juhataja

Suur tänu, Marju Lauristin! Saadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekande sellel teemal teeb õiguskomisjoni liige Peet Kask.

P. Kask

Lugupeetud kolleegid! Mul on raske teha ettekannet pärast nii põhjalikku asja tutvustamist. Marju Lauristin rääkis selle seaduseelnõu loomise kontseptsioonist ja küsimustele vastates jõudis ta rääkida ka praktiliselt kogu tehnilise atribuudi. Ühe küsimuse jättis ta mulle vastata. Kui te lubate, ma alustan sellest. See on härra Gussevi küsimus. Teda ennast ei ole vist praegu saalis. Ta soovis teada, millistes riikides on valijate registri seadus. Minu teada on vastavad seadused loodud paljudes arenenud demokraatlikes riikides. Kõrgelt arenenud riikides käib valimine elektroonika vahendusel. Meie niisugusele tasemele niipea ei jõua.

Elanike, kodanike ja valijate ühendatud registrid on peaaegu kõikides riikides. Ma olen oma valdusse saanud ühe valijate registri seaduse, nimelt Malta Vabariigi oma. Selle vabariigi seaduste süsteem on täiesti kaasaegne.

Malta Vabariik iseseisvus minu teada kuuekümnendate aastate lõpul. Emamaa – Suurbritannia – aitas tal luua väga ajakohase riigiõigussüsteemi ja seadused. Minu käes on ka Malta ühe

valimisringkonna valijate registri eksemplar. See on päris paks raamat, mis on täis andmeid kõigi vastava ringkonna territooriumil elavate valimisõiguslike kodanike kohta.

Teine küsimus veel (vist härra Uluotsa oma): kas mõnel puhul ei saaks läbi ilma avalduseta? On riike, kus valimiste eel – nimelt valimiste eel, aga mitte valimiste ajal – on kohustuslik registreerida end valijana. Samuti on riike, kus valijad kantakse iga kord enne valimisi nimekirjadesse nende endi soovi alusel. On aga riike, kus registrid pidevalt muutuvad, täienevad. Näiteks Maltas kinnitatakse register kaks korda aastas. Sellise süsteemi eelis on see, et pärast valimiste väljakuulutamist ei ole üldse vaja tegelda tehniliste küsimustega.

Register soodustab valimiste ja valimisvõitluse korraldamist. Arenenud riikides on ringkonnastamine läbi viidud erakordselt täpselt. Näiteks on Ameerika Ühendriikide valimisringkonnad valijate arvu poolest täpselt ühesuurused. Et tagada niisugune täpsus, peavad valijate nimekirjad pidevalt olema silme ees. Kui me kodakondsuskomisjonis tööd alustasime, oli meie eesmärk kodakondsusküsimuste ettevalmistamine ja lahenduste otsimine. Mina olen vaadanud asja ka teisest vaatevinklist, nimelt valimisseaduse vaatevinklist. Praegu kehtival Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Ülemnõukogu valimisseadusel, mis vastu võeti 17. novembril 1989, on hulk puudusi ja osa neist on seotud valijate nimekirjade koostamisega.

Valimisõigus on väga lühidalt kirjas § 2 lõikes 1. Minu arvates ei vasta see kuidagi meie praegusele riiklikule staatusele ega ettekujutusele sellest, kuidas me peaksime oma elu korraldama. Nimelt on siin kirjas, et õigus valida on Eesti NSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks ja elavad Eesti NSV-s. Samuti puudutab valijate register vana valimisseaduse 4. peatükki, mille pealkiri on "Valijate nimekirjad". See räägib valijate nimekirjade koostamise korrast. Need on kaks osa praegu kehtivast valimisseadusest, mida hõlmab valijate registri eelnõu. Kolmandas osas on kurikuulus § 8, mis sätestab väeosade territooriumil elavate sõjaväelaste osavõtu valimistest. Ilmselt peame valijate registri seaduse eelnõu arutama paralleelselt valimisseadusega.

Juhataja

Suur tänu, Peet Kask! Kas kaasettekandjale on küsimusi? Ei ole. Suur tänu! Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja ja kaasettekandja! Õelge palun, kui kaua teie arvates kulub aega, kuni me suudame koostada Eestimaale kohase haldusstruktuuri, mis võimaldab promilli täpsusega kõik nimekirjad paika panna. Teiseks. Mäletate, kuidas me olime kimpus

maksuseadusega. Tollal oli meie põhinõue, et saaksime kõik maksud kätte paketis. Nüüd on meil ees teine seaduseelnõu. Millisel kohal peaks see olema seaduste paketis? Kas sellele järgnevad teised seadused?

P. Kask

Aitäh! Te küsite, kaua läheb aega, et jõuda järele arenenud riikidele oma haldussüsteemi korrastamisega. Ma arvan, et selleks kulub päris palju aega. Selle eelnõu alusel luuakse valijate register, mida 6 kuu jooksul ei saa muuta, välja arvatud mõned üksikud lõigud. Seega on valijate hulk valimiste väljakuulutamise ajal üsna täpselt teada ning territooriumi saab täpselt valimisringkondadeks jaotada.

Teine küsinus on palju keerukam. Kõik seadused moodustavad ühtse süsteemi. Korduvalt on küsitud, kas ei tuleks registri koostamisel mõelda ka muudele vajadustele. Meil on vaja elanike registrit, kodanike registrit, isegi omanike registrit. Kindlasti on veel muidki registreid. Millestki tuleb alustada. Kodakondsusprobleemide lahendamist ei saa lõpmatuseni edasi lükata.

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Kas me võime öelda, et esimene lugemine on lõppenud? Suur tänu! Esimene lugemine on lõppenud. Pidagem nõu, lugupeetud Ülemnõukogu! Kell on 17.37. Meil on jäänud ametliku tööaja lõpuni 20 minutit. Kas alustame järgmise päevakorrapunktiga või lõpetame täna töö? Meil on võimalus alustada ka Riigikogu valimiste seaduse eelnõu esimest lugemist, kuid me ei jõua kuigi kaugemale.

Homme on meil teised kavad, ma tutvustan neid. Homme on kavas arutada otsust "Riigieelarve vahendite eraldamise kohta soojusenergia tariifide tõusu osaliseks kompenseerimiseks elanikkonnale". Samuti on homme kavas alustada "Eesti NSV maksukorralduse seaduse" muutmist ning arutada ettepanekuid pangaseaduse muutmiseks. Homme on kavatsus jätkata aktsiisimaksu seaduse muutmisega kerkinud probleemide arutamist. Ning homme jätkame saadikute palga probleemide vaagimist. Sellega seoses jääks Riigikogu valimiste probleemi arutelu järgmisele istungjärgule.

Kolleegid, kas on õigustatud lõpetada tänane istung? Ma annan edasi mõned teadaanded.

M. Lauristin

Meie komisjon ootab teie kirjalikke arvamusi ja ettepanekuid. Komisjon tuleb kokku esmaspäeval pärast istungi lõppu.

A. Paju

Austatud kolleegid! Tuletan meelde, et eile te arutasite Lahemaa Rahvuspargi põhimäärust. Ma loodan suurte probleemide kõrval, mis on päevakorda tulnud, et te ei unusta teha ettepanekuid ja parandusi põhimääruse täiendamiseks. Kahe nädala pärast tahame alustada teist lugemist.

Juhataja

Suur tänu! Palun arvesse võtta.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Ma palun teid mitte venitada registriseaduse arutamise ja vastuvõtmisega. On avaldatud kahtlusi, et selle seaduseelnõu mõningane liberaalsus esimese variandiga võrreldes on seotud vabariikliku referendumiga. Mõned kardavad, et pärast referendumit tullakse esimese variandi juurde tagasi. Lugupeetud proua Lauristin, palun seda arvestada! Tänan!

M. Lauristin

Kinnitan teile, et register ei ole mingil moel seotud referendumiga. Registri arutelu toimub vastavalt reglemendile ja järgmine lugemine algab kahe nädala pärast.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Homme plenaaristung algab kell 10. Head õhtut!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

31. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

21. veebruar 1991

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse osalise muutmise kohta" eelnõu esimese lugemise jätkamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu! Jätkame istungjärku. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 80 saadikut, puudub 24.

Lugupeetud kolleegid! Täna on 31. istungjärgu viimase plenaaristungi päev. Juhatusel on kavatsus välja pakkuda järgmine päevakord järgmises järjestuses. Kõigepealt Eesti Vabariigi seadus Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise kohta. Meil on kaks alternatiivset projekti, mis on seotud aktsiisimaksu muutmisega. Ülemnõukogu otsus riigieelarve vahendite eraldamise kohta soojusenergia tariifide tõusu osaliseks kompenseerimiseks elanikkonnale. Ettepanekutest pangaseaduse muutmiseks ning küsimus saadikute töötasust.

Täna on ka Ülemnõukogu Presiidiumi istungi päev. Algas nagu alati kell 15.00 Kadriorus.

Päevakorras on Eesti Vabariigi seadus Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise ja täiendamise kohta. Palun rahandusministri esimest asetäitjat Enn Rooset tulla ettekandeks kõnetooli. Ei ole? Minister on isiklikult kohal. Lugupeetud Ülemnõukogu! Alustame aktsiisimaksu seaduse muudatustest.

R. Miller

Austatud Ülemnõukogu! Ma tutvusin põhjalikult eelneva arutelu stenogrammiga ja tahan peatuda mõningatel momentidel pärast aktsiisimaksu seaduse eelnõu täiendavat arutelu Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjonis. Tõepoolest on rikutud aktsiisimaksu seaduse § 2, sest aktsiisimaksuga maksustatavatelt kaupadelt ei tohi võtta käibemaksu. Mispärast rikuti nimetatud seadust? Riigieelarves on ette nähtud käibemaksu laekumisi kokku 640 miljonit rubla, mis moodustab riigieelarve tuludest umbes 40%. Kui võeti vastu aktsiisimaksu seadus – see oli möödunud suvel –, siis ei olnud meil veel lõplikult selge, milliseks kujuneb käibemaks ja kuidas seda hakatakse arvutama. Alates 1991. aastast on olukord varasema perioodiga

võrreldes seoses tooraine, materjalide ning ostetavate pooltoodete hulgihindade järsu tõusu tõttu radikaalselt muutunud. Vana metoodika järgi arvutati käibemaks põhiliselt jae- ja hulgihinna vahena, nüüd langeb vajadus selle järele ära. Küsimus on nimelt selles, et hulgihindade tõus "söüb" kogu käibemaksu ära. Tooksin ühe näite. Põhilised käibemaksu maksjad olid seni kergetööstusettevõtted. Möödunud aastal laekus kergetööstusettevõtelt kokku 300 miljonit rubla käibemaksu. Kontserni "Estar" arvestuste kohaselt kallineb ainuüksi tooraine 1991. aastal 320 miljonit rubla. Siin ei ole arvestatud neid kergetööstusettevõtteid, mis kontserni "Estar" ei kuulu, need on "Marat" ja "Linda". Kui ka nende toorme hinnad eespool märgitud summale juurde panna, siis käibemaksust ei jätku ning tuleb minna ettevõtete kasumi kallale. Seega seisis rahandusministeerium küsimuse ees, mida teha. Riigieelarve oli kinnitatud, kulutusi oli vaja finantseerida ja sellepärast püüdsime sisse viia võimalikult kiiresti uutelt põhimõtetel väljatöötatud käibemaksu, mis on kinnitatud valitsuse määrusega. Seda tehti 10. jaanuarist. Mida rahandusministeerium ja valitsus ette võtsid, et vältida seaduse rikkumist? Me teadsime, et see on vastuolus aktsiisimaksu seaduse §-ga 2. Rahandusministeerium esitas 29. detsembril Eesti Vabariigi Valitsusele aktsiisimaksu seaduse osalise muutmise projekti. Valitsus vaatas selle läbi 7. jaanuaril ja esitas 10. jaanuaril Ülemnõukogu Presiidiumile. Ülemnõukogu Presiidiumis vaadati projekt läbi 23. jaanuaril ning see edastati Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjonile, kes vaatas materjali läbi 29. jaanuaril. 14. veebruaril oli see küsimus Ülemnõukogu Presiidiumis uuesti arutusel ja 18. veebruaril jõudis materjal esmakordselt Ülemnõukogusse.

Kui palju on seoses seaduse rikkumisega riigieelarvesse täiendavalt raha laekunud? Väga täpseid arvestusi ei ole täna võimalik teha. Aga nii palju, kui seda on võimalik teha aktsiisimaksu laekumise alusel jaanuarikuu eest, võin ma öelda, et kuu aja jooksul on täiendavalt laekunud riigieelarvesse 4,5 miljonit rubla. Kui võtta aluseks jaanuari 20 päeva, siis on laekunud 3 miljonit rubla. Kuidas seda raha kasutada? Meil on ettepanek suunata täiendavalt laekunud käibemaks aktsiisimaksuga maksustatud kaupadelt linnade ja maakondade eelarvetesse lisaks 36 miljonile rublale, mis on riigieelarves ette nähtud, ning kasutada seda sotsiaalabi vajadusteks.

Nüüd küsimuse teine pool. Kes määrab kindlaks aktsiisimaksu määra? Kaalusime täna majanduskomisjonis põhjalikult neid küsimusi ja jõudsime ühisele ettepanekule, et aktsiisimaksu määrad jääksid Ülemnõukogu otsustada. Seega langeb meie seaduseprojekti ülejäänud osa nagu pävakorrast välja. Küsimus on selles, et me palume ikkagi anda luba maksustada ka neid kaupu käibemaksuga, mis on aktsiisimaksu all. Aktsiisimaksu määrad on väljatöötamise lõppjärgus. Kui esitame Ülemnõukogule uued aktsiisimaksu määrad, siis

topeltnaksustamist ja täiendavaid laekumisi edaspidi ei tule. Kuigi me maksustame ettevõtteid käibemaksuga, viime aktsiisimaksu määra selle võrra alla. Minul on kõik. Täna teid tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! On mõned küsimused. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra rahandusminister! Mul on kaks küsimust. Esiteks. Kas ma sain õigesti aru teie ettekande lõpposast, et seni aktsiisimaksuga maksustatud kaupade hinnad langevad pärast meie otsuse langetamist 10% võrra?

R. Miller

Seda küll.

J. Allik

Ja teine küsimus. Ma pean teid erakordselt arukaks ja ausaks inimeseks. Teid oli täna väga hea, aga teiselt poolt ka väga kurb kuulata. Te võtsite õigeks, et vabariigi valitsus on poolteise kuu jooksul rikkunud maksuseadust. Mida Ülemnõukogu peaks sellise valitsusega peale hakkama? Mida te soovitaksite? Kui me midagi ette ei võta, pole ükski maksumaksja kuni aasta lõpuni kohustatud neid seadusi täitma. Kõik võivad maksuseadusi rikkuda, valetada, võltsida ja petta ning mingeid makse ei laekugi. Me ei saa ju sellele küsimusele reageerimata jätta. Kuidas te soovitate reageerida?

R. Miller

Mul on raske Ülemnõukogule selles küsimuses midagi soovitada. Ma arvan, et Ülemnõukogu peab ise selle kohta otsuse langetama.

P. Lutt

Lugupeetud härra minister, mul on teile kaks küsimust. Esiteks. Kas on rikutud ka teisi maksuseadusi? Ja teiseks. Kas selle nelja ja poole miljoni täiendavalt saadud raha hulgas on ka see 3% maks, mis kohalikud maakonnavalitsused on kehtestanud? Aitäh!

R. Miller

Tõsi, on tulnud ette ka teiste maksuseaduste rikkumisi, sellest kannab ette härra Roose. Kuid need rikkumised ei ole viinud maksukoormuse täiendavale kasvule ega maksude suurenemisele.

Vastates teisele küsimusele, tahan öelda, et selle 3 miljoni hulgas, mis jaanuarikuus täiendavalt laekus, ei ole 3% kohalikesse eelarvetesse täiendavalt laekunud tulused. See võiks moodustada umbes 1 miljoni rubla.

P. Lutt

Selge. Aitäh teile! Kuid teie vastusest tuleneb ka kolmas küsimus. Esmaspäeval valgustas härra Aron meid maksuseaduste rikkumisest. Tema väitis kindlalt, et rohkem seadusi rikutud ei ole. Kumba meest me peaksime nüüd uskuma? Mida teie arvate?

R. Miller

Mina seda küsimust kahjuks ei kuulnud. Seda võib kontrollida stenogrammi järgi. Ma arvan, et jutt oli ilmselt käibemaksu või aktsiisimaksu seadusest. Vastuolusid on ka maksu raamseaduses.

P. Lutt

Minu esmaspäevane küsimus oli täpselt samasugune: kas on rikutud ka teisi maksuseadusi? Vastus oli eitav. Nii et ma teen ...

R. Miller

Kui ei oleks rikutud, siis ei oleks seda küsimust täna päevakorras.

T. Käbin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud härra Miller! Kui võtta kuu lõpu seis, on teatud kaupa müüdud 10% kõrgema hinnaga. Kas osa sellest oli talongikaup? Kas ei ole mõeldav selline variant, et mõnda aega müüa talongikaupa ilma käibemaksuta ja 10% odavamalt? Inimesed saaksid siis oma raha tagasi.

Ja teine küsimus. Kui riigiettevõtte või mõni asutus rikkus finantsdistipliini ning sai ebaseaduslikke kasumeid, siis arvati need riigituludesse. Praegu on valitsus rikkunud seadust, kuid ebaseaduslikult saadud raha läheb valitsuse kasutusse. Kas ei oleks õigem anda see raha Ülemnõukogule, kes otsustab, mida sellega teha? Tänan!

R. Miller

Teie esimene küsimus kõlas nii: kas mitte müüa kaupu 10% odavamalt? Ma arvan, et inimesed ei saa seda raha kuidagi tagasi, vaid nad saaksid need kaubad ainult odavamini kätte. Vastus teisele küsimusele: valitsus ei kavatse seda raha oma kätte jätta. Ma tegin oma ettekandes ettepaneku suunata need rahad linnadele ja maakondadele sotsiaalabi vajadusteks.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Siin tõsteti üles küsimus teiste seaduste rikkumise kohta. Vastuses öeldi, et seda võib arutada teise päevakorrapunkti all. Teine päevakorrapunkt aga ei käsitle otseselt maksuseaduste rikkumisi, vaid põhiliselt seda, kelle kompetentsi hakkavad maksuseadused kuuluma. Eile esines maaelukomisjonis rahandusministeeriumi esindaja, samuti esindaja sotsiaalfondist. Vastavalt väljatöötatud sotsiaalmaksu juhendile hakatakse jälle rikkuma seadust, ja seda koguni kümme korda suuremal määral kui aktsiisimaksu puhul. Komisjon arutas seda küsimust, kuid asi jäi segaseks ja lahtiseks. Seejuures ilmnes, et selle juhendi koostamise idee on andnud Enn Roose. See sotsiaalmaksu rakendamise juhend ei või käiku minna, sest sellega rikutakse sotsiaalmaksu seadust, tekitades valitsuses suuri komplikatsioone. Me palume, et härra Roose tuleks järgmisel nädalal komisjoni istungile. Võib-olla jõuame selles küsimuses arukale kokkuleppele. Praegu puudub komisjonil selgus, kas hakatakse rikkuma sotsiaalmaksu seaduse 1. ja 4. punkti.

R. Miller

Eile õhtul vaatasime koos rahandusministeeriumi töötajaga, kes käis maaelukomisjonis, ja sotsiaalfondi direktori härra Zernaskiga selle juhendi uuesti läbi. Lähipäevil teeme juhendi selles osas muudatuse, mis puudutab väljamakseid maksusoodustuste alusel. Põhiküsimus oli selles, et 50% väljamakseist jääksid põllumajandusettevõtete käsutusse.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud härra rahandusminister! Öelge, palun, oma arvamus. Kas niisugused seaduserikkumised on tahtlikku laadi ja kas kogu maksupakett on pea peale pööratud? Mis seda tingib?

R. Miller

Ma vastan nii: need on esimesed maksuseadused, mis on võrdlemisi lühikese aja jooksul meie vabariigis välja töötatud. Teoreetilisi eeskujusid on saadud paljudest riikidest. Uute maksude rakendamise alal puuduvad kogemused nii rahandusministeeriumil kui ka Maksuametil. Väljatöötamine on, ma ütleksin, väga suur ja tõsine probleem. Teistes riikides vaieldakse muudatuste üle maksuseadusandluses peaaegu aasta. Meie eesmärk oli teha suur samm üleminekul turumajandusele juba 1991. aasta jaanuarist. Ja muidugi tuleb sellise kiirustamise puhul – see ei ole küll õigustus – sisse mõningaid apse, mida on vaja kõige kiiremas korras korrigeerida. Minu arvates ei ole tegemist pahatahtlikkuse või tahtliku möödalaskmisega. Koos saadikutega õpime kõiki maksuseadusi paremini tegema ning aja jooksul tuleb meil ka tarkust ja kogemusi juurde.

M. Madisson

Lugupeetud juhataja, härra Miller! Teie vastus Jaak Allikule oli kahtlemata väga diplomaatiline. Aga ma olen ikkagi pealetükkiv ja küsin: keda karistada? Kas nende seaduste rikkumiste puhul on süüdi ainult Maksuamet, keegi kõrgem rahandusministeeriumi isik või hoopis keegi muu? Vahest aitaksite meil otsust teha.

R. Miller

Kõik materjalid, mis rahandusministeeriumist välja läksid, vaatamata sellele, kes need koostas, kas Maksuamet või rahandusministeerium, kannavad rahandusministri allkirja. Minu arvates peaks nüüd süüdlane selge olema.

M. Laar

Austatud härra Miller! Ma hindan väga kõrgelt teie eneseohverdust. Aga minul jääb ikkagi arusaamatuks, miks valitsus kiirustas nimetatud määruse vastuvõtmisega ega pannud seda kiireloomulise küsimusena Ülemnõukogu päevakorda. Praegu on see ju meil päevakorras kiireloomulise küsimusena. Ma adresseerin küsimuse ilmselt valele inimesele, seda peaks ilmselt küsima peaministrilt. Ehk oskate teie mulle siiski vastata, miks see niimoodi toimus. Aitäh!

R. Miller

Ausalt öeldes ei oska ma sellele küsimusele täielikku vastutust anda. Pärast 7. jaanuari, kui küsimust valitsuses arutati, esitati see Ülemnõukogu Presiidiumile. Asja kiirendamiseks sooviti see vastu võtta seadlusena, mille Ülemnõukogu oleks hiljem kinnitanud.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma kasutan võimalust ja esitan ühe küsimuse käibemaksu kohta, sest see on samuti seotud aktsiisimaksuga. Millega te põhjendate, et lõpp-produkti hind tõusis valitsusepoolset 7%? Kui me vaatame näiteks käibemaksu rakendamise korra ajutist juhendit, siis sätestab seal punkt 10, et lõpp-produkti hinnast ja sellelt makstud 7%-lisest käibemaksust arvatakse varem makstud käibemaks maha. Kui kaubandusettevõtted müüvad oma lõpp-produkti inimestele või teistele ettevõtetele, siis on käibemaks juba hinna sisse arvestatud. Sisuliselt andis see varjatud võimaluse tõsta hinda 7%, kusjuures valitsusele laekus sellest ilmselt 2 või 3%.

R. Miller

Valitsus saab ikkagi oma kindla protsendi kätte, sest käibemaksu maksavad algetapist alates kõik tootjad. Lõppetapis on käibemaks tõesti 1% piires, kuid sellest võetakse maha varem arvestatud summad. Selline on mehhanism.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra Miller! Härra Aron ütles meile küll, et selle operatsiooniga on saadud kümneid miljoneid rublasid. Teie nimetasite täna mõnevõrra väiksemat summat. Kas teie käsutuses on täpsed arvutused? Jällegi tekib küsimus, keda uskuda.

Ja teine probleem, mis ilmselt meie ette kerkib, on see: kas valitsusel on veel plaanis aktsiisimaksu alla minevate kaupade nimekirja tulevikus pikendada? Kui on, kas ei oleks ratsionaalne teha seda paugupealt?

Ja kolmandaks. Kas valitsus on oma viimase paari nädala jooksul peetud istungitel arutanud seda kriisiolukorda maksusüsteemi ümber? Kuidas valitsuse liikmed sellesse suhtuvad? Aitäh!

R. Miller

Ma seletan teile lühidalt põhimõtted, kuidas me tegime. Meil on teada, kui palju jaanuaris aktsiisimaksu laekus. Tagurpidiarvestusega viisime välja nende kaupade jaehinna ning

arvutasime käibemaksu. Ma ütlesin, et arvutused on ligilähedased, nad ei pruugi olla eriti täpsed, kuid eksimine ei ole suur. Mida me kavatsime veel aktsiisimaksu alla panna? Täna ma lõplikku vastust anda ei saa. Teile on selles muudatuse projektis ettepanekud esitatud. Kui nimekirja võetakse täiendavaid kaupu, esitame Ülemnõukogule maksumäärade läbivaatamiseks vastava projekti. Edaspidi võib ju tekkida selline olukord. Seoses hindade muudatustega võib tekkida vajadus nimekirja täiendada, aga siis otsustab selle küsimuse Ülemnõukogu.

Andke andeks, ma ei kuulnud hästi kolmandat küsimust.

(Vastus saalist.)

Ei ole arutanud.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra Miller! Ma tänan teid tänase ülesastumise eest Ülemnõukogus. Mul on tunne, et Ülemnõukogul on väga palju sellest õppida, kuidas tehtud poliitilisi vigu ausalt analüüsida. Aitäh teile!

R. Miller

Ma tänan teid komplimendi eest!

Juhataja

Suur tänu! Pavel Jermoškin tahab veel küsida.

P. Jermoškin

Lugupeetud härra Miller! Ühele küsimusele vastates te ütlesite, et aktsiisimaksu alla minevate kaupade nimekirja ei pikendata ja maksumäärad esitatakse läbivaatamiseks Ülemnõukogule. Lubage selles kahelda, sest teie poolt esitatud seaduseelnõu § 3 ei näe ette aktsiisimaksumäärade kinnitamist ühe kaubaühiku kohta. Seal on ainult öeldud, et selle kehtestab Eesti Vabariigi Valitsus. Kas teile ei näi, et § 3 on vaja laiendada ja lisada sõnad "kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu"?

R. Miller

Oma ettekandes ma juba märkisin, et me arutasime täna seda küsimust majanduskomisjonis ja leidsime ühise keele, et aktsiisimaksu määra kinnitab Ülemnõukogu. Ja ma märkisin ka seda,

et lähiajal esitame need määrad Ülemnõukogule kinnitamiseks. Sellega seoses on vaja viia ka seaduse eelnõusse sisse vastavad muudatused kooskõlas minu tänase ettekandega.

Juhataja

Suur tänu, härra Miller! Saadikutel praegu rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekande päevakorra teemal teeb majanduskomisjoni nimel Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Esitan teile informatsiooni majanduskomisjoni arutelu tulemustest. Olge hea, võtke Eesti Vabariigi seadus "Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse osalise muutmise kohta" välja, siis te saate paremini jälgida.

Nii nagu härra Miller siin oma tänases põhietteandes märkis, aktsepteeris eelarve-majanduskomisjon ühe muudatusettepaneku seaduseelnõus.

Jätta välja § 2 teine lause. Seaduses tähendab see järgmist. Ma loen paragrahvi tervikuna ette, et oleks paremini arusaadav. Aktsiisimaksuga maksustatakse Eestis toodetud ja Eestisse imporditud kaupade käivet. Sellest paragrahvist jääb välja lause: aktsiisimaksuga maksustatavatel kaupadel ei võeta käibemaksu. Härra Miller seletas lause sisu ära. Sisuliselt oleme ju maksnud eelnevatel aegadel ainult aktsiisimaksu, mitte käibemaksu. Käibemaksul oli individuaalne iseloom. Ja nüüd, kehtestades kontseptuaalselt uue käibemaksu, muutub see lause mittevajalikuks.

Muus osas on siin tehtud järgmised ettepanekud: tunnistada § 3, § 5 osas lisad 1 ja 2 kehtetuks. Majanduskomisjon ei aktsepteerinud neid ettepanekuid, vaid nõudis, et valitsus esitab vastava taotluse Ülemnõukogule, kus on ära näidatud konkreetsed aktsiisimaksu määrad konkreetsetele kaupadele. Selline on majanduskomisjoni seisukoht. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! On tekkinud mõned küsimused. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Koha! Kuna te kutsute meid üles hääletama teie poolt ettepanud variandi poolt, küsin ma teilt sama küsimuse, mis härra Millerilt. Mitte sellepärast, et ma härra Millerit ei usu, vastupidi, ma tahan, et ka teie kinnitaksite seda siit kõnetoolist. Ma tean, et saalis on ajakirjanikud ja ma loodan, et ajakirjanikud fikseerivad ka teie suust selle lause. Kas praegu

kehtivad alkoholi, õlle ja tubakatoodete hinnad langevad 10%, kui me selle seaduse vastu võtame?

K. Koha

Ma mõtlen selle asja üle rahulikult järele. Kui me selle lause siit ära võtame, siis ei saa nad ju langeda.

J. Allik

Ei. Täheandab, te soovite, et me fikseeriksime aktsiisimaksuga maksustatavad kaubad. Kas ma sain õigesti aru, et me peaksime nõustuma valitsuse ettepanekuga?

K. Koha

Selle põhimõttega me peaksime nõustuma.

J. Allik

Härra Miller ütles, et aktsiisimaksu määrasid korrigeeritakse. See 10%, mis poolteise kuu jooksul on liialt võetud, langeb ära ja me hakkame homme suitsupaki, õllepudeli eest maksma 10% vähem. Täheandab, see 10% tuleb sealt maha. Sel juhul me võime teie ettepanekul seadustada poolteise kuu jooksul toimunud seaduserikkumise. Kas nii?

K. Koha

Kui 10% hinnalangust saab ette võtta sel kombel, et me viime aktsiisimaksu protsendimäärad teisele tasandile, siis saab 10% tasa. Täheandab, lisas tuleb teha muudatused, siis saame enne 10. jaanuari kehtinud hinnad paika. Sellisel moel. Me peame tegema lisas nr. 1 muudatused protsentide osas. Siis läheb asi paika. Kui me muudatust ei tee ja selle lause maha võtame, siis jäävad hinnad samaks. Sellisel juhul seaduserikkumine on seadustatud. Kas mu vastus rahuldab härra Allikut? Me peame tegema lisas muudatuse. Valitsus peab esitama selle kohta vastustega põhjendatud ettepaneku.

Juhataja

Suur tänu, Kalju Koha! Tundub, et saadikutel rohkem küsimusi ei ole. Minul on üks. Kalju Koha! Ma ei mäleta, kas esimese lugemise ajal laekus ka parandusettepanekuid?

K. Koha

Need on küll kaasas, kuid seal ei olnud konkreetselt selle seaduseelnõu kohta sisulisi ettepanekuid. Ettepanekute peamine sisu oli selline: lükata seaduseelnõu tagasi, lükata arutelu edasi ja nõuti, et valitsus heastaks oma pahateo ja seaduserikkumise. Rohkem selle seaduseelnõu kohta midagi ei olnud. Kui me loeme täna esimese lugemise lõppenuks, siis peaks majanduskomisjon reglemendi järgi 48 tunni jooksul saama vastavad parandusettepanekud. Kas aktsepteerite majanduskomisjoni seisukohta? Aitäh!

Juhataja

Selge. Suur tänu! Ma tahtsingi öelda: kui me jõuame nii kaugele, siis on parandusettepanekud vajalikud. Kas on veel küsimusi? Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Väga austatud härra Koha! Oma kaasettekandes te nõustusite, et valitsus on rikkunud maksuseadust. Milline on teie ettepanek süüdlastele sanktsioonide rakendamise kohta?

K. Koha

Vabandust! Korrake, palun, ma ei saanud teie mõttest aru!

Ü. Uluots

Te nõustusite oma kaasettekandes, et valitsus on rikkunud maksuseadust, kehtestades lisaks aktsiisimaksule veel käibemaksu. Selle tagajärjel on maksumaksja taskust ära võetud 3–4 miljonit rubla. Tähendab, keegi on süüdi. Kes seda tegi? Ja nüüd ma küsin. Milline on vastavalt maksu raamseadusele, kus on ette nähtud kriminaalkaristus süüdlaste suhtes, teie ettepanek süüdlaste suhtes sanktsioonide kasutamise kohta?

K. Koha

Härra Uluots, ma võtaksin endale väga suure vastutuse, kui tungiksin puhtjuriidilistesse probleemidesse. Ma ei ole kohtunik. Olen seisukohal, et seda tuleb teha vastavalt seadusandlusele. Mismoodi ja kuidas, seda näeb ette seadus.

Juhataja

Suur tänu, Kalju Koha! Kas on veel küsimusi? Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleeg Kalju Koha! Kuidas eelarve-majanduskomisjoni arvates mõjutab see muudatus, mille me aktsiisimaksu seaduse eelnõusse sisse viime, eelarve laekumiste struktuuri?

K. Koha

Jään hetkel vastuse võlgu. See nõuab täiendavat arutamist.

P. Jermoškin

Lugupeetud kolleeg Koha! Mis on teie meelest juriidilisest seisukohast võttes parem, kas see, kui seadusi järgitakse ja nende rikkumist ei lubata, või see, kui seaduse rikkumise puhul sobitatakse seadus seaduserikkuja tegevusega? Tänan!

K. Koha

Peab kujunema nii Ülemnõukogu kui ka valitsuse kreedoks, et seadus on ülimuslik ja seda tuleb täita. Ja kui seadust rikutakse, siis karistatakse vastavalt seadusandlusele. See peab olema meie põhimõte. Nüüd ma lähen selle seaduseelnõu teemast pisut kõrvale. Ma julgen öelda, et ka Ülemnõukogu ei pea oma reeglitest lugu. Pada sõimab katelt ja vastupidi. Seaduserikkumine tuleb heastada. Mitte heaks kiita, vaid heastada.

H. Kalda

Lugupeetud juhataja, härra Koha! Kas on vahe käibemaksul, mille laekumised möödunud aastal läksid liidueelarvesse, ja sellel aastal Eesti valitsuse poolt kehtestatud käibemaksul?

K. Koha

Käibemaks, mille on kehtestanud Eesti Vabariigi Valitsus, erineb sisuliselt ja kontseptuaalselt endisest käibemaksust.

Juhataja

Tundub, et kaasettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalju Koha!

Kuulame nüüd ära komisjonide seisukohad. Ma värskendan, kolleegid, teie mälu. Meil on tegemist esimese lugemisega, läbirääkimisi ei avata, kuid komisjonide seisukohad kuulame ära. Juhan Telgmaa, palun maaelukomisjoni seisukoht.

J. Telgmaa

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Nagu mäletate, tahtis maaelukomisjon selles asjas selgust saada. Sellepärast pühendasime ühe oma istungi praegu päevakorras olevale teemale. Kutsusime kõiki asjahuvilisi sellest arutelust osa võtma, sest paljudel siin saalis oli rohkesti nii pretensioone kui küsimusi.

Miks ma ikkagi tahan maaelukomisjoni seisukohta teile ette kanda, kuigi maaelukomisjonil päris selget seisukohta ei olegi? Meie arutelu hõlmas teisi aspekte, mitte neid, mis olid majanduskomisjoni tähelepanu keskmes. Küllap on kasulik valgustada ka neid aspekte, mida meie arutasime.

Kõigepealt sellest, et ükski seadus ei ole täiuslik. Elu läheb edasi ja võib tekkida tarvidus seadust muuta. Nii et selles mõttes me seda asja eriti traagiliselt ei võtnud. Kui jääda ainult aktsiisimaksu seaduse raamidesse, võib öelda, et seaduserikkumine eriti suur ei olegi. See käib rohkem käibemaksu seaduse kohta. Niisiis lubatagu mul piirduda ainult aktsiisimaksu seadusega.

Aktsiisimaksu seadus fikseerib selle maksu kehtestamise kaks eesmärki: reguleerida tarbimist ja kindlustada tulusid riigieelarvesse. Tegelikult on aktsiisimaks saanud hoopis kolmanda eesmärgi: reguleerida ettevõtete tulusid, s.t. ära võtta ettevõtetele teenimatult kergesti saadud tulud. Teeme siit järelduse, et sisuliselt on muutunud selle maksu ideoloogia. On mindud nn. sotsialistliku majandusregulatsiooni suunas. Küsimus on selles, kas anda valitsusele selline ettevõtete tulukuse reguleerimise vahend või eelistada maksu kui ettevõtete jaoks stabiilset majandamistingimust.

Võttes aluseks kolmanda eesmärgi, kehtestame sellega ettevõtete majandusliku tegevuse operatiivse reguleerimise vahendi, mis võiks väga hästi olla valitsuse käes. Ülemnõukogu ei saa ometi endale võtta kohustust ettevõtete majandustegevust operatiivselt korrigeerida. Kui kolmas eesmärk seadustatakse, on maaelukomisjon seisukohal, et maksumäärade kehtestamine tuleb jätta valitsusele. Siin on jälle ainet mõtisklemiseks.

Hoopis teine asi on loetelu. Oleme seisukohal, et selle koostamine peaks olema Ülemnõukogu käes. Meile tundus mõneti mõistatuslik, et aktsiisimaksuga maksustatavate luksuskaupade hulka on äkki ilmunud kaks fundamentaalset majandusressurssi. Need on naftasaadused ja elektrienergia. See tundub meile võõras. Me näeksime hea meelega, et seaduseelnõu esitajad uuesti küsimust arutaksid või vähemalt selgitaksid, kas on siin tegemist ideoloogia muutmisega ning kuidas see maks majanduses on toiminud, mis on tema eesmärk olnud. Olukord on selline, et aktsiisimaks on nüüd vallandanud skandaali, siis tahaksime siiski teada, kes konkreetselt on süüdi maksuseaduste rikkumises. Kas on see konkreetne valitsuse liige,

Maksuamet, Riigikontroll või keegi muu? Ja kui selgub, et süüdlast ei olegi, peame valitsuselt nõudma mehhanismi väljatöötamist, mis automaatselt väldiks maksuseaduste rikkumisi. Kui ei ole konkreetset süüdlast, siis on süsteem selline, mis võimaldab seaduserikkumisi, ja järelikult tuleb süsteemi muuta.

Ja muidugi oleks väga tore, kui valitsus teeks ametliku otsuse selle kohta, kuhu need ebaseaduslikult valitsuse kätte läinud rahad suunatakse. Ma tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, kuna tegemist on probleemküsimusega, tutvustan teile igasuguste eksituste vältimiseks reglementi. Esimesel lugemisel kuulatakse ära eelnõu koostajatega meie juhtivkomisjoni kaasettekanne. Kui juhtivkomisjoni hinnang on positiivne ning ükski saadikurühm pole esitanud eelnõu tagasilükkamise ettepanekut, siis lõpetatakse esimene lugemine hääletamata. Eelnõu tagasilükkamine esimesel lugemisel otsustatakse vastava nõudmise esitamisel lihthäälteenamusega. Kas Lembit Arro esineb fraktsiooni nimel? Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja! Mina jäin maaelukomisjonis eriseisukohale. Teen selle teatavaks, et seaduse vastuvõtmisel võiks seda arvestada. Seoses käibemaksu kehtestamisega langes paljudel ettevõtetel käibemaks 40–50%-lt 10%-le. Sellega seoses tekib lisakasumeid ja ma leian, et valitsusel on õigus kehtestada aktsiisimaks teatud ettevõtetele. Olen seisukohal, et aktsiisimaksu loetelu ja maksimaalsed maksumäärad kehtestaks Ülemnõukogu, kuid soodustuste tegemine jääks valitsusele (nagu nad seni kehtisid näiteks majandite õlle- ja veiniproduktide kohta). Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Kas on saadikurühmi, kes soovib seaduseelnõu tagasi lükata või loeme esimese lugemise lõppenuks? Loeme lõppenuks? Esimene lugemine on lõpetatud. Üks hetk, Enn Põldroos! Lugupeetud Ülemnõukogu, Eesti Vabariigi Rahandusministeerium teeb ettepaneku kirjalikult mitte arutada seda päevakorrapunkti, mis puudutab riigieelarve vahendite eraldamist soojusenergia tariifide tõusu osaliseks kompenseerimiseks, ja palub lükata selle küsimuse arutelu ülejäämisele istungjärgule. Ka eilselt istungilt, kui te mäletate, laekus meile ettepanekuid ühe või teise küsimuse edasilükkamiseks, juhatus esitab need õigel ajal teile otsustamiseks.

Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise ja täiendamise kohta" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Jätkame päevakorda. Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise ja täiendamise kohta" on tegemist kahe eelnõuga. Rahandusministeeriumi poolt esitatud eelnõu kohta teeb ettekande rahandusministri esimene asetäitja Enn Roose. Täpsemalt öeldes on see valitsuse eelnõu.

E. Roose

Lugupeetud Ülemnõukogu spiiker, asejuhtaja, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud! Kui eelmise aasta septembris Ülemnõukogu mitmel istungil vaieldi, kas hakata enne arutama üksikuid makse või hoopis maksukorralduse seaduse muudatusi ja täiendusi, jäi vaidlus pooleli. Õigem oleks olnud vaadata enne läbi raamseadus ning selle alusel vormistada üksikute maksude seadused. Kuid tuletagem meelde, et eelmise aasta sügisel arutusele antud maksukorralduse seaduse eelnõu muudatuste redaktsioon erineb sellele istungjärgule esitatust. See on meie noorele maksualasele seadusandlusele loomulik, et uued tunnetatud olukorrad dikteerivad järjest sagedamini muudatusi juba vastuvõetud seadustesse. Muudatusi tuleb ka teistes maades ja ka nendes seadustes, mis on tükk aega toiminud.

Meil on muudatused paratamatud, sest kogemusi on väga vähe. Millest on tingitud muudatused maksukorralduse seaduse eelnõus, mis Ülemnõukogu käesolevale istungjärgule arutamisele tuli? Kõigepealt sellepärast, et 1969. aasta lõpus vastuvõetud maksukorralduse seadus tahtis täpselt reglementeerida üksikute maksuseaduste aluseid ja sellele vaatamata, et 1989. aasta oktoobripühade ajal Lohusalus seda seaduseprojekti koostamas oli suur hulk vabariigi kõige paremaid maksuala spetsialiste. Nagu nüüd välja tuleb, ei olnud siiski nii targad, et ette reglementeerida läänelike maksude võtmise raamseadust. Seepärast tekkisid alles üksikute maksuseaduste väljatöötamise käigus uued detailtunnetused, mis läksid vahel rohkem, vahel vähem lahku kehtiva maksukorralduse seadusest. Võtkem kas või üksikisiku tulumaksu seadus. Näiteks maksavad maksukorralduse seaduse § 41 kohaselt Eestis mitteelavad isikud tulumaksu tööandjatelt saadavatelt tuludelt. Ülemnõukogu poolt vastuvõetud üksikisiku tulumaksu seaduse kohaselt maksustatakse isikute, kelle alaline elukoht pole Eesti Vabariigis, kogu nende Eesti Vabariigis saadud tulu. Tähendab, lahkevused tekkisid ka kahe seaduse vahel.

Võtkem sotsiaalmaksu seadus. Maksukorralduse seaduse § 18 kohaselt makstakse sotsiaalmaksu kõigilt tööandjate poolt üksikisikutele makstud summadel, samal ajal Ülemnõukogu poolt vastuvõetud sotsiaalmaksu seaduse § 1 järgi tasuvad tööandjad sotsiaalmaksu kõigil nende poolt üksikisikutele makstud summadel, naturaaltasudelt, nende kasuks tehtud eraldistelt, välja arvatud seaduses ettenähtud erandid.

Teiseks. Maksukorralduse seaduse § 20 kohaselt kehtestab sotsiaalmaksu maksumäärad valitsus, tegelikult on need kehtestatud seadusega.

Kolmas vastuolu. Maksukorralduse seaduse kohaselt ei maksustata sotsiaalmaksuga juriidiliste isikute ja teiste tööandjate väljamakseid pensionäridele, kusjuures ei selgu, kas sinna kuuluvad ka pensionäride töötasud. Sotsiaalmaksu seaduse kohaselt kuuluvad sotsiaalmaksuga maksustamisele ka pensionäridele makstavad töötasud. Maksukorralduse seaduse § 17 järgi kehtestab aktsiisimaksuga maksustatavate kaupade loetelu ja aktsiisimaksu määrad valitsus. Tegelikult on nii vastav loetelu kui ka maksumäärad kehtestatud aktsiisimaksu seaduse lisas.

Kõigi nende puhul võib küsida, missugused redaktsioonid on õigemad ja missugused on kehtivad. Formaalselt kehtivad mõlema seaduse redaktsioonid, kuigi nad on üksteisega vastuolus. Iga maksumaksja võib kasutada enda huvides just seda redaktsioonivarianti, mis on talle kasulik. Iga kohus aktsepteerib seda maksumaksja õigust.

Sisuliselt samasugune olukord on tekkinud ka valitsuse poolt kehtestatud ettevõtete tulu- ja käibemaksu vahekorras maksukorralduse määrusega. Maksukorralduse seaduse § 8 kohaselt maksab ettevõtte tulumaksu oma tulust. Ettevõtte tulumaksu korra punkti 1 kohaselt sätestab ettevõtte tulumaksu brutokasumilt, millest on tehtud määruses ettenähtud juurde- ja mahaarvamine.

Maksukorralduse seaduse § 8 annab 12-punktilise ammendava loetelu kuludest, mis maksustamisel tuludest maha arvestatakse.

Tulumaksu korra punkt 1 annab sisuliselt näidisloetelu, kehtestades, et tuludest arvestatakse maha tulude saamiseks tehtud kulutused.

Kolmas punkt. Vastuoludest ettevõtte tulumaksu maksmisel. Maksukorralduse seaduse § 10 punkt 2 näeb ette, et kohalikud omavalitsused võivad valitsuse poolt määratud piirides kehtestada täiendavad tulumaksumäärad. Maksustamise kord kehtestab aga ühtse maksumäära, nähes ette tulumaksust laekuvate summade jagamise riigieelarve ja kohalike eelarvete vahel.

Seoses käibemaksuga on vastuolud järgmised. Maksukorralduse seaduse § 11 ei näe ette impordi maksustamist käibemaksuga. Maksukorralduse määruse § 1 kehtestab impordilt

käibemaksu.

Maksukorralduse seaduse § 12 kehtestab, et käibemaksu arvutatakse müügihinnalt, millest on maha arvatud a, b, c, d liiki kulud. Käibemaksu määrukses kehtestatakse hoopis teine printsiip. Ettevõtte tegelik käibemaks kujuneb ettevõtte poolt kogu maksuperioodi vältel müüdüd teenuste müügihinnalt ning ettevõtte poolt kaupade, teenuste ostmisel makstud käibemaksu vahest. Ja viimane käibemaksu vastuolu.

Käibemaksu kord kehtestab piiri kohalikule maksumäärale, s.o. 3%, mida maksukorralduse seadus ette ei näe. Kui ettevõtte tulumaksu osas on tegemist peamiselt redaktsiooniliste muudatuste ja täpsustustega, siis käibemaksu puhul on muutunud käibemaksu alused võrreldes sellega, mis olid sätestatud maksukorralduse seaduses.

Valitsuse poolt kehtestatud käibemaksu kord on analoogiline läänemaailmas rakendatud lisandusväärtuse maksuga. Kui valitsus oleks kehtestanud käibemaksu vastavalt maksukorralduse seadusele § 11–14, oleks ta kehtestanud sisulisalt absurdi. Valitsusele võib muidugi ette heita, et ta rikkus seadust, sest selleks pole tal mingisugust juriidilist õigust, kuid valida tuli kahe halva vahel: kas rikkuda seadust ja kehtestada korrektne käibemaks või järgida seadust ja kehtestada täiesti rumal kord. Kerge on praegu öelda, et oleks tulnud muuta maksukorralduse seadust. Seda valitsus eelmise aasta septembris taotleski.

Ilmselt kiirendas mitme linna ja maakonna poolt üles tõstetud käibemaksu korra ja maksukorralduse seaduse omavahelise mittevastavuse probleem selle probleemi järjekordset arutamist Ülemnõukogus. Probleem laheneb maksukorralduse seaduse muutmise teel. Seega lahenevad ka need Ülemnõukogu poolt vastu võetud üksikute maksuseaduste vastuolud praegu kehtiva maksuseadusega.

Nüüd ühest probleemist seoses valitsuse poolt esitatud maksukorralduse seaduse muutmise ja täiendamiseiga. Nimelt on kõne all § 3. Seal on fikseeritud Ülemnõukogu seaduse ja valitsuse vahekord. Kehtivas maksukorralduse seaduses oli sätestatud, et kõik, mis on seotud inimeste maksudega, sätestab Ülemnõukogu, kõik muud maksud kehtestab valitsus oma määrustega.

Lääneriikides kehtib printsiip, et kõik maksudega seotu vormistatakse ainult seadustega, sealhulgas ka maksude kogumise juhendid. Nende maksusüsteem on stabiliseerunud viimase sajandi jooksul, kuid meie alles praegu stardime. Seetõttu on palju kogematuses tingitud näpuvigu, esineb ka meetodilise iseloomuga vigu. Praegu on oluline kindlustada mehhanismi, et vigu saaks operatiivsemalt parandada. Kergemini saab seda teha valitsus, kuid ka Ülemnõukogul on kindel roll. Märkuste ja täienduste läbivaatamisel oleks Ülemnõukogus vaja rakendada ekspertmenetlust. Seda küsimust me täna majanduskomisjonis arutasimegi.

Nüüd lubage teie tähelepanu juhtida valitsuse poolt esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Eesti Vabariigi maksukorralduse seaduse muutmise ja täiendamise kohta" kahele punktile. Kõigepealt punkti 3 viimane lõik. Seal seisab kirjas, et kohalikel omavalitsustel on õigus kehtestada Eesti Vabariigi Valitsuse poolt ettenähtud korras oma haldusterritooriumil kohalikke makse. Selle lõigu sisselülitamine täiendusega "valitsuse poolt ettenähtud korras" on tingitud asjaolust, et väga paljud kohalikud omavalitsused, maa- ja linnavalitsused on hakanud kehtestama makse, mis osaliselt on vastuolus kehtiva maksukorralduse seadusega. Kohati toimub topeltmaksustamine, osa makse on kehtestatud sellise formuleeringuga, mis ei võimalda Maksuametil maksude kogumist. Sageli võib formuleeringuid mitmeti tõlgendada. Seetõttu on väga oluline, et volikogude poolt kehtestatavad maksud, ennekõike formuleeringud teeksid läbi vastava ekspertiisi, mis kõrvaldab kõik vastuolud seadusega ja maksude sissenõudmise meetodikaga.

Ettepaneku punkt 6 on sõnastatud: Eesti Vabariigi Valitsusel on õigus korrigeerida absoluutväärtustes kehtestatud makse. Majanduskomisjoni ettepanekul tuleks sellele täiendavalt lisada: "ja maksuskaalasid vastavalt inflatsioonile". See probleem on praegu eriti aktuaalne, sest inflatsiooni puhul tuleb pidevalt korrigeerida nii maksumäärasid kui ka maksuskaalasid. Lugupeetud saadikud, ma loodan, et te teete oma otsused seadustesse vastavate muudatuste sisseviimise kohta.

Mulle anti majanduskomisjonis lisaülesanne informeerida teid käibemaksubaasi suuruse kohta. On tekkinud versioon, et valitsus võtab praegu kehtivate käibemaksu määradega hoopis rohkem raha riigieelarvesse, kui seda eelarve kinnitamise ajal deklareeriti. Meil on tehtud kaks varianti käibemaksu määra ja baasi arvestusest 1990. aasta andmete alusel. Need langevad täielikult kokku. Arvestuste erinevused johtuvad sellest, et me alustasime arvutusi ühiskondlikust koguproduktist. 1990. aasta arvestuslikes suurustes oli see 12 miljardit 300 miljonit rubla, sellest lisandunud väärtus oli 6,5 miljardit rubla, maksuvaba toodang 0,3 miljardit rubla ning maksuvabale toodangule lisandunud väärtus oli 153 miljonit rubla. Seetõttu oli käibemaksu baas (sissevedu arvestamata) 5 miljardit 662 miljonit rubla. Sissevedu, millelt käibemaksu võeti, oli 3,5 miljardit rubla. Seega oli käibemaksu baas kokku 9 miljardit 162 miljonit rubla.

Nagu te mäletate, anti need andmed teile ka septembris, kui Ülemnõukogu istungil arutati käibemaksu seaduse eelnõu. Ma tuletan teile meelde, et siis oli käibemaksu suurus, mida me tahtsime saavutada, 550 miljonit rubla. Te suurendasite käibemaksumäära 7%-ni ning eelmisel aastal laekus kokku 640 miljonit rubla. Samasugune arvutus on tehtud tagurpidi, milles lähtuti materiaalse tootmissfääri palgafondist, maksustatavast kasumist,

sotsiaalkindlustuse eraldistest, amortisatsioonieraldistest. Välja tulid täpselt samad arvud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, härra Roose! Saadikutel on mõned küsimused.

Ü. Uluots

Lugupeetud härra Roose! Te tulete täna Ülemnõukogu ette, et saada meilt indulgentsi. Valitsus kehtestas detsembris oma määrusega maksukorralduse käibemaksule, ettevõtte tulumaksule, mis on vastuolus maksukorralduse seadusega. Ma küsin teilt, miks te ei tulnud parlamendi ette enne seda, kui andsite välja valitsuse määruse. Siis oleks teil eelnevalt olnud parlamendi nõusolek nende muudatuste tegemiseks. See on esimene küsimus.

Teine küsimus. Te olete käivitanud maksud. Kui parlament ei nõustu teie ettepanekutega, ühesõnaga ei anna teile indulgentsi, kuidas valitsus edaspidi tegutseb? Mida valitsus maksumaksjate käest võetud rahaga peale hakkab?

E. Roose

Lugupeetud Ülemnõukogu saadik härra Uluots! Ma tuletan meelde, et valitsus tuli maksukorralduse seaduse muudatusettepanekutega Ülemnõukogusse juba eelmise aasta juulis. Maksukorralduse seaduse arutelu oli Ülemnõukogu istungjärgu päevakorras eelmise aasta septembris. Selleks ajaks oli sisse antud ka käibemaksu seaduse eelnõu, Ülemnõukogu ei jõudnud neid arutama hakata, lükkas maksukorralduse seaduse arutelu pidevalt edasi. Valitsus kehtestas maksukorralduse määruse siis, kui Ülemnõukogu oli juba vastu võtnud seaduse 1991. aasta eelarve kohta, kus oli juba kehtestatud ka maksumäär, ja eelarvesse laekuvate tulude osa – 640 miljonit. Valitsus pidi reageerima sellele, et kindlustada eelarve tulud laekumistega. See oli tõepoolest vastuolus maksukorralduse seadusega, kuid seda mehhanismi seletasin ma oma ettekandes.

Juhataja

Suur tänu! Ülo Uluots ei ole vastusega rahul.

E. Roose

Vabandage! Mida ma vastamata jätsin?

Ü. Uluots

Vastamata jäi minu teine küsimus. Te olete juba maksud käivitanud. Kui parlament ei rahulda teie palvet, s.t. me ei anna teile nõusolekut, mida te maksumaksjate käest võetud rahaga peale hakkate ja kust te indulgentsi saate?

E. Roose

Kõigepealt pean mainima, et praegu ei ole käibemaksu raha ettevõtetelt veel saadud, see laekub alles 22. veebruaril. Maksud laekuvad ainult jaekaubanduse kaudu. Kui võetakse vastu keelduv otsus, siis tuleb teha muudatusi ka eelarve seaduse tulude osas. Vastasel korral ei suuda valitsus eelarve tulusid ja kulusid kindlustada. See on kompleksne küsimus.

A. Käärma

Lugupeetud spiiker, lugupeetud härra Roose! Projektis maksude kehtestamise õigused on seadusandja ja valitsuse vahel ära jagatud. Millisele alusele need tuginevad?

Ja teine küsimus. Kas teie arvates ei peaks maksukorralduse seaduses olema sätted, mis takistavad maksude rakendamise juhenditega rikkuda maksuseaduste põhimõtteid? Aluse nende põhimõtete rikkumiseks annavad segadused aktsiisimaksu, käibemaksu, samuti üksikisiku tulumaksu laekumise korra väljatöötamisel. Paljud aspektid on seaduses fikseeritud sättega vastuolus. Aitäh!

E. Roose

Täna arutati Ülemnõukogu majanduskomisjonis varianti, mille kohaselt võiks valitsuse kompetentsi jätta ainult tollimaksu, riigilõivu, loodusvarade maksu ja aastamaksu normdokumentide ja maksumäärade kehtestamise. Ülejäänu võiks jääda Ülemnõukogu pädevusse. Ka härra Miller viibis majanduskomisjoni istungil. Me oleme nõus selle variandiga.

Teiseks. Maksuseaduste täitmise ja maksude kogumise juhendid ei tohi mingil juhul olla vastuolus seadustega või valitsuse kehtestatud määrustega. Kui vead on tekkinud, tuleb need kiiresti parandada. Aitäh!

J. Liim

Härra Roose, ma puudutan lõpulõiku seletuskirjas. Seal on selline koht: välja jätta säte, mis kehtestab maksude maksmise üldjuhul Eestis ametlikult kehtivas rahas. Kui tasutakse valuutas, mille alusel te kehtestate kursi, ja mida tähendab sõnastus: üldjuhul Eestis ametlikult

kehtivas rahas? Või jäetakse see säte täielikult välja? Sellisel juhul jääb ikkagi raha kurss. Tänan!

E. Roose

Viimasel ajal on valitsus sellele probleemile lähenenud diferentseeritult. Praegu kogutakse maksu põhimõtteliselt rublades. Me toome teie ette seaduseelnõude parandused ja täiendused, mille järgi valuutalaekumiste puhul võib maksu võtta samas valuutas. Esiteks võib importõlle puhul vabalt maksta aktsiisimaksu valuutas, sest see müüakse Eestis maha valuuta eest.

Juhataja

Suur tänu! Kas Jüri Liim ei ole vastusega rahul?

J. Liim

Ma vabandan! Ma sooviksin siiski teada, millise kursi järgi te valuutas maksu võtate? Kas rubla ametliku kursi alusel? Tänan!

E. Roose

Kõigis seaduseprojektides, seadustes ja valitsuse määrustes on praegu kehtestatud formuleering: "Eesti Panga poolt määratud kursi alusel". Kahjuks ei ole Eesti Pank seni määranud mingit kurssi. Seetõttu oleme NSV Liidu kehtestatud kurssidest valinud need, mis tunduvad olevat kõige loogilisemad. Näiteks üksikisikute tulumaksu puhul kehtib turismikurss, tähendab 1 dollar = 6 rubla. Ettevõtte tulumaksu puhul kehtib nn. erikurss: 1 dollar = 1,8 rubla.

J. Allik

Lugupeetud härra Roose! Kõigepealt tervitan valitsuse otsust oma eelnõu põhimõtteliselt muuta, sest see eelnõu, mis nägi ette võtta parlamendilt oluliste maksude määramise õigus, tekitas üsna palju elevust. See saabus meie lauale samal ajal ühe teise eelnõuga, mis nägi ette võtta parlamendilt õigus ka valitsust moodustada. Te teate kindlasti meie lähimate naabrite kogemusi. Kuidas neis riikides jaguneb parlamendi ja valitsuse vahel pädevus põhiliste maksude ja maksumäärade otsustamise üle?

E. Roose

Härra Allik! Maksud, nende määrad ja kogumise juhendid seadustab parlament.

M. Madissoon

Lugupeetud juhataja, härra Roose! Teie vastus härra Uluotsale viis mind lausa segadusse. Te ütlesite, et kui me seda seadust vastu ei võta, tuleb muuta eelarvet. Kas need seaduserikkumised olid juba eelarve vastuvõtmisel teada?

E. Roose

Eelarve vastuvõtmise ajal oli vabariigi valitsuse poolt vastu võetud käibemaks ja tulumaksuga maksustamise kord.

Võib-olla tegi valitsus siis vea. Vee tegi ka rahandusministeerium, sest ta ei andnud teile üheaegselt eelarvega ekspreskorras maksukorralduse seaduse muudatusi. Ma ütlen ausalt, et need küsimused läksid aktuaalseks alles siis, kui Tallinna linnavolikogu esitas protestid Ülemnõukogu Presiidiumile ja valitsusele. Siis me hakkasime tegutsema. Et aasta lõpul oli maksude sisseviimisega, eriti maksukogumise juhendite koostamisega, väga kiire, siis meil jäi ülekoormuse tõttu nii mõnigi probleem kahe silma vahele.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Väga meeldiv oli kuulda teie ausat ülestunnistust, et tegu oli valitsuse ettekavatsetud seaduserikkumistega. Ja nüüd küsimuste juurde. Kas teie vastusest kolleeg Käärma küsimusele valitsuse soovi kohta kehtestada ise makse võib järeldada, et valitsusel puudub kindel seisukoht maksustamispoliitika väljatöötamisel ning praegu püütakse Ülemnõukogu lollitada ning kaubelda endale õigusi kehtestada rahvale koormisi?

Ja teiseks. Üksikisiku tulumaks näeb ette tulumaksu laekumise täielikult esimese tasandi kohalikku eelarvesse elukohajärgselt. Miks rahandusministeeriumi juhendid rikuvad seadust ning millal lõpetab rahandusministeerium seaduse rikkumise? Tänan!

E. Roose

Vastus esimesele küsimusele. Valitsusel ei ole mingit tahtmist Ülemnõukogu lollitada. Valitsus ise on maksudokumentidega kehvast olukorras ja loodab tegelikult Ülemnõukogu käest abi selle probleemi lahendamiseks. Lisan siia oma isikliku arvamuse: ühest küljest on maksuseadused ja maksustamine tõepoolest fiskaalne, see tähendab raha kogumine, teisest küljest majanduspoliitiline, üldpoliitiline küsimus. Te teate väga hästi, et maksumäärad, maksude tõstmised ja maksude muutmised on eri riikide parlamentides alati esile kutsunud ägedaid diskussioone. Ma kujutan ette, et tulevikus meil hakkab tegutsema valitsuse ja

Ülemnõukogu poolt moodustatud spetsiaalne maksupoliitika töögrupp, kes töötaks välja ja teeks inimestele selgeks kogu meie maksupoliitika olemuse. Seni seda tehtud ei ole. Inimesed peavad teadma ja mõistma, miks üks või teine maks on nii suur, miks maksude proportsioonid on nii- või teistsugused ja miks võetakse makse ühe või teise loogika kohaselt. Meil puudub maksupoliitika alane propaganda.

Vabandage! Teine küsimus läks mul vahepeal meelest ära. Üksikisiku tulumaks peab laekuma esimese tasandi kohaliku omavalitsuse kätte, kui esimese tasandi kohalik omavalitsus valdade näol on loodud. Kui valda ei ole loodud, siis täidab esimese astme kohaliku omavalitsuse funktsioone teise astme kohalik omavalitsus. See on kohalike omavalitsuste seaduses nii kirja pandud. Kui seaduses on mingi vastuolu, tuleb juhendit muuta. Aitäh!

P. Lutt

Lugupeetav härra Roose! Te puudutasite siin valuutat, valuutamakse ja rääkisite valuuta hädavajalikkusest Eesti Vabariigile. Jutt on õige. Aga mul jääb tõesti arusaamatuks selline asi, miks valitsus andis Narva linnale võimaluse mitte teostada valuuta sundmüüki Eesti Vabariigi Valitsusele. Kus on siin loogika? Aitäh!

E. Roose

Valuuta sundmüük on kehtestatud valitsuse määrusega ja valitsusel on juriidiline õigus seda muuta. Ma usun, et kui valitsus teile lähemal ajal esitab ettepanekud, kuidas seadustada valuutalt võetavaid makse, siis täpsustub seadusandlikult, kellel on õigus anda maksusoodustusi.

Juhataja

Suur tänu, härra Roose! Tundub, et saadikutel rohkem küsimusi ei ole.

Kassettekande teeb eelarve-majanduskomisjoni aseesimees Aavo Mölder. Ma saan aru, et alternatiivse seaduseelnõu alusel.

A. Mölder

Austatud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma pean kohe majanduskomisjoni seisukoha avalikustama. Komisjonile on laekunud seisukoha võtmiseks kaks materjali. Jaanuari lõpus esitas valitsus oma täiendused maksukorralduse seadusele. Komisjon pidas vajalikuks, et Ülemnõukogu arutaks neid materjale koos. Päevakorrapunktis on ühepoolset nimetatud ainult valitsuse projekt. Ma pean kohe alguses ütlema, et üsna paljus on komisjonis selgusele jõutud

ning meil on võimalik saavutada valitsusega konsensus. Võib ja peabki arutama, kelle kohustus ja õigus on määrata maksude objektid, maksumäärad ja maksude rakendamise kord. 1989. aasta lõpus eelmise koosseisu poolt võetud maksukorralduse seaduses ühest põhimõtet eraldi punktina fikseeritud ei ole. Valitsuse ülesanne oli kehtestada 8, Ülemnõukogu ülesanne 5 maksuseadust ning riigilõivu seadus. Kohalik omavalitsusorgan võis kehtestada etendusmaksu.

Masukorralduse seadus määratles 2. peatükis maksude kehtestamise alused, fikseeris üksikute maksude objektid ja maksude arvutamise korra. Nüüd seisab valitsuse seletuskirjas, et maksukorralduse seaduses on mitu printsiipi vananenud ega vasta enam kujunenud olukorrale. Samal ajal ei teinud valitsus üksikmaksude rakendamise normatiivakte koostades aasta jooksul Ülemnõukogule ettepanekut muuta osaliselt enda poolt vastu võetud maksukorralduse seadust. Nüüd on tekkinud olukord, et makse kehtestavad normatiivaktid on osaliselt vastuolus maksukorralduse seadusega ning valitsus teeb ettepaneku tekkinud juriidiliste vastuolude ületamiseks maksukorralduse seaduses 2. peatükk täielikult välja jätta. Täna arutas seda ka majanduskomisjon. Komisjon ei leidnud päris ühest seisukohta. On loogiline, et vastuvõetavas otsuses tuleb määratleda eraldi punkt selle vastuolu lahendamise kohta. Kindlasti soovis valitsus ka eelmisel aastal, et põhimaksud kehtestatakse seadustega, andes Ülemnõukogule näiteks arutamiseks ettevõtte tulumaksu ja käibemaksu seadused, mis maksukorralduse seaduse järgi olid tegelikult valitsuse kehtestada. Võib-olla oleks tänaseks nii mõnigi asi selgeks räägitud, kui valitsus ei oleks neid maksuseadusi Ülemnõukogust tagasi võtnud. Maksukorralduse raamseadus kehtestab teatavasti Eesti Vabariigi riigieelarve, kohalike omavalitsuste eelarvete ja riiklike sihtfondide tulud maksude ja riigilõivu näol. Me peame teadvustama, et Ülemnõukogu vastutab vabariigi majandusliku olukorra eest. Peame teadvustama, et majanduse riikliku mõjutuse põhiline meetod on ergutada kas tarbijat, tõstes tootja maksukoormust, või tootjat, kui makse alandatakse. Meie vabariigis on paraku mindud maksukoormuse suurendamise teed.

Eesti NSV maksukorralduse seaduse põhiprobleem on, kes kehtestab maksud, kas Ülemnõukogu või vabariigi valitsus. Kaks saadikurühma tegid oktoobris esitatud seaduseelnõu projektis ettepaneku, et põhilised maksud kehtestab Ülemnõukogu ning valitsuse õigus on kehtestada tolli-, saaste- ning loodusvarade maks ja riigilõiv. Vabariigi valitsus on teinud ettepaneku, et Ülemnõukogu seadustega kehtestataks aktsiisimaks, maamaks, tollimaks, kapitalimaks, üksikisiku tulumaks, tegevusloa maks ja riigilõiv. Sellisel juhul jääksid valitsuse kompetentsi ettevõtte tulumaks, käibemaks, sotsiaalmaks, loodusvarade maks ja saastemaks. Kohaliku omavalitsuse organil oleks õigus kehtestada

valitsuse poolt ettenähtud korras oma haldusterritooriumil kohalikke makse. Valitsuse ettepaneku kohaselt määrab konkreetse maksu või riigilõivu kehtestanud organ kindlaks maksuobjekti, maksumaksjad, maksu laekumise koha, maksumäärad, maksusoodustuse andmise tingimused ja korra. Milline on majanduskomisjoni seisukoht?

Seni on vabariigi valitsus seadusandliku initsiatiivi korras olnud kõigi maksuseaduse projektide esitaja. Keegi ei usu, et laiem avalikustamine seaduseelnõude projektide arutelul Ülemnõukogus asjale kahjuks tuleb. Ei ole normaalne, et valitsusel on võimalik ise endale maksudega määrata kulude katteks riigieelarve tulusid. Härra Roose õigustas täna majanduskomisjonis esinedes maksude niisugust jaotust asjaoluga, et ebastabiilses olukorras on vahel tarvis väga kiiresti maksuseadust muuta. Nende arutamine Ülemnõukogus vältab mõnikord mitu kuud. Komisjon leidis, et maksuseaduste arutelu on siiski võimalik kiirendada. Kõigil Ülemnõukogu saadikutel on kuni teise lugemiseni aega selle probleemi kallal töötada. Ja valitsus nõustus kahe saadikurühma ettepanekuga jätta valitsusele ainult kolme maksu ja riigilõivu kehtestamise õigus. Tuleb konkretiseerida, et valitsuse kompetentsi jääks maksuseaduste rakendamise korra kehtestamine. Valitsus tegi oma projektis ettepaneku täiendada maksukorralduse seaduse § 7 sättega, et Eesti Vabariigi Valitsusel on õigus korrigeerida absoluutväärtustes kehtestatud makse ja maksuskaalasid vastavalt inflatsioonile. Kuidas sellesse ettepanekusse suhtuda? Seda arutasime ka majanduskomisjonis. Me peame ühiselt mõtlema maksude korrigeerimise võimalustele. Ülemnõukogul on kahtlus, et valitsus on käibemaksu rakendamisega ise teatud määral hinnatõusu põhjustanud ja inflatsiooni tekitanud. Majanduskomisjon tõdes, et täna on käibemaksuga maksustatud sisuliselt kaupade müügi kogukäive ilma maksukorralduse seaduses ettenähtud kulusid maha arvamata. On suur vahe, kas maksta 10% riigieelarvesse kogu müüdüd kauba käibelt või 10% kaubale lisandunud väärtuse eest, kus müügihinnast on maha arvatud maksukorralduse seaduses ettenähtud juriidiliste ja üksikisikute poolt tehtud töö ja osutatud teenuste maksumus, amortisatsioonieraldised ja sotsiaalmaks. Samuti on täna mitu korda tõdetud, et on laiendatud ka käibemaksu objektide ringi. Maksustatud on kaupade import, sõltumata sellest, kas kaubad müüakse maha või ei. Igal saadikul, igal saadikurühmal on enne teist lugemist vajalik kõiki probleeme põhjalikult analüüsida. Maksuseaduse rakendamise juhendid olid ekspertiisis. Täna on meil kõigil õige aeg puudustele tähelepanu juhtida. Uus maksusüsteem hakkas rakenduma selle aasta alguses, on õige aeg kõik vastuolud lahendada. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, Aavo Mölder! On mõned küsimused.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas ma sain ettekandest õigesti aru, et majanduskomisjonis on võimalik jõuda valitsusega konsensusele? Kas see tähendab, et on loota uue seaduse projekti ettevalmistamist kahe baasil? Tänan!

A. Mölder

Jah, ma jätsin kahjuks oma ettekandes kahe silma vahele selle, et põhimõtteliselt oli valitsus täna nõus projekti tagasi võtma, tegema sinna vajalikud täiendused ja esitama selle enne teist lugemist.

A. Maarend

Kas see tähendab ka seda, et me saame enne teist lugemist projekti kätte, et saaksime sellesse teha täiendusi ja parandusi?

A. Mölder

See on asjade loomulik käik.

P. Lutt

Lugupeetav härra Mölder! Milliseid maksuseadusi on rikutud?

A. Mölder

Konkreetselt käibemaksu seadust. Härra Roose puudutas oma vastustes mõningaid rikkumisi, mida on teinud Ülemnõukogu maksuseaduste kehtestamisel, arvestamata maksukorralduse raamseadust. Võib-olla ei ole saalis ühtegi inimest, kes oskab lõpuni need seaduserikkumised välja tuua. Ma tean, et Valdade Liit on mingil määral vaidlustanud ka üksikisiku tulumaksu seaduse rakendamise. Seaduse järgi pidi üksikisiku tulumaks minema kohaliku omavalitsuse organile. Kuid Eesti Vabariigi kohalike omavalitsuste 1991. aasta eelarve projektide koostamise juhistes on kehtestatud mõnevõrra teine kord. Majanduskomisjon annab kõik ekspertiisi tulemused valitsusele analüüsimiseks.

Juhataja

Suur tänu, härra Mölder! Saadikutel rohkem küsimusi ei ole? Paistab, et siiski on.

J. Allik

Lugupeetud härra Mölder! Kas eelarve-majanduskomisjon teeb ettepaneku lükata valitsuse eelnõu tagasi? Kui ta seda ei tee, siis lõpetame esimese lugemise. Esimese ja teise lugemise vahel tuleb esitada siis parandusettepanekud. Aga teie jutust tuli välja, et teiseks lugemiseks tuleb täiesti uus seaduseelnõu. Ma ei saa protseduuriliselt aru, mis saab edasi pärast teie ettekannet.

A. Mölder

Ma palun abi Ants Veetõusmelt, ilmselt oskab ta täpsemini selle otsa kokku tõmmata, milles me täna omavahel kokku leppisime.

Juhataja

Suur tänu! Nüüd tundub küll, et rohkem küsimusi ei ole. Lugupeetud kolleegid! Praegu toimub esimene lugemine, ära on kuulatud ettekanne, kaasettekanne, kuulame ära ka juhtivkomisjoni seisukoha. Kas Ants Veetõusme on valmis?

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Juhtivkomisjoni põhimõttelise seisukoha ütles välja Aavo Mölder. Me arutasime seda küsimust veel täna hommikul ja arvame, et esimese lugemise võiks lõpetada. Kuid meil on küpsemas idee, et tuleks vastu võtta hoopis Ülemnõukogu otsus, mis näeks ette antud maksukorralduse seaduse teatud punktide peatamist. Valitsuselt tuleks nõuda, et ta viiks juhendmaterjalid vastavusse seadustega, ning seejärel esitada poolaastaks maksuseaduse eelnõud (ettevõtte tulumaks, käibemaks). Käesoleval aastal võiks jätta maksustamise põhimõtteliselt samale tasemele. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Nüüd satun ma natuke keerukasse olukorda. Võimalik, et Jaak Allik päästab mind välja. Komisjoni seisukohale ei peaks küsimusi järgnema, see ei olnud kaasettekanne. Võib-olla näitab Jaak Allik ise väljapääsu.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, ma ei saanud härra Veetõusme seletusest aru. Härra Veetõusme sõnastas täiesti uue otsuse idee. See on väga kena. Aga kui me esimese lugemise lõpetame, mida me teisel lugemisel tegema hakkame, mida me teist korda loeme? Aitäh!

Juhataja

Me kaldume natuke reglemendist kõrvale, võib-olla on see õigustatud. Kas Kalju Kohal on majanduskomisjoni nimel midagi öelda?

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! Härra Mölder tegi põhimõtteliselt punktid selgeks. Praegu on ju arutusel kaks seaduseelnõu. Üks on valitsuse oma, teine on esitatud kahe saadikurühma poolt. Põhimõtteline küsimus on, kes kehtestab maksud. Teise lugemise põhiarutelu seisneb selles, kes kehtestab maksud, maksmise korra ja maksumäärad. Aitäh.

Juhataja

Kas maaelukomisjon tahab öelda oma seisukoha? Milline on fraktsiooni seisukoht? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma tänan! Meie fraktsioon on veidi segaduses ja ma palun reglemendikohast vaheaega, et otsust langetada.

Juhataja

Meil tuleb praegu reglemendijärgne vaheaeg, nii et vaheaja nõudmine ei oleks reglemendiga päriselt kokku läinud. Fraktsioonid võivad teha ettepaneku: kas tagasi lükata esimesel lugemisel või mitte. Vaat sellisel juhtumil läheb asi hääletamisele.

K. Koha

Nojah, selles ongi küsimus.

Juhataja

Praegu tuleb vaheaeg. Mida Tõnu Anton meile teatada tahab?

T. Anton

Lugupeetud õiguskomisjoni liikmed! Mul on teile palve, kogunege enne vaheajale minekut korraks minu juurde! Aitäh!

Juhataja

Ma panen kõigile südamele, et aktsiisimaksu seaduse muudatuste kohta oodatakse parandusettepanekuid esmaspäeval kella 18-ni. Meenutagem, et tegemist on kiireloomulise protseduuriga. Ja nüüd on vaheaeg. Töö jätkub 12.20.

V a h e a e g

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Istungjärgu töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 73 saadikut, puudub 31. Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on pooleli Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise eelnõu esimene lugemine. Oleme ära kuulanud ettekandjad ja komisjonide seisukohad, meil on vaja otsustada, kas loeme lugemise lõppenuks või teevad fraktsioonid ettepaneku tagasi lükata või arvatakse, et kahe eelnõu baasil kujundatakse korralik süntees, millega saame minna juba teisele lugemisele. Nii, fraktsioonid tagasilükkamise ettepanekut ei ole teinud. Kas võtame aluseks selle teadmise, et ettekandjad, nii valitsuse kui ka majanduskomisjoni esindajad, on töökorras avaldanud arvamust, et nende kahe eelnõu baasil võiks kujundada korraliku sünteesi, millega läbi viia teine lugemine ja võimalik, et ka seadus vastu võtta? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Aitäh! Sõltumatutele demokraatidele tundub see lähenemine antud juhul võimatuks, sest need kaks eelnõu on kontseptuaalselt erinevad. Me peame ikkagi ühe valima.

Juhataja

Sellisel juhul palun siis teha konkreetne ettepanek, mis meil tuleb panna hääletamisele, milline neist siis tagasi lükata.

J. Telgmaa

Võib-olla kuulame vahepeal ära valitsuse seisukoha.

Juhataja

Kolleegid, esimese lugemise raames ei ole need jutuajamised ette nähtud. Kuulame, mida ütlevad kristlased. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud kolleegid! Kristlik-demokraatlik saadikugrupp teeb ettepaneku valitsuse poolt esitatud eelnõu "Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise ja täiendamise kohta" tagasi lükata kui kõlbmatu. Aitäh!

Juhataja

On olemas üks maameeste saadikute ettepanek. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Et kiirendada asja arutelu ja mitte alustada uue projekti esimese lugemisega, tuleks meil täna võtta meie fraktsiooni ja enamiku maaelukomisjoni liikmete arvates aluseks teine projekt ja anda see maaelukomisjonile või majanduskomisjonile edasitöötamiseks, kusjuures teises projektis esitatud ettepanekud lugeda parandusteks. Kui majanduskomisjon aktsepteerib need parandused vastu vaidlemata, siis pole minu teada neid vaja hääletusele panna. Kui ei aktsepteerita, siis hääletatakse, nagu meil kord on.

On ettepanek mitte hakata maha hääletama üht või teist projekti. Teen ettepaneku valitsusele oma projekt tagasi võtta, kuna vastavalt härra Möldri ettekandele oli valitsus hommikul majanduskomisjoni istungil nõus andma terve rea enda poolt esitatud makse Ülemnõukogu pädevusse. Sel juhul on teine projekt põhjalikum. Paluksin valitsuse esindajail avaldada oma seisukoht.

Juhataja

Suur tänu! Kuulame ära ka Nikolai Zahharovi sõnavõtu oma fraktsiooni nimel.

N. Zahharov

Lugupeetud spiiiker! Käsitlen kujunenud olukorda järgmiselt. Esimesel lugemisel on esitatud ühe seaduseelnõu kaks kontseptsiooni. Seepärast tuleb Ülemnõukogul enne teist lugemist kindlaks määrata, millist seaduseelnõu me teisel lugemisel arutama hakkame. Kui ei valitsuse ega fraktsiooni poolt esitatud seaduseelnõu ei saa häälteenamust, siis meie reglemendist lähtudes lõpetatakse selle arutamine. Seepärast teen ma ettepaneku alustada hääletamist. See seaduseelnõu, mis kogub enamiku hääli, muutub põhiprojektiks ja valitsus või vastav komisjon peab selle teiseks lugemiseks viimistlema, lähtudes teise poole ettepanekutest ja märkustest ning toimunud diskussiooni ajal öeldust.

Juhataja

Suur tänu! Kui tohib, ma siiski natuke täpsustan asjaolusid. Nimelt, ega me ei pea esimesel lugemisel seaduseelnõude konkurssi korraldama. Tehakse ettepanekud tagasilükkamiseks. Ettepanek lükatakse tagasi lihthäälteenamusega. Aga seadusandliku initsiatiivi autoritel on tõepoolest õigus igas faasis oma poolt esitatud projektid või muud dokumendid tagasi võtta. Selline ettepanek on ka tehtud ühe fraktsiooni poolt. Kas valitsus on nõus tagasi võtma oma seaduseelnõu?

R. Miller

Austatud rahvasaadikud! Täna hommikul, kui me eelarve-majanduskomisjonis arutasime mõlemat projekti, jõudsime põhimõtteliselt ühisele seisukohale, et mõlemaid projekte on vaja täiendada ja täpsustada, kahest projektist võib-olla saaks teha kokku ühe ühise projekti. Ma olen põhimõtteliselt sellisel seisukohal, et võiks aluseks võtta saadikute poolt esitatud projekti.

Juhataja

Suur tänu! Seega ei ole mul põhjust parandusettepanekut hääletamisele panna ja aluseks võetakse saadikute poolt esitatud seaduseelnõu. Nüüd ma ei see hästi aru, milles võiks seisneda järgnev diskussioon. Küsimusi saab esitada ainult ettekandjale. Ettekanded on juba ära kuulatud. Kellele on küsimus? Kas mulle? Alar Maarend.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Maksukorralduse seaduse arutamise puhuks oli meil antud kaks projekti. Meie võtsime päevakorda neist ühe, neil on ka erinev pealkiri. Me võtsime seaduseelnõu "Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise ja täiendamise kohta". Praegu on toimunud diskussioon ühe projekti üle. Teisel on teine pealkiri. Seda meil päevakorras ei ole, kuna seda ei võetud päevakorda, kuigi see on alternatiivselt majanduskomisjonile esitatud. Meil on võimalus olemasolev projekt tagasi lükata või selle lugemine katkestada, et esitataks uus versioon. Tänan!

Juhataja

Ei, päris nii ei ole. Ma loen teile ette, lugupeetud Ülemnõukogu. On kaks otsuse projekti ja nendel on järgmised pealkirjad. Esimene on "Eesti NSV maksukorralduse seaduse muutmise

ja täiendamise kohta", teine "Muudatuste ja täienduste kohta Eesti NSV maksukorralduse seaduses". Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja! Mul on ettepanek pärast härra Milleri täiesti ammendavat sõnavõttu lugeda esimene lugemine lõppenuks. Kõik on ju selge.

Juhataja

Aitäh, Jaak Allik, meie arvamused langevad kokku! Kas ka Ülemnõukogul on sama arvamus? Suur tänu!

Ettepanekud pangaseaduse muutmiseks

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkakem päevakorraga! Ettepanekud pangaseaduse muutmiseks. Ettekande teeb eelarve-majanduskomisjoni esimees Ants Veetõusme. Valitsus teeb ettekande? Ja kaasettekande teeb majanduskomisjon? Kas niimoodi? Ettekande teeb valitsuse nimel härra Roose.

E. Roose

Lugupeetud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu spiiker ja asejuhataja, lugupeetud saadikud! Tehes täna valitsuse nimel teile ettekannet muudatuste kohta pangaseaduses ja Eesti Panga põhikirjas, on mul ühest küljest väga ebamugav esiteks sellepärast, et ma ei ole pangaspetsialist, ja teiseks on mul tekkinud teatud nõutuse tunne. Seda sellepärast, et arvatavasti kõigist valitsuse poolt teile läbivaatamiseks pakutud muudatustest ja täiendustest pole praktilises elus mingit reaalset kasu. Teisest küljest aga pean ma valitsuse poolt antud ülesande täitma, kuna teie poolt eelmise aasta 28. juunil vastu võetud otsus panganduse hetkeolukorra ja Eesti rahale ülemineku programmi täitmise käigu kohta punkti 2 alapunkt 1 nõudis seda. Oli ju seegi teie otsus tõsiseks viiteks sellele, et Eesti Panga tegevusega ühes tema otsustuste valdkonnas ei ole kõik korras. Samas kergendab minu tänast ülesannet aga see, et esitatav ettekanne ei puuduta otseselt Eesti Panga professionaalse tegevuse detailset spetsiifikat, vaid pangaregulatsiooni probleeme nende terviklikkuses, Eesti Panga koostööd osa partneritega jne. Seda osa, mis puudutab Eesti Panga poolt üldsusele teatavaks tehtud

keskpanga tegevuse filosoofiat, on võimalik kontrollida mitmete teiste riikide nagu Saksamaa, USA ja Rootsi analoogsetes pankades ning suure hulga palgaspetsialistide abil. Need aprobeerimised aitavad mul täna teie ees esineda. Kui te 28. juunil võtsite vastu pangaseaduse kohta käiva otsuse ja seaduse, tekkis väike lootus, et Eesti Panga juhtkond on saanud Ülemnõukogult küllaldaselt selge juhise koostööks Eesti Vabariigi Valitsusega. Need lootused aga ei täitunud. Kui mind määrati täna kõne all olevate muudatuste ja täienduste valitsusepoolse töögrupi juhatajaks, siis kutsus valitsus sellest ettevalmistustööst osa võtma ka Eesti Panga esindaja. Kahjuks võttis selle töögrupi tööst osa ainult Eesti Panga spetsialist vaateleja staatuses, kellel ei olnud mingit kohustust Eesti Panga nimel esineda. Hiljem esitas Eesti Pank Ülemnõukogule valitsuse ettepaneku alusel oma ettepanekud. Nende sisu oli muidugi valitsuse ettepanekuid eitav. Mõningate paralleelide alusel võib väita, et taoline konstruktiivse koostöö ignoreerimise mall on olnud Eesti Pangale iseloomulik ka teistes koostöö valdkondades. Näiteks tekkis samasugune olukord rahareformi kontseptsiooni ja tegevuskava ettevalmistamisel, mida teatavasti samuti nõuti Ülemnõukogu eelmise aasta 28. juuni otsustega ja mida pidid koos tegema ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogule esitama valitsus ja Eesti Pank. Eesti Pank keeldus oma vaateleja saatmisest valitsuse töögruppi, mida juhatas Rootsi panga spetsialist härra Bo Kragh. Hiljem töötati välja oma isiklik kontseptsioon, vastandati see valitsuse omale ning välditi avalikkuse ees ausat diskussiooni. Loomulikult ei kutsunud Eesti Pank oma töögrupis osalema valitsuse esindajaid. Seetõttu oleme ka oma rahale ülemineku küsimuses selgelt eri seisukohtadel. Ja ma saan aru, et Ülemnõukogu saadikutel on väga raske otsustada, missugust kontseptsioonivarianti eelistada. Analoogilisi koostöö eiramise näiteid on enamgi. Eesti Panga president kaitseb seisukohta, et Eesti Pank on keskpank, seetõttu Eesti Pank peab olema valitsusest ja jooksvast poliitikast sõltumatu. Tal on selles küsimuses kahtlemata õigus. Kuid seda suhteliselt ja selles osas, mis puudutab raha emissiooni korraldamist, riigi krediidisuhteid, suhteid kommertsbankadega, osavõttu rahvusvahelises raharingluses jne. Samal ajal on aga Eesti Pank Eesti Vabariigi majandussüsteemi üks osa ja küllaltki oluline osa, mis ei saa asuda üksikul saarel, eraldi muust Eesti Vabariigi majandusregulatsioonist, mida koordineerib valitsus. Majanduspoliitika teostamisel on iga maa keskpank, ma toonitan, kohustatud toetama vastava maa valitsuse üldist majanduspoliitikat. Seda peab tegema ka Eesti Pank tema käsutuses olevate vahenditega. Aga valitsus ei tohi samal ajal dikteerida riigi keskpangale omi ambitsioone tegevuses, mis on seaduse järgi ainult keskpanga kompetents. Sellest lähtuvalt on valitsuse ettepanekutes pangaseaduse muudatuste ja täienduste kohta toodud § 6 lg. 1, § 8 lg. 1 alapunktid 1 ja 2, § 10 lg. 1 ja § 11 lg. 2 ning Eesti Panga põhikirjas § 4, § 5 lg. 1 alapunktid

1, 2 ja lõige 2, § 8 p. 6 ja § 9 p. 5. Need muudatused kajastavad valitsusepoolset ettepanekut nagu ka pangaseaduse § 8 alapunkt 4, mis käsitleb Eesti krooni kasutuselevõtmist. Eesti Panga president härra Rein Otsason vaidles nendele ettepanekutele Ülemnõukogu majanduskomisjonis põhimõtteliselt vastu, viidates jällegi Eesti Panga sõltumatu positsiooni säilitamise vajadusele. Ma ei usu, et härra Rein Otsason ei tea, et samad põhimõtted, mida pakkus Eesti Vabariigi Valitsus, on kasutusel ja fikseeritud ka teiste maade keskpankade kohta käivates seadustes, näiteks Inglismaal, Saksamaal ja Prantsusmaal, kusjuures suhted keskpanga ja valitsuse vahel on vastavate maade pangaseadustes väga täpselt reglementeeritud, aga ühelgi juhul mitte nii, et parem käsi ei tea, mida vasak teeb. Mul on kaasas täna Saksamaa keskpanga kohta käiv seadus. Selles on öeldud: Saksa Riigipank on kohustatud oma pädevuse piires toetama Saksamaa Liitvabariigi valitsuse üldist majanduspoliitikat. Ja edasi: ta on seadusega määratud võimupiiridest lähtuvast tegevusest sõltumata Saksa Liitvabariigi valitsuse korraldustest. See on sama, mida Eesti Vabariigi Valitsus pakub aluseks võtta Eestiski. Kas keele teadmatusest või muul põhjusel tõlkis Eesti Pank Ülemnõukogu majanduskomisjonile esitatud materjalides Saksa pangaseaduse § 12 "werblichten" eesti keelde "volitama", aga mitte "kohustama". Eesti Vabariigi Ülemnõukogu tegi oma 28. juuni otsuses õigesti, kui ta määras Eesti Vabariigi Valitsuse meie rahareformi, sealhulgas Eesti rahale ülemineku koordineerijaks. Ei teostanud ka 1948. aasta Saksa rahareformi mitte Deutsche Bundesbank, mida sel ajal veel Saksa keskpangana ei eksisteerinudki. Ka Eesti Vabariigi 1918.–1921. aasta rahareform viidi läbi tingimustes, kus tolleaegset Eesti Panka veel ei olnudki. Ja võib-olla me oleme Eesti Panga rolli praeguses situatsioonis lihtsalt ületähtsustanud. Oleme ju näaklemisele selle üle, kas Eesti Pank peab valitsusega koostööd tegema või mitte, kaotanud üle aasta kallist aega. Meil puudub endiselt oma raharingluse süsteem, meie kommerts pangad moodustatakse endiselt Moskva loaga. Eesti krooni ettevalmistamist on avalikkusele esitatud pehmelt öeldes liiga optimistlikult, aga viimasel Eesti Panga nõukogu istungil härra Bo Kraghi poolt teatavaks tehtud võivad minust paremini kommenteerida Ülemnõukogu liikmed härra Veetõusme ja Uluots. Valitsus ei saa Eesti Panga kompetentsi kuuluvate küsimustega põhimõtteliselt tegelda. Eesti Panga president keeldub koostööst. Sõltumata sellest, kas me täna või lähemal ajal valitsuse esitatud ettepanekuid aktsepteerime või mitte, ei muutu tõenäoliselt mitte midagi.

Tõenäoliselt on vaja vastu võtta hoopis teistsugused otsused seoses Eesti Pangaga. Võib-olla siis saame ka üle olukorrast, kus Eesti Pank oma subjektiivsete otsustega mitte ainult ei soodusta, vaid takistab kommerts panganduse tekkimist Eestis; kus ta on püüdnud ainuisikuliselt kinnitada oma õigusi välisarvelduste tegemiseks, kus ta püüab liigselt tegelda

kommertsiga, unustades ära keskpanga otsesed funktsioonid. Kaheldav on ka Eesti Panga presidendi seisukoht, mille ta esitas Ülemnõukogu majanduskomisjonis välismaa pankade asutamise kohta Eesti Vabariigis põhjendusega, et see pidavat välismaale välja andma Eesti Vabariigi ettevõtete ärisaladused. Samal ajal on teada, et arvestatavad välisfirmad Eesti Vabariigis üldse kanda ei kinnitagi, kui neile vastavaid pangateenuseid ei garanteerita. Võib-olla oleks näiteks ühe Soome panga filiaali Eestisse tulles kandnud intresse ka need ca 200 miljonit Soome marka, mis ajakirjanduse arvates on meie inimestel sularahana olemas. Iseasi muidugi, kas üldse mõni välismaa pank tahabki Eestisse tulla, aga tõkkepuud on meie poolt ette pandud. Ja seda olukorras, kus meie majandus vajab välisinvesteeringuid jne. Võib-olla kaoks reaalse koostöö käivitumise puhul ära ka sisuline vajadus muuta pangaseadust ja Eesti Panga põhikirja. Need muudatused oleksid siis vajalikud ainult puhtformaalselt, juriidiliselt. Kui Ülemnõukogu ei reageeri adekvaatselt seoses Eesti Panga tegevusega tekkinud olukorrale, siis me jääme ilma Eesti kroonist ja ei näe niipea oma sõltumatut majandust. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu, härra Roose! Saadikutel on küsimusi. Heino Kostabi.

H. Kostabi

Austatud härra spiiker, austatud härra Roose! Kas eetiliselt on ikka õige arutada pangaseaduse küsimust ilma Eesti Panga esindajate osavõtuta, ilma teist poolt ära kuulamata? Jääb mulje, nagu tahetakse meie käest sellist seadust, millega saaksime suruda ühe tahte teisele peale ilma viimase käest nõusolekut küsimata. Kas see ei tähenda jällegi mingisugust võimu tsentraliseerimist? Aitäh!

E. Roose

Ma arvan, et see küsimus ei puuduta mind, kuna ma sain alles pool tundi tagasi, enne vaheaega, teada, et see küsimus on siin päevakorras arutlusel. Ma adresseeriks hea meelega selle küsimuse härra spiikerile.

Juhataja

Suur tänu! Ma arvan, et õigem oleks, kui eelarve-majanduskomisjoni esimees vastaks. Kas härra Roosele on veel küsimusi? Ei ole. Suur tänu, härra Roose! Samas ma juhin, kolleegid, teie tähelepanu sellele, et kui mina asjast õieti aru saan, arutame me täna ettepanekuid

pangaseaduse muutmiseks. Minu arvates eeldab see seda, et me võtame need ettepanekud teadmiseks või ei võta. Aga nüüd palume kõnetooli Ants Veetõusme ja esitame kõik küsimused temale.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Juba augustikuu teisel poolel esitas valitsus tõepoolest Ülemnõukogule seaduseelnõu "Muudatuste sisseviimiseks pangaseadusesse ja Eesti Panga põhikirja". Tundmata tol ajal veel kummagi poole tõelisi püüdlusi ja oskusi vett segada, püüdis tollane majanduskomisjon koos asjaosalistega, see on valitsuse, Eesti Panga ja ka teiste pankade esindajatega, leida ühised seisukohad seaduse parandamiseks. Valitsuse poolt esitati 17 parandusettepanekut nii pangaseaduse kui Eesti Panga põhikirja kohta. Valitsuse seaduseelnõud saadeti Eesti Pangale seisukoha võtmiseks, kuigi ilmselt oleks seda pidanud tegema valitsus ise enne eelnõu esitamist Ülemnõukogule. Eesti Pank aktsepteeris 4 parandusettepanekut pangaseaduse kohta: § 11 lg. 2, § 3, § 7 lg. 4, § 33 lg. 2, ja 3 parandusettepanekut Eesti Panga põhikirja kohta: § 5 lg. 2, § 8 lg. 2, § 19 lg. 1. Peale selle tegi ta ise 5 täiendusettepanekut pangaseaduse kotta ja ühe paranduse Eesti Panga põhikirjas. Majanduskomisjon korraldas kaks ühisnõupidamist ühiste seisukohtade leidmiseks. Kahjuks jooksid meie ponnistused tühja. Tahtsime saada ka uue Eesti Panga nõukogu arvamust, kuid ka see osutus ebareaalseks, sest panga uus nõukogu ei hakanud salapärasel asjaoludel pikka aega tööle.

Kuna Eesti Pank ei ole sisuliselt hakanud täitma keskpanga funktsioone, siis ei ole parandusettepanekute mittevastuvõtmine siiani Eesti Vabariigile olulist kahju toonud. Vastupidi, me arvame, et oleme saanud juurde praktilisi kogemusi tegelikust elust ja oleme täna pädevamad otsuseid vastu võtma kui pool aastat tagasi.

Eelarve-majanduskomisjoni seisukoht on selline, et sisseviidavad parandused peavad vastama reaalsele võimalustele ja andma valitsusele ja Eesti Pangale võimaluse tegutseda ühiselt Eesti majandusasjade edendamisel.

Samas peavad nii valitsus kui ka Eesti Pank mõistma, et nad ei asu steriilses keskkonnas ja sõltuvad ka kõrvalorganite tegevusest ja otsustest. Samuti peavad nad mõistma, et majanduslikke otsuseid tehes tuleb arvestada meie üldist majanduspoliitikat ja sageli ei ole aega oma eriarvamusi lahendada Ülemnõukogus. Need tuleb lahendada omavaheliste isiklike kontaktide kaudu, mitte kirjavahetuse teel.

Nüüd nendest seaduseelnõude punktidest, mille suhtes on eriarvamused. Juhin saadikute tähelepanu nendele paragrahvidele, et nad mõtiskleksid selle üle, kas soostuda nende ettepanekutega või mitte ja kas teha oma täiendavaid ettepanekuid esitatud eelnõu kohta.

§ 2.2. – jätta sõnastus muutmata, sest pangaoperatsioonide korra kehtestamine on ikkagi Eesti Panga monopol. Seda ei tule segi ajada väärismetallide kogumise, hoidmise, realiseerimise ja muu samasugusega. Need on erinevad asjad.

§ 2 lõige 4 sõnastada alljärgnevalt: "Käesolevas paragrahvis loetletud pangaoperatsioonide sooritamise korra nii Eesti Vabariigi kui ka välisriikide valuutas kehtestab Eesti Pank vastavalt Eesti Vabariigi seadustele."

§ 3 kohta jääb valitsuse ettepanek jõusse, sest ka Eesti Pank on sellega nõus.

§ 4 lõige 1 jätta praegune sõnastus, jättes ära vaid sõna "kommerts pangad". Meie arvates peaks Eesti Pank oma normatiivaktides väljendama Eesti Vabariigi Valitsuse majanduspoliitilisi otsuseid. Näiteks maksustamise osas peab ju Eesti Pank kehtestama vastavalt Ülemnõukogu või valitsuse poolt kehtestatud maksude sissenõudmise korra pankade kaudu.

§ 7 lõige 2 jätta praeguses sõnastuses, see on 28. juuni redaktsioon, lisades juurde vaid lause: "Ametikoha järgi kuulub Eesti Panga nõukogusse rahandusminister."

§ 7 lõige 4 jääb jõusse.

§ 8 lõige 1 võiks sõnastada alljärgnevalt. "Vabariigi majandusstrateegia väljatöötamine raharingluse, krediteerimise, arvelduste ja valuutasuhete valdkonnas ning selle ellurakendamise tagamine vastavalt oma pädevusele."

Lõikest 3 jätta välja sõna "nõukogude" ja lisada juurde 4. lõik: "pankade tegevuse reguleerimine Eesti Vabariigi territooriumil".

§ 9 lõige 2 on praeguses sõnastuses vastuolus tegelikkusega. Siin on jällegi näha vastuolu Eesti Panga ja Eesti valitsuse vahel. Kaks Eesti Panga nõukogu liiget (panga president ja rahandusminister) ei jõudnud kokkuleppele selles küsimuses. Või on see siis asjade loomulik käik. Arvestades praegust reaalselt olukorda, teeme ettepaneku sõnastada § 9 lõige 2 järgmiselt:

"Omandisuhete reformi läbiviimiseks ja raharingluse stabiliseerimise kindlustamiseks tegutseb Riigivaraamet, mille nõukogu koosseisu kinnitavad Eesti Vabariigi Valitsus ja Eesti Panga nõukogu. Omandireformi käigus vara erastamise tulemusena Eesti Vabariigi reservfondi laekuvate summade kasutamise põhimõtted ja kord kinnitatakse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi poolt."

§ 10 võiks sõnastada alljärgnevalt: "Eesti Pank kehtestab koos Eesti Vabariigi Rahandusministeeriumiga riigieelarve tulude ja kulude operatsioonide sooritamise korra."

§-d 18, 19, 21 ja 24 puudutavad kommertsbankade asutamise korda ja välismaiste osanike osas võiks nõustuda valitsuse ettepanekutega. See tähendab, et kehtiks ettevõtete asutamise kord ja Eesti Pank annaks tegutsemisloa. See väldiks ka ilmselt sellist olukorda, nagu praegu tekkis "Revalia" pangaga. Muus osas aga ei saa aktsepteerida valitsuse ettepanekuid, välja arvatud § 53 (tühistamise nõue). Kui riik automaatselt garanteeriks kõigi bankade kõiki hoiuseid, siis minu arvates mõjuks see halvasti meie pangandusele. Eesti Panga põhikirja muudatused tuleneksid siis nendest pangaseaduse muudatustest, mida siin eespool käsitleti.

Ma puudutaksin ainult § 8 ja 10, mis tuleks meie arvates sõnastada järgmiselt. § 10 lõige 1 sõnastada: "Eesti Pank väljastab tegutsemislubasid vastavalt kehtestatud korrale ning annab riiklikke litsentse raharingluse, panganduse alal tegutsemiseks ning seadusega ette nähtud juhtudel tühistab need."

§ 14 tuleks sõnastada alljärgnevalt: "Eesti Panka juhib nõukogu, kuhu kuulub vähemalt 8 liiget, kelle nimetab ametisse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu."

§ 17 osas on ettepanek jätta ära 2. lõik ja lisada lõige: "Eesti Panga nõukogu otsused on kohustuslikud täitmiseks Eesti Panga presidendile."

§ 22. Eesti Panga presidendi volitused määrab kooskõlas kehtivate seadustega Eesti Panga nõukogu. Siin palun ma saadikute arvamusi (eriti õiguskomisjonilt), kuidas see õiguslikult kõlab.

Nüüd veel Eesti Panga muudatusettepanekutest, mis küll ei ole vormistatud eelnõuna, kuid ma loen nad teile ette.

Eesti Pank teeb ettepaneku liigendada pangad mitte lihtsalt Eesti Pank ja kommertsbankad, vaid nii tegevusalade kui ka omanike järgi. Mis puutub pangaseaduse § 12 ("Pangad ja muud krediitiasutused"), siis Eesti Pank pakub välja järgmise redaktsiooni: "Pank on krediitiasutus, mis juriidiliste ja üksikisikute sõlmitavate lepingute alusel kaasab ja mahutab rahalisi hoiuseid ja krediite, teostab klientide kassalist teenindamist ning sooritab Eesti Panga kehtestatud korraga määratud ulatuses arveldusi." Lõige 2: "Muud krediitiasutused on hoiuühistud, krediidiühistud, kindlustusfirmad ja spetsialiseeritud krediitiasutused. Kõik käesolevas seaduses pankadele kehtestatavad sätted laienevad ka muudele krediitiasutustele, välja arvatud kindlustusfirmad ja käesoleva paragrahvi lõigetes 2–4 ja 6 märgitud eritingimustes." Lõige 3: "Hoiuühistud on põhiliselt oma liikmeks olevatelt üksikisikutelt lepingute alusel kaasatud rahalisi hoiuseid mahutav krediitiasutus. Hoiuühistu võib vastavalt oma põhikirjale sooritada kõiki muid pangaoperatsioone, välja arvatud blankokrediitide andmine." Lõige 4:

"Krediidiühistu on juriidiliste isikutega sõlmitavate lepingute alusel rahalisi krediite kaasav ja mahutav krediidasutus." Lõige 5: "Kindlustusfirma on juriidiliste isikute ja üksikisikutega kindlustuslepinguid sõlmiv ettevõtte, kellel on õigus oma vabu rahalisi vahendeid laenata ainult pankadele ja muudele kindlustus- ja krediidasutustele." Ma arvan, et põhimõtteliselt võiksime ka selle muudatuse vastu võtta, sest sellega me täpsustame pankade olemuse. Praegu on enamik panku sisuliselt hoiu-laenuühisused, sest nad ei tee mingeid muid operatsioone, kui kaasavad vabu vahendeid ja annavad siis neid krediitidena välja.

Ja lõpetuseks veel üks ettepanek. See on tulnud riigikontrollilt, kes palus täiendada § 32 lõiget 2 järgmiselt: "Toodud juriidiliste isikute operatsioonide ja kontode kohta õiendite saajate nimekirja lülitada ka Eesti Vabariigi Riigikontroll". Eesti Panga seisukoht on eitav selles suhtes ja ma arvan, et saadikud võiksid öelda oma arvamuse. Ma arvan, et need eelarve-majanduskomisjoni seisukohad on selline kompromissvariant, mis peaks olukorda panganduses stabiliseerima ja seda edasi arendama. Kuid kõigile on ilmselt selge, et üksikisikute ja ka organisatsioonide vastuseisu ja vastasseisu ei saa lahendada seadusi muutes. Neid saab lahendada vaid üksikisikute ümberkasvatamise või mõnede isikute tagasiastumise teel. Seepärast ma arvan, et me peaksime suhtuma nendesse muudatustesse realistlikult. Loota, et need muudatused leevendavad praegusi pingeid, oleks liiga optimistlik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi ei ole. On? Üks hetk, Ants Veetõusme, kui lubate, ma annan enne küsimuste esitamist lisateavet.

Kolleegid, me oleme otsustanud päevakorda lülitada sellise päevakorrapunkti nagu "Ettepanekutest pangaseaduse muutmiseks". Täna me ei aruta mitte seaduseelnõu, ei toimu seaduse esimene lugemine ega otsuse vastuvõtmine. Täna on ka presiidiumi päevakorras üks selline punkt: "Eesti Panga seisukohast pangaseaduse ja Eesti Panga põhikirja muutmise kohta". Kirjalikult on Eesti Pank esitanud oma seisukohad. Resümee on selline: "Lähtudes reaalsest kriteeriumidest Eesti Vabariigi iseseisva pangandussüsteemi loomisel ja võttes arvesse eelpooltoodut, palub Eesti Pank Eesti Vabariigi Ülemnõukogu valitsuse ettepanekuid panganduse ja Eesti Panga põhikirja muutmise kohta päevakorda arutamiseks mitte kinnitada." Meie arutame täna ettepanekuid, selle põhjal kujundame oma seisukoha ja nagu ütles ka Ants Veetõusme, meil on vaja mõtiskleda selle asja üle ja analüüsida. Nüüd küsimused. Vaino Väljas.

V. Väljas

Härra ettekandja! Mind teeb väga murelikuks see, et meie panganduses on selline kriisiolukord välja kujunenud. Seoses sellega on mul teile kui Ülemnõukogu poolt kinnitatud Eesti Panga nõukogu liikmele järgmised küsimused. Te nimetasite sõnaselgelt, et mingitel saladuslikel asjaoludel ei ole hakanud tööle Eesti Panga nõukogu. Ja seoses sellega ei saa me täna loomulikult kuulata Eesti Panga nõukogu seisukohti. On teada, et me kukutasime siin läbi Eesti Panga nõukogu esimese ettepaneku esimehe kinnitamise kohta. Kas Eesti Panga nõukogu ja teie kui Eesti Panga nõukogu liige olete võtnud meetmeid, et seda olukorda siiski kuidagi normaliseerida. Keegi peab ju siin Eesti Panga nõukogu töölerakendamise kohta vähemalt uued ettepanekud tegema.

Nüüd teine küsimus, mis kahtlemata Ülemnõukogu huvitab. Kui me räägime pangandusest ja Eesti Panga prestiižist, siis me tahame vähemalt teada, missugune on panga algkapital, kui see praegu saladus ei ole. Sellest oleneb tema prestiiž.

Ja kolmandaks – sellest oli ka eelnevalt juttu –, vaevalt saame põhimõttelisi asju otsustada, kui me Eesti Panga esindust käesoleval juhul kindlaks ei määra. Tänan!

A. Veetõusme

Kõigepealt tahaksin vastata härra Nugisele. Pealkiri on tõepoolest muudatusettepanekutest, mille valitsus on vormistanud seaduseelnõuna konkreetsete muudatuste sisseviimiseks.

Ma ütlesin tõepoolest, et Eesti Panga nõukogu ei hakanud pikka aega tööle saladuslikel põhjustel. Kuid praegu on ta siiski tööle hakanud. Vahepealse pausi põhjus oli see, et kui me valisime Ülemnõukogus Eesti Panga nõukogu, siis ei olnud Eesti Panga nõukogul esimeest ja ei olnud, kes selle nõukogu kokku kutsub. Detsembris korraldas härra Rüütel siiski sellise koosoleku, kus Eesti Panga nõukogu valis nõukogu esimeheks Siim Kallase, keda Ülemnõukogu kahjuks ei kinnitanud. Pärast seda on olnud üks Eesti Panga nõukogu koosolek ja seda härra Rüütli palvel, mille edastas härra Hagelberg. Kuid seal ei arutatud Eesti Panga nõukogu esimehe uut kandidatuuri, kellega härra Rüütel saaks konsultatsioone pidada.

Teine küsimus. Milline on Eesti Panga algkapital, põhikirjafond? Eesti Panga põhikirjafondi kinnitas eelmine Ülemnõukogu 1990. aasta 15. märtsil oma viimasel istungil. Seal kinnitati ka Eesti Panga põhikiri ja selle 2. punktis on öeldud: määrata Eesti Panga põhikirjafondi suuruseks 400 miljonit rubla. Kuid sisuliselt jäeti täpsustamata, milliste allikate arvel ja millise aja jooksul see peab kujunema. Praegu on valitsuse poolt üle kantud 10 miljonit rubla ja eelarve vastuvõtmisel 1991. aastaks ei tõstatanud ükski saadik ega ükski organisatsioon

põhimõtteliselt üles küsimust eraldada Eesti Pangale käesoleval aastal riigieelarve vahendeid põhikirjafondi täiendamiseks.

Mis puutub sellesse, miks siin pole Eesti Panga esindajaid, siis lubatagu märkida järgmist: kui mitte pidada kahte Eesti Panga nõukogu liiget Eesti Panga esindajateks, ei ole siin tõepoolest rohkem Eesti Panga esindajaid kohal. Kuid üks põhjus on ka ilmselt see, et me ei tea kunagi, millal üks või teine küsimus tuleb Ülemnõukogus arutamisele, ja ma arvan, et Ülemnõukogu juhatus määrab need, kes peavad siin osalema või siis hoolitsevad asjast huvitatud organisatsioonid või firmad ise selle eest, et nad kohale tuleksid.

Juhataja

Suur tänu! Ma tunnen tarvidust korrata seda, mida ma juba ütlesin. Antud punkti pealkiri on "Ettepanekutest pangaseaduse muutmiseks". Kordan veel kord, et protseduuriliselt me lihtsalt tutvume ettepanekutega, süveneme probleemi, kuid ei alusta seaduseelnõu esimest lugemist ega aruta otsuse eelnõu. Selle juurde tullakse, sest teema on väga tähtis ja väga keerukas. Ja nagu te mõistate, ei ole ka niisugune ettepanekute arutamine liiast. Sellest johtuvalt ei ole kohal panga presidenti. Panga president tuleb täna presiidiumi istungile, kus ta ütleb välja oma selge seisukoha. Ja kõige selle põhjal me alles kujundame selle päevakorrapunkti arutelu, mis puudutab pangaseaduse muutmise seaduseelnõu ja otsust selle kohta. Need dokumendid on meil käes. Ja nüüd, kui kõnetooli tuleb tagasi eelarve-majanduskomisjoni esimees, jätkame küsimuste esitamist.

A. Paju

Austatud juhataja! Arvan, et praegusel etapil ei ole niivõrd tähtsad need nüansid, mis on pangas, kui palju on seal raha talletatud jne., jne. Esinemist kuulates püüdis kõrv kinni, et te kõnelesite tihti takerdumistest valitsuse ja panga nõukogu vahelistes suhetes. Siit tuleneb minu küsimus. Kui need takerdumised on teie arvates objektiivset laadi, mida peaks siis tegema seadusandja? Ja teine küsimus. Kui need on subjektiivset laadi, mida peaks seadusandja siis tegema?

A. Veetõusme

Härra Nugise selgitus näitab jällegi, milline on see olukord. Täna arutame siin seda seaduseelnõu, mis on vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumile esitatud ilma Eesti Panga esindajate osavõtuta. Nüüd tuleb välja, et täna me hakkame arutama presiidiumis Eesti Panga seisukohta selles küsimuses. Ma ei tea, kas härra Roosel on teavet, et teda on kutsutud ka

sinna arutelule. Me hakkame seal probleemi arutama ilma Eesti Vabariigi Valitsuseta ja niimoodi me katsumegi seda kuuma kartulit ühe käest teise kätte veeretada. See on kurb. Ma arvan, et need takerdumised on eelkõige subjektiivsed, ja oma ettekandes ütlesin, et need inimesed tuleb ümber kasvatada või kasvavad nad ise ümber ja hakkavad tööle. Kui see ei õnnestu, siis tuleb ikkagi mõnest inimesest loobuda, ma ei tea kellest. Niisugune on minu vastus.

Juhataja

Suur tänu! Ma usun, et mulle ei panda pahaks, kui ma siit oma töökohalt esitan ametliku kutse härra Millerile ja härra Roosele osaleda täna presiidiumi istungil Kadriorus. Algus on kell kolm. See küsimus tuleb tõenäoliselt hiljem ette. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on üks küsimus. Kas keegi Eesti Panga nõukogu liikmetest saab tasu konsultatsioonide eest teistelt pankadelt ja millistelt nimelt? Tänan!

A. Veetõusme

Ma ei oska sellele vastata, ma võin ise enda nimel öelda, et ma ei saa teistest pankadest töötasu. Aga sellist ülekuulamist Eesti Panga nõukogus ei ole olnud. Oli ainult arutusel projekt, et Eesti Panga nõukogu esimees ja nõukogu liikmed saaksid tasu ja neil oleks võimalus olla põhikohaga või ka kohakaaslusega Eesti Panga nõukogus tööl. Kuid ma kordan, see oli arutusel, sellist otsust ei ole vastu võetud.

V. Lebedev

Ma tahan täpsustada: ma ei pidanud silmas mitte töötasu, vaid tasu konsultatsioonide eest.

A. Veetõusme

Jah, ma sain aru, aga ma ütlen, et mul selliseid andmeid ei ole. Ja enda kohta võin öelda, mina ei saa.

A. Tähiste

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Meid kõiki häirib Eesti Panga nõukogu tegevuse pärsitus, sest tal ei ole nõukogu esimeest. Teame samuti, miks praegu ei ole. Sa mainisid oma

ettekandes, kuidas eelmine kandidatuur tekkis. Kas see on kusagil seadustes fikseeritud, et ka järgmise kandidaadi peab esitama Arnold Rüütel või võiks panga nõukogu seda ka ise teha? Aitäh!

A. Veetõusme

See ei ole kuskil reglementeeritud, kuid selline arvamus on kujunenud. Et Ülemnõukogu on selle organi kinnitanud, siis on loogiline, et keegi panga nõukogu enda liikmete hulgast ei saa öelda, et mina tahan või sina tahad hakata panga nõukogu esimeheks. On soliidne, kui seda teeb keegi Ülemnõukogu juhtkonnast.

Juhataja

Suur tänu, Ants Veetõusme! Saadikutel on veel üks küsimus. Tõnis Mets.

T. Mets

Mul on Veetõusmele üks küsimus seoses Siim Kallasega. Eelmine kord ei läinud tema kandidatuur läbi. Ilmselt oli tema töö vajalikkust liiga vähe selgitatud. Meil on eelnev praktika juba olemas, et mitu ministrit, kes esimese ringiga läbi ei läinud, esitati uuesti. Kui nüüd esitatakse uus põhjendus ja see küsimus kerkib uuesti päevakorda, siis võib-olla me lahendame selle küsimuse operatiivselt. Kas see variant on võimalik?

A. Veetõusme

Jah, ma ei välista seda varianti, et Siim Kallase kandidatuur tuleb uuesti arutusele. Kuid ta oli nõukogu eelmisel istungil selles suhtes eitaval seisukohal.

Juhataja

Suur tänu! Alar Maarendil on veel küsimus.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on praegusel hetkel küsimus juhatajale. Reglemendi järgi toimub meil päevakorra küsimuse arutamine pärast seda, kui on välja jagatud konkreetne projekt ning selle projekti alusel on tehtud ettekanne ja seejärel ka kaasettekanne. Millise projekti alusel meil toimub siis praegune päevakorrapunkti arutamine, kui see ei toimu seaduseelnõu alusel? Tänan!

Juhataja

Ikka välja jagatud projektide alusel. Kuid ka pealkiri ütleb niimoodi, et tegemist on ettepanekutega Eesti Panga seaduse muutmiseks, mitte seaduse esimese lugemisega, mitte ka otsuse vastuvõtmisega. See tähendab, et dokumendi baasil ei ole tegemist seadusloomega, vaid probleemi süvenemisega.

A. Maarend

See on muidugi uus samm Ülemnõukogu töös.

Juhataja

Ma arvan, et selle uue sammu Ülemnõukogu töös on teinud selle päevakorrapunkti organisaatorid, mitte Ülemnõukogu juhatus. Oleks aeg üks kord sellest aru saada, et sellised küsimused tulevad komisjonidest, mitte juhatuse laualt.

Ilma et me peaksime omavahel pahandama, tuleb meil selgelt üksteisele öelda, et sellel istungjärgul tuli pool teemast juhatusel improviseerida, sest küsimus ei olnud ette valmistatud.

Te veendusite selles ise.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete töötasu korrigeerimisest

Juhataja

Päevakorras on: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmete töötasude korrigeerimisest". Küsimus oli kiireloomuline. Palume ettekandeks kõnetooli väliskomisjoni nimel Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Oleme arutanud seda küsimust juba mitu päeva. Küll siin saalis, küll väliskomisjonis. Sellest on kujunenud väga õpetlik mõttevahetus. Selle mõttevahetuse baasil me mitte üksnes ei taha panna paika oma palkasid, vaid paneme mõnel määral paika omavahelised suhted. Selgitame välja meie valijate, Eesti rahva suhtumise oma Ülemnõukogusse. Palgad on küll meie siseküsimus, omavaheline asi, kuid elu on näidanud, et Ülemnõukogu on avatud organ, ta peab oma igapäevast tööd tegema prožektorite valgusel, televisioonikaamerate ja raadiomikrofonide ees. Seetõttu on sageli need omavahelised jutud, mida me siin räägime, mõneti toored, ja jõuavad ka toorena Eesti rahva ette. Aga selle najal me õpime. Oleme õppinud selle otsuse projekti arutamise juures.

Väliskomisjon arutas läbi kõik tehtud ettepanekud, mis olid kirjalikult esitatud nii eelarve-majanduskomisjonile kui ka hiljem pärast läbirääkimisi Ülemnõukogu plenaaristungil. See kondensaat, see kompromiss, mis väliskomisjonil õnnestus selles küsimuses saavutada, on teie käes. Ääremärkusena ütlen seda, et täiesti liialdatult ja ülealusena on nüüd selle küsimuse tõstatamise prioriteet pandud väliskomisjoni ja Made peale. Küsimuse meie palkade korrigeerimisest algatas eelarve-majanduskomisjon. Ta tegi selles osas ära suure ja põhjaliku töö, 30. jaanuarist on vormistatud tema otsus, mis meile välja jagati. Väliskomisjoni osa selles asjas piirdus täiendamise ja mõningate mõtete juurdelisamisega. Võib-olla aitas ta selle asja arutlust käima lükata.

Mitte ükski saadikugrupp ega saadik ei arva, et meie palka ei peaks tõstma.

Missugused on olnud ettepanekud palkade kohta? Need on olnud väga erinevad. Põhimõtteliselt kõik, kes on ettepaneku teinud, on leidnud, et palka tuleb tõsta vähemalt kaks korda. Teile esitatud arvutused on tehtud praegu kehtiva maksuseaduse järgi ja need näitavad selgelt, kui palju on tarvis küsida raha Ülemnõukogule juurde, et meie palgad saaksid korrigeeritud. See ei ole tegelikult ju kuigi suur summa. Eelnõu 3. punkt oli teile pakutud ju ainult diskussiooniks. Kuna üksmeelne arvamus on, et maksu tuleb maksta, siis seda ka tuleb teha.

Kõik arvavad, et saadikute palk peab tõusma vähemalt kahekordseks. Kui arvestada esitatud koefitsiendisüsteemi, siis on see isegi kaks ja pool korda, pluss 200 rubla saadikute maksuvaba tasu. Mõnedes ettepanekutes on palgatõstmine veelgi kõrgem. Näiteks pakub Uno Anton Ülemnõukogu esimehele 1500, valitsuse esimehele 1275, Ülemnõukogu juhatajale 1125 ja saadikutele 900. Johannes Kass vastavalt 2000, 1800, 1400 ja 1000. Härra Mart Madisson 2000, 1800, 1700, 1200. Maaelukomisjon pakub Ülemnõukogu esimehe ja valitsuse esimehe palgaks mõlemale 1800, Ülemnõukogu juhatajale 1400, saadikutele 1000, presiidiumi liikmele 1200 jne., jne.

Neid ettepanekuid on palju. Meie, väliskomisjoni ettepanek on kompromiss. Põhimõtteliselt võin sellega oma ettekande ka lõpetada, kuid üks asi on siiski vaja veel sirgeks rääkida.

Lugupeetud kolleegid! Mulle tundub, et see küsimus on nüüd ülearu politiseeritud. Niipalju kui ma kolleegidega rääkisin, keegi ei punni vastu, et tema palka tõstetakse, ja mitte keegi ei leia, et ta selle palgaga, mis praegu on, hakkama saab. Sellele vaatamata on need inimesed, kes tahavad kindlasti palga tõstmist, võtnud siin kõnetoolis väga emotsionaalselt sõna.

See asi on ülepolitiseeritud. Eesti rahvas on seda võtnud täie tõsidusega. Ma saan väga hästi aru, et praegusel raskel ajal, mil meil kõigil on näpud põhjas, mil meie majandus ei idane ega mädane, mil Nõukogude rubla ostuvõime pidevalt langeb ja selle raha eest õieti ei ole midagi

osta, on Eesti rahval tõesti õigus: saadikutel on kohatu nõuda palga tõstmist. Kui kogu rahvas elab vaeselt, siis peab vaeselt elama ka tema parlament. Oleme oma rahva esindajad. Me ei saa siin vastu võtta mingeid otsuseid ilma oma rahvaga nõu pidamata.

Peagi tuleb vaba nädal. Ma soovitan kõikidel kolleegidel võtta kontakti oma valijatega. Selgitage välja, mis nad arvavad, kas meie palka on vaja tõsta või mitte. Edasi, mul on ettepanek oodata, kuni kehtestatakse elatustaseme ja elukalliduse indeksid. Siis tuleme selle küsimuse juurde tagasi, näiteks hilissügisel. Siis, kui meie majandusküsimused on juba enam-vähem selged. Kui meil on selge, kas maksusüsteem läheb käima või ei lähe ja kui palju eelarvesse raha tuleb. On tõesti kohatu tõsta see asi üles. Ma vabandan väliskomisjoni esimehe asetäitjana Eesti rahva ees, et mul oli jultumust väliskomisjoni poolt läbiarutatud dokument tuua siia teie ette.

Rahapuudust saadikutel kahtlemata ei ole. Selle rahaga elame me ära. See ei ole elu küsimus. Küsimus oli aga selles, et käivitada palgasüsteemi totaalset ümberkorraldamise mehhanism, palgasüsteemi struktuuri muutmise mehhanism. Üritasime käivitada põhimõtte, et hariduse eest tuleb maksta. See asi ebaõnnestus. Rahaasjade arutamine ei meeldi meie rahvale. Sellest aru saades võtan ma tagasi arutusele pandud seaduseelnõu ja soovin saadikutele edu. Tänan!

Juhataja

Suur tänu ettekandjale! Meie reglement järelhüüdeid ette ei näe, sellepärast palun võtta oma tellimused maha.

Lugupeetud kolleegid! Meil on jäänud ametliku tööaja lõpuni 20 minutit. Käesoleva istungjärgu päevakorra läbiarutamine näitas, et teemad osutusid mõnelgi juhul meile üle jõu käivateks. See ei ole mitte etteheide. Probleemid on keerukamad kui eelmistel istungjärgudel. Küsimus teile. Kas me võtame uue, põhimõtteliselt teistsugust teemat puudutava päevakorrapunkti arutusele või lõpetame istungjärgu sellega, milleni me oleme jõudnud?

Kas on praegu põhjendatud alustada näiteks riigiõiguslike aluste arutelu või valimistega seonduvat, näiteks Riigikogu valimiste seaduseelnõu esimest lugemist? Kas me oleme valmis 20 minuti jooksul ära kuulama meie seisukoha kaitseseaduse suhtes?

Minul olevate andmete järgi on Tiit Made ette valmistanud ettekande. Kas on nii? (Hääl saalist.) Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Austatud juhataja, palun vabandust, et julgen teile nõu anda! Meil on lühike Ülemnõukogu otsuse projekt muudatuste tegemise kohta alatistes komisjonides, mis puudutab rahvasaadik Kotšegarovit. Võib-olla otsustame praegu selle küsimuse. Ma arvan, et see ei võta palju aega.

Juhataja

Kolleegid, see on reglemendi järgi juba planeeritud järgmise istungjärgu päevakorda. See võit ei anna meile mitte midagi, aga loob reglemendi rikkumise pretsedendi. Ma kujutan ette, kolleegid, et me oleme valmis lõpetama käesolevat istungjärku.

Suur tänu! Presiidiumi istung algab Kadriorus kell 15.00. Tuletan veel kord meelde, et majanduskomisjon ootab parandusettepanekuid aktsiisimaksu seaduse eelnõu muudatuste kohta.